



## **Master i samfunnsarbeid**



Bilde: Forfatters eget

### **Foreldreskap som et fellesskapsprosjekt**

### **Parenthood as a community project**

Høgskolen i Bergen, Institutt for vernepleie og sosialt arbeid,  
Masterprogram i samfunnsarbeid (MASA 400)

Cathrine Amundsen, 17. juni 2011

## Sammendrag

Mastergradoppgave i samfunnsarbeid, Høgskolen i Bergen.

**Foreldreskap som et fellesskapsprosjekt.**

Av Cathrine Amundsen, juni 2011

**Bakgrunn og formål:** Kunnskap om foreldre og foreldreskap er viktig for å skape bedre oppvekst- og livsvilkår for barn. Foreldrerollen er sammensatt og kompleks, det er vanskelig å definere hva som er rett og galt. Hensikten med studien har vært å få mer kunnskap om hva foreldre gjør, hvorfor, og kjønns betydning.

**Problemstilling:** Hva gjør småbarnsforeldre for å danne et foreldrefellesskap?

**Metode:** Jeg har produsert data ved hjelp av fire fokusgruppe med ett foreldrepar i hver. Fokusgruppen har jeg utført gjennom livsformsintervju. Metoden tar utgangspunkt i en dialog med foreldrene om deres hverdagslivsprioriteringer. Denne måten er i tråd med ideologien i samfunnsarbeid.

**Funn:** Foreldrene i undersøkelsen viser til ulike måter å danne foreldrefellesskap. Felles for alle foreldreparene er måten de danner fellesskap er påvirket av de styrende idealene. Dette i forhold til hvordan de enten innretter seg etter dem, eller begrunner sine handlinger i forhold til dem. Foreldrene viser at de også finner bedre løsninger for sitt fellesskapsprosjekt med aktivt å utnytte det at kjønn har betydning.

**Videre forskning:** For å få et bredere perspektiv av hvordan foreldrefellesskap bygges kunne det være interessant også å undersøke hvilken rolle erotikken og/eller det de materielle strukturer (hus, bil) spiller inn.

**Nøkkelord:** Foreldre, kjønn, barn, samhandling, deltagelse, fellesskap, handling, mulighetsbetingelser og handlingsrom.

## Abstract

Master`s thesis in community work, Bergen University College.

*Parenthood as a community project*

By Cathrine Amundsen, June 2011

**Background and purpose:** A better understanding concerning parents and parenthood is important to improve the childhood environment and living conditions. Parenting is compound and complex. It is difficult to define what is right and wrong. The purpose of this study has been to obtain more knowledge concerning how parents act, why parents act as they do and the importance of gender.

**Problem definition:** How do parents in families with young children create a community?

**Method:** I have produced data by using focus groups; four focus groups with one set of parents in each group. I conducted the surveys of the focus groups by performing lifestyle interviews. The method is based on a dialog with the parents about their everyday priorities, and are therefore in line with the ideology behind community work.

**Findings:** The parents in this study refers to various ways to form a parent community. All the parents pointed out that they are influenced by governing standards in how they are forming their parent community. This in relation to how they comply with the governing standards or justify their actions in relation to them. At the same time the parents show how they have found better solutions for their community project by actively utilise the benefit of gender.

**Further research:** It would be interesting to study the role of eroticism and/or material structures (house/car) to obtain a wider perspective of how parent community are created.

**Key words:** Parent, gender, children, interaction, participation, community, action, possibility condition and space of action.

## Forord

Da jeg startet på denne oppgaven var min motivasjon hentet fra at jeg selv skulle bli mor. Jeg ønsket at min mann og jeg skulle være "samstemte" i foreldrerollen. Som kommende forelder var jeg veldig interessert i hva foreldrerollen innebar, og utfordringer knyttet til det å være foreldre. Interessen for likestilt foreldreskap startet gjennom svangerskapet. Jeg merket allerede i mitt første møte med jordmor at far ikke var så inkludert i svangerskapet som jeg hadde forestilt meg. Jordmor sa at far kunne være med, men at det ikke var noe særlig vits siden det vil være mye snakk om amming og slikt. Men siste samtale som handlet om fødselen kunne være interessant for han. Videre fikk jeg en ny bekreftelse på folks oppfatning av far etter fødselen. Dette ved at jeg stadige hørte fra min nærmeste omgangskrets: "Du er så heldig for din mann er så engasjert og flink med babyen". I ammetåke frustrasjon så lurte jeg på hvorfor ingen sa at jeg var flink. Til dette fikk jeg svar at jeg selvsagt var flink (jeg var jo mor). Men jeg var heldig å ha en slik usedvanelig mann som var aktiv engasjert i barnet sitt. Sant skal sies, så er min mann veldig flink med barnet vårt, men det interessante var at dette skulle være så uvanlig i 2008.

Prosessen med denne oppgaven har vært lang og tøff. Siden jeg startet med oppgaven har jeg vært gjennom to svangerskap, en fødsel og permisjon, vi venter vårt andre barn. Gjennom denne prosessen har jeg lært mye om foreldreskap og har kunnet relater meg til det jeg har lest og skrevet. Etter selv å ha fått barn har jeg først nå forståelsen av det å være en forelder. På bakgrunn av dette må jeg bare takke mine foreldre. De har inspirert meg. Jeg har vært så heldig å vokse opp med to foreldre. Mine foreldre har begge vært i arbeid og tilstedeværende for oss barn. Tiltross for at arbeidsfordelingen har vært ganske tradisjonell i familien, så har pappa vært i nærheten. Han har kjørt og hentet meg både til skole, trening og venner. Han har sett på fotballkampene mine, selv om jeg ikke vil at han skulle se dem. Mamma har alltid vært dere uansett hva jeg har trengt hjelp, støtte og veiledning til. Mamma og pappa har alltid støttet meg. Takk for at dere er dere er.

Takk til foreldrepårene som har deltatt i undersøkelsen. Uten dere vil det ikke blitt noen masteroppgave.

Takk til alle som har bidratt med innspill i denne prosessen. Takk til min mor, svigermor og mann for gode innspill og korrektur lesing. En stor takk til min veileder Tobba som alltid har kommet med gode faglige innspill. Hun har vært tilgjengelig når jeg har trengt det. Jeg setter pris på din hjelp gjennom denne prosessen.

Til slutt vil jeg rette en spesiell takk til min kjære mann Kristian som har støttet meg gjennom denne prosessen. Uten hans oppmuntring hadde ikke denne oppgaven sett dagens lys.

En stor takk vil også bli rettet til vår herlige lille datter Emilie som lyser opp vår hverdag.

## INNHOLDSFORTEGNELSE

<b>1</b>	<b>Bakgrunn, kunnskapsstatus og mål .....</b>	<b>7</b>
1.1	Problemstilling.....	10
1.2	Oppbygging av oppgaven .....	12
<b>2</b>	<b>Forskning på feltet .....</b>	<b>14</b>
2.1	De politiske økonomiske støtteordninger for småbarnsfamilier.....	14
2.2	Hvem gjør hva? Arbeidsdeling mellom foreldre .....	16
2.3	Tidsklemme og kvalitetstid?.....	17
2.4	Småbarnsforeldres tidsbesparende tiltak .....	18
2.5	Oppsummering.....	20
<b>3</b>	<b>Foreldreskap.....</b>	<b>21</b>
3.1	Foreldreskap i familien .....	21
3.2	Kjønn i foreldreskapet .....	23
3.3	Det hverdagslige .....	25
3.4	Handling.....	26
3.5	Sosial kapital og sosialt nettverk .....	30
3.6	Oppsummering.....	31
<b>4</b>	<b>Fremgangsmåte og metodisk tilnærming i studien .....</b>	<b>32</b>
4.1	Fokusgrupper og samfunnsarbeid.....	32
4.2	Deltagerne i gruppen og gruppene.....	35
4.3	Temaguide .....	38
4.4	Gjennomføringen av fokusgruppeintervjuene .....	39
4.5	Utfordringer i fokusgruppesituasjonene .....	40
4.6	Forskningsetiske forhold.....	41
4.7	Etterbehandling og analyse .....	43
4.8	Metodekritikk.....	44
4.9	Oppsummering.....	46
<b>5</b>	<b>Hovedinntrykket av foreldrene og foreldrene i undersøkelsen .....</b>	<b>47</b>
5.1	De tradisjonelle foreldrene.....	48
5.2	De parallelle aleneforeldrene .....	51
5.3	Tvilligforeldrene .....	54
5.4	De urbane millimeterlike foreldrene.....	56
5.5	Oppsummering.....	60

<b>6</b>	<b>Småbarnsfamiliers hverdag. Hva gjør foreldrene for å danne et foreldrefellesskap? .....</b>	<b>61</b>
6.1	Hverdagssituasjoner .....	61
6.2	Tid og tidsklemmen .....	70
6.3	Kvalitetstid .....	74
6.4	Oppsummering .....	75
<b>7</b>	<b>Hvordan utfører foreldrene foreldreskapet? Hva gjør de og hvordan begrunner de sine handlinger? .....</b>	<b>77</b>
7.1	Foreldrerollen .....	77
7.2	Arbeidsfordeling; Samarbeid og deling .....	81
7.3	Tradisjonelle kjønnsroller, likestilling og fordeling .....	86
7.4	Oppsummering .....	89
<b>8</b>	<b>Foreldrenes vurderinger av seg selv i forhold til andre .....</b>	<b>90</b>
8.1	Foreldrenes møte med idealfamilien og medias fremstilling av småbarnsforeldre ..	90
8.2	”Vi” og ”de andre” .....	93
8.3	Oppvekstfamiliene .....	95
8.4	Politikk som berører foreldre .....	97
8.5	Oppsummering .....	100
<b>9</b>	<b>Avslutning .....</b>	<b>101</b>
9.1	Veien videre .....	103
	<b>Referanseliste .....</b>	<b>105</b>
	<b>Vedlegg 1: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring .....</b>	<b>113</b>
	<b>Vedlegg 2: Temaguide for fokusgruppe med foreldrepar .....</b>	<b>116</b>
	<b>Vedlegg 3: Godkjenning fra NSD .....</b>	<b>121</b>

# 1 Bakgrunn, kunnskapsstatus og mål

For barn og ungdoms oppvekst- og livsvilkår er det mange faktorer som spiller en viktig rolle, hvor foreldre er en av dem. Dette fremkommer i regjeringens politikk, som viser til at foreldrene er de viktigste omsorgspersonene barna har. Stabile og varige samliv er til beste for både voksne og barn. På samme tid legges det vekt på at familien utgjør en grunnleggende sosial enhet i samfunnet. Denne enheten er den viktigste arena for å skape tilhørighet, nærhet og fellesskap og den beste oppveksten for barna. Forhold knyttet til familie og samliv er et samarbeidsprosjekt mellom menn og kvinner (St.meld.nr 8, 2008-2009). Foreldrerollen er sammensatt og kompleks, og hva som er rett og riktig for barnet er vanskelig å definere. Kari Killen (2004) sier at synet på oppdragelse og hva som er ”godt for barnet” endres fra tid til annen. I den norske kulturen har oppfatningen av barn og barns utvikling skiftet ettersom forståelsen og kunnskapen har økt. Disse endringene har innvirkning på hvilke holdninger og verdier samfunnet har i forhold til barn og deres oppveksts- og omsorgssituasjon. Lyngbø og Stefansen (2010) sier at foreldreskap ikke er noe som foregår i et vakuum. Hvordan foreldreskap oppfattes vil henge sammen med den sosialkonteksten den er del av. Arbeidsliv, familiepolitikk, klasse, kjønnsroller og samfunnsformer vil her være sentralt. Oppdragelse er noe som alltid skjer i et samspill mellom barnsoppdrager, barnet selv og samfunnets verdier og materielle strukturer. Foreldres totale kapital spiller også inn, hvor sosial kapital kan knyttes til foreldrenes ressurser, kunnskap og nettverk.

Samfunnet legger føringer for hva ”godt foreldreskap” bør være gjennom hegemoniske diskusjoner, normer og intensjoner bak politiske virkemidler og ordninger (Lyngbø og Stefansen, 2010). Staten satser på familien og har et bilde av hvordan den ”ideelle” familien skal være. I St.meld. nr. 8 (2008-2009) er et av hovedmålene for likestillingspolitikken at kvinner skal kunne ta del i arbeidsliv og ledelse på lik linje med menn. Og at menn skal kunne ta ansvar for omsorgsoppgaver og andre gjøremål i hjemmet på lik linje med kvinnen. Likestilt foreldreskap innebærer at mor og far er like viktige for at barna skal få en trygg oppvekst. Dette er eksempler på hva som er hegemonisk nå. Hva som er hegemonisk vil alltid være i endring. Forventningene til fedre og mødre gjenspeiler seg også gjennom endringer i velferdsordninger. Dette ved at foreldrene fritt kan dele foreldrepermisjon ved unntak 3 uker før fødsel, 6 uker etter som er forbeholdt mor og fedrekvoten hvor 10 uker er forbeholdt far (NAV, 2010). Formålet med en egen fedrekvote var at barnet skulle få bedre kontakt med far (Brandt og Kvade, 2005: 39). Denne utviklingen kaller Brandt og Kvade en mer farsvennlig velferdsstat. Fedrekvoten fungerer etter ”use it or loose it” prinsippet og representerer ”kjærlig tvang” overfor far (Brandt og Øverli, 1998). Dersom fedre ikke benytter seg av fedrekvoten faller denne permisjonen bort. Intensjonen med fedrekvoten er økt likestilling, gjennom at far skal bidra mer i omsorgen for barnet allerede i barnets første leveår og at mor skal tidligere tilbake i arbeid.



I forhold til foreldrefellesskap vil kjønn indirekte være med å definere hva som er gode følelser, rimelig forståelse og praktiske hensyn. ”*Partenes ønsker, forventninger og krav til hverandre blir bestemt av at de går fra mann til kvinne og fra kvinne til mann*” (Haavind, 1992:144). Haavind (2000b) sier at å søke etter den kjønnete betydning ikke er helt den samme som å studere hvordan kvinner og menn er. ”*Det analytiske begrepet kjønnete betydninger skal fremheve at en studerer hvordan mennesker blir og er kvinner og menn både for seg selv og hverandre, og på hvilke måter og for hvilke formål dette gjøres i deres liv*” (Haavind, 2000a:7). I NOU:13 (1999) sies det at kjønn er noe som skapes eller kommer til uttrykk i biologi, identitet, symboler og struktur. Videre står det i St. meld.nr. 8 (2008-2009) at kjønn både viser til fenomener som oppleves som veldig flytende og varierte, og til fenomener som gir menneskelivet preg av gjentakelser og stabilitet. Det er ikke enkelt å si noe om hvor den kjønnete betydningen sitter til enhver tid, for de blir plassert både i personene og i de kulturer som omgir dem. Kjønn gjøres, forhandles og endres.

Når foreldreskap skal drøftes er det også viktig å si noe om barneperspektivet. Helt siden 1990-tallet har begrepet barneperspektivet i økende grad vært brukt i barneforskning, politiske programmer og praktisk pedagogisk virksomhet som berører barn. Barneperspektivet viser til hvordan voksne undersøker og/eller forstår de vilkår barnet lever under i dag og hva dette har å si for barnets erfaringsmuligheter (Skivenes og Sandbu, 2005; Standbu, 2007; Hallden, 2003). Sagberg og Steinsholt (2003:9-16) viser til at voksne (foreldre i denne sammenhengen) bærer med seg det de har opplevd i barndommen. Den barndom de voksne har gjennomlevd og erfart er under andre sosiale og kulturelle vilkår enn det dagens barn lever under. I følge Standbu (2007) er barnets eget perspektiv viktig i barneperspektivet. De prioriteringer som voksne gjør og ønsker de har vil ikke alltid være de samme som barnets ønsker og behov. Dette er viktig å identifisere når foreldre skal fatte beslutninger om hva som er barnets beste i familien.

Hallden (2003:16-17) viser til oppfatningen om at barnet kan betraktes som sosiale aktører som aktivt inngår i og preger denne verden gjennom sine handlinger. Dette viser til syn på barn som et viktig medmenneske med lignende følelser og hensikter som en selv. I FN's barnerettighetskonvensjon<sup>1</sup> kommer dette også frem. Konvensjonen viser til barnet som kompetent og med ressurser. Videre sier konvensjonen at barnet har rett til beskyttelse og deltagelse, hvor foreldrenes rolle i forhold til barnet er sentral. Hallden (2003: 13) viser til risiko ved å betrakte barnet som kompetent er at voksne da undervurderer viktigheten av barnets begrensninger. I lov om barn og foreldre (1995,§30) fastsettes det at foreldre har hovedansvaret for oppdragelsen, og at det omfatter både omsorgsplikt og bestemmelsesrett. Barnekonvensjonens artikkel 5 slår fast at foreldrenes ansvar, rettigheter og skyldigheter ikke er ubegrensede. Disse skal sees i sammenheng med: “...*the evolving capacities of the child*”. Dette er i tråd med Hart (1992:5), som sier at barnets samfunnsdeltagelse varierer i forhold til barnets

---

<sup>1</sup> FN's konvensjonen ble vedtatt i 1989 handler om barnsrettighet.

utviklede motivasjon og kapasitet. Men også i forhold til familien og den kulturelle konteksten.

Mitt prosjekt "Foreldreskap som fellesskapsprosjekt" handler om fellesskapsbygging og arbeidsdeling i lys av samtidens ideer og forventninger om likestilling. Utgangspunktet for prosjektet er at foreldrerollen er sammensatt og kompleks. Hva som er riktig for en familie er ikke nødvendigvis riktig for en annen. Hvordan foreldre utformer foreldrerollen vil være preget av det samfunnet de lever i, hva som anses som hegemonisk, barna, og hverandre. Prosjektet vil gi en pekepinn på småbarnsforeldres fellesskapsbygging og arbeidsdeling. Målet med prosjektet er å utforske ulike måter å utforme familie på og ulike måter å samarbeide på. Jeg vil undersøke hva foreldre faktisk gjør for å bygge og skape foreldreskap som et felles prosjekt. Utgangspunktet for prosjektet er samfunnsarbeid, hvor jeg vil bruke samfunnsarbeid som verktøy. Dette som perspektiv for å utforske hvordan og hvorfor familier ordner seg slik de gjør. Menneskesynet i samfunnsarbeid er at mennesker er kreative, kompetente og handlende aktører som selv kan bedre sine muligheter for sosial deltagelse. Handlende aktører kan gjennom felles innsats utvikle sine sosiale fellesskap, som kan være geografisk, interessemessige eller organisatorisk basert (Ledwith, 2005; Minkler, 2005). I samfunnsarbeid flyttes fokuset fra individuelt til et samfunnsmessig nivå. Men utgangspunktet er alltid enkeltmennesket og deres hverdagsliv. I samfunnsarbeid er noen av nøkkelbegrepene dialog, deltagelse, fellesskap, kritisk bevissthet, sosial kapital og "sak/emne" (Minkler, 2005:35) Disse begrepene er relevante i mitt prosjekt i forhold til fellesskapsbygging. Familie er et fellesskap som kan skapes og endres, og som må vedlikeholdes på samme måte som andre fellesskap. I tillegg er det en emosjonell komponent i en familie. For å bygge, endre og vedlikeholde fellesskapet er det viktig med dialog. Gjennom dialog vil foreldrene utforske og bli enige om hva de vil endre eller bevare i måten de utformer foreldrerollen og fellesskapet på. Videre er det viktig med en kritisk bevissthet, hvor personene i fellesskapet er avhengig av at de tenker kritisk i forhold til sine egne og andres handlinger eller situasjoner. Dette for å kunne skape forståelse for hverandre, kunne utvikle seg og for å kunne vedlikeholdet fellesskapet. Det er også viktig at personer i et fellesskap velger hvilke "sak/emne" som er viktigst for dem. Deltagere i et fellesskap må som enkeltpersoner og som fellesskap velge hva som er viktigst for dem.

I samfunnsarbeid er "bottom up" tilnærming sentralt (Twelvetrees 2002). Her er de berørte eksperter på sine liv. De er aktivt med å definere hva som er problemet, finne strategier for løsning og sette dem ut i livet. I denne sammenhengen er dialog og kritisk bevissthet en måte å undersøke hvordan og hvorfor foreldre skaper sitt fellesskap slik de gjør. Et fellesskap der de kan starte endringsprosess hos seg selv og andre. I samfunnsarbeid ligger nøkkelen til å lykkes i praxis; som er sammensetningen av teori og praksis, handling og refleksjon, tenking og handling (Twelvetrees 2002; Ledwith, 2005) I følge Ledwith (2005:31) er en spørrende holdning viktig for å lykkes med samfunnsarbeid. Forskningen min vil kunne bidra til at foreldrene tenker kritisk rundt sin hverdag og på hvordan samfunnsstrukturer er med på å forme deres liv, samt få

andre foreldre til å tenke kritisk gjennom sin hverdag. I følge Ledwith er en bevisstgjøringsprosess avhengig av nettopp det å stille kritiske spørsmål om personers hverdag, i denne sammenheng foreldrenes hverdag. Bevisstgjøring er sentralt i samfunnsarbeid, hvor mange har hentet inspirasjon fra Paulo Freire (Ledwith 2000; Minkler, 2005; Tweltrees, 2002). Freire (1999) mente det var viktig å føre en kritisk og frigjørende dialog med de berørte, for å skape kognitiv bevissthet.

Med utgangspunkt i dette vil prosjektet "Foreldreskap som et fellesskapsprosjekt" kunne gi nyttig og nødvendig kunnskap om hvordan småbarnsforeldre handler. Prosjektet vil kunne belyse hvordan småbarnsforeldre som har tenkt igjennom arbeidsdeling og likestilling begrunner sine handlinger. Det å få innsikt i de ulike foreldrefellesskapenes "sak/emne" og mulig løsninger av disse vil være nyttig kunnskap. Dette er kunnskap som vil være viktig å ha med seg når en skal sette i gang tiltak rettet mot foreldre. Et eksempel på dette er dersom en skal sette i gang et samfunnsarbeidsprosjekt som foreldreveiledning. I foreldreveiledning vil kunnskap fra dette prosjektet kunne brukes for å styrke personer som ikke har snakket sammen eller tenkt gjennom forhold som arbeidsdeling, likestilling og fellesskapsbygning. Prosjektet gir svar på hvordan foreldre agerer i forhold til sine handlingsrom, handlingsbetingelser og sine mål. Prosjektet belyser også hvilke "emner/saker" foreldrene mener er viktig for foreldrefellesskap, og hvilke som er mindre viktige.

## 1.1 Problemstilling

I St. meld. nr 8 (2008-2009) kommer det frem at småbarnsforeldre og da spesielt dem hvor begge er i fulltidsjobb møter "tidsklemmen". Begrepet tidsklemmen blir først presentert av Hochschild (1997) "*The Time Bind: When work becomes home and home becomes work*" som skildrer den dobbeltarbeidende kvinnes følelse av å leve i tidsklemmen, strukket mellom rollene som mor, yrkeskvinne og partner. Endring i samfunnsbetingelsene har skapt nye utfordringer for foreldrerollen og skjerpede krav både til foreldreoppgaven og barneoppdragelsen. I dagens samfunn er fokus på fars rolle og deltagelse sentral. Videre styrer de politiske føringene i retningen av ideal "dobbeltarbeidene familie" modell, hvor begge parter arbeider fulltid og begge bidrar til arbeid i hjemmet (Bjørnholt, 2010). Hochschild (2003) viser i sin studie til dobbeltarbeidende kvinner, der de fleste kvinner først er på jobb og så har et " *Second shift*" hjemme. Undersøkelsen hennes viser til at kvinner i større grad enn menn utfører arbeidsoppgaver i hjemmet.

De politiske føringer er viktige i min undersøkelse av småbarnsforeldre og hvordan de praktiser foreldreskap som et fellesskapsprosjekt. I min undersøkelse søker jeg innsikt i hvordan de lever sine liv i forhold til samfunnets forventninger til dem. Det vil også bli studert hvordan foreldrepar møter utfordringen om idealbildet av den "vellykkede" familien, både hver for seg og sammen. Videre vil jeg belyse de mulighetsbetingelsene

som familier lever under. I samfunnsarbeid er også forståelsen av det mangfoldige forholdet mellom individ og samfunn sentralt, hvor det er viktig med kritisk gransking av idealer og praksis i velferdsarbeid. Jeg får innsikt i hva foreldrene pleier å si som viser til det offentlige. Jeg får også innsikt i det private gjennom deres konkrete erfaringer som de forteller om i fokusgruppen. Her får jeg tilgang til både det normative og det normale. Det normative er et begrepet som inngår i selve definisjonen av det sosiale og samfunnsmessige. Normativitet gjør det mulig å ha en relasjon til fremtiden, for eksempel hvordan andre mennesker vil oppføre seg, og hvordan institusjoner vil reagere og fungere. Det normale handler om hvordan individet må tilpasse seg de sosiale normene som foreligger (Breivik og Eriksen, 2006:120). Dette kan knyttes til Fagplan for mastergradsstudiet i samfunnsarbeid (2010:17) hvor det står at *”samfunnsarbeid er å være i kritisk dialog med normative forståelser av det ’gode liv’, og å undersøke betingelser for å utvikle alternative forståelser og levemåter. Samfunnsarbeid innebærer å håndtere paradokser og motsetninger mellom ulike konstruksjoner av normalitet og normative imperativer”*.

Ellingsæter (2002:15-19) sier at det å løfte frem de ulike dilemmaene og flertydigheter rundt politiske reformer kan gi innsyn i og bedre forståelse av politikkenes muligheter og begrensinger. Jeg vil som Ellingsæter (1999 i Ellingsæter, 2002:16) sier være opptatt av hva som skjer når «politikken møter markedet». I forhold til disse politiske føringene vil jeg søke svar på om: *Konsekvensene av dette blir at samfunnet stiller enda flere krav til foreldre eller er dette en befrielse? Vil dette fokus skape enda flere presentasjonsarenaer for småbarnsforeldre, hvor de må vise fram at de har lykkes med familien og familieforholdet?*

I min masteroppgave er det foreldrenes hverdagspraksis som er i søkelyset. Hva de forteller om sin hverdag, hvordan de organiserer sin hverdag, hva som er bakgrunnen for deres handlingsvalg, og hvordan foreldrene forholder seg til de sosiale praksisene og kulturelle forståelsene som er i samfunnet. Andenæs (1996: 23) sier at forskning som rettes mot hverdagsliv kan både begrunnes ut fra teoretiske overveielser. I tillegg til kan andre tilnærminger komme til kort. Morgan (1999:11) er opptatt av at familiepraksis er noe som personer gjør, og ikke noe som personer er. Gjennom undersøkelse av hverdagspraksiser vil jeg få innsikt i hvordan foreldreskap gjøres. Ellingsæter (2002:15-19) sier at det empirisk er interessant å undersøke hvordan foreldre former foreldreskap gjennom ulike kombinasjoner av omsorg og forsørgelse. Videre sier Ellingsæter at det også er interessant hvorfor foreldre ordner seg som de gjør. En slik kunnskap vil i følge Ellingsæter være nyttig for å bedre kunne forstå hvordan de familiepolitiske tiltakene virker til å dempe, fastholde, eller utvikle en polarisering mellom småbarnsfamilier når det gjelder mødres og fedres engasjement i omsorg og forsørgelse.

Med bakgrunn i det overnevnte er følgende problemstilling formulert:

***”Hva gjør småbarnsforeldre for å danne et foreldrefellesskap?”***

*Forskningsspørsmål:*

**Hvordan former mødre og fedre foreldreskap?**

**Hvorfor ordner foreldre seg som de gjør?**

## 1.2 Oppbygging av oppgaven

Kapittel 2: presenterer annen relevant forskning gjort på feltet om småbarnsforeldre. Dette er forskning om politiske ordninger rundt foreldrepermisjon, arbeidsfordeling mellom foreldrene, og foreldres tidsdilemma.

Kapittel 3: gjør greie for de viktigste teoretiske perspektivene i oppgaven, og de mest sentrale begrepene som vil bli anvendt i oppgaven blir presentert. Underveis i kapittelet blir sentrale teorier og begrep som er hensiktsmessig for å kunne belyse samfunnsarbeid innenfor foreldreskapet. Begrepene hverdagsliv, sosial kapital og sosialt nettverk er sentrale begreper gjennom oppgaven og vil bli belyst her.

Kapittel 4: tar for seg metodiske og etiske valg i forbindelse med studien. Fremgangsmåten i arbeidet med datainnsamling vil bli skildret. Det vil bli reflektert over hvilken type kunnskap kildematerialet gir.

Kapittel 5: presenterer foreldrepårene i undersøkelsen med utgangspunkt i hva som er særegent for dem. I dette kapittelet får en et bilde av de ulike foreldrepårene sett i forhold til deres mulighetsbetingelser, handlinger, verdier og begrunnelse for handlinger.

Kapittel 6: handler om hva foreldre forteller om sin hverdag, hvordan de organiserer seg og hva som er viktig i deres hverdag. I denne delen blir foreldrenes møte med tidsklemme og kvalitetstid diskutert.

Kapittel 7: handler om hvordan foreldre utfører ulike sider av foreldrerollen sammen og hver for seg, hva de vektlegger og hvordan de begrunner sine valg. Her er diskusjoner om arbeidsdeling, forhandlinger og likestilling sentrale.

Kapittel 8: tar for seg hvordan foreldre vurderer seg selv i forhold til andre foreldre og andre familier. Dette gjelder både medias og venners bilde av familie, samt hvordan oppvekstfamilien utførte foreldrerollen. I denne delen blir sosial kapital, sosialt nettverk, strukturer, samt ”vi” og ”de andre” sentralt.

Kapittel 9: her avslutter jeg oppgaven med en oppsummering der jeg har prøvd å trekke opp viktigste trådene gjennom hele oppgaven. På bakgrunn av arbeidet som jeg har utført har jeg reist nye spørsmål og kommet med forslag til videre forskning innenfor feltet.

## 2 Forskning på feltet

Det foreligger omfattende forskningsmateriale om foreldre og foreldrerollen. Forskning som er gjort på feltet tar utgangspunkt i ulike sider ved foreldreskap. Arbeidsdelingen mellom foreldre er blant de mest vanlige tema i denne forskningen. Videre har en forskning om familieformer i endring, og om endringer i relasjonene mellom arbeidsmarked og familie. Denne delen av oppgaven tar for seg forskning som omhandler småbarnsforeldre og foreldreskap på ulike områder. Utgangspunktet er forskning som er gjort på hvordan foreldre innordner seg etter de politiske ordningene, arbeidsdeling hos foreldrepar, bruk av rengjøringshjelp og hvordan foreldre definerer sin tid med barna.

### 2.1 De politiske økonomiske støtteordninger for småbarnsfamilier

Foreldrepermisjon er en rettighet hvor en tredjedel er forbeholdt mor, en tredjedel er forbeholdt far og den siste tredjedelen som foreldrene fritt kan disponere. Intensjonen med fedrekvoten er å få fedre til å delta aktiv allerede i løpet av barnets første leveår, og dette skal kunne skape føringer for foreldrepraksisen (St.meld. nr. 8, 2008-2009).

Opplysninger fra NAV (2007) viser at flere fedre tar ut lengre del av pappapermisjon enn tidligere. Dette materialet viser hvor mange fedre som har tatt ut lengre pappapermisjon. I følge Farstad (2010) er det grunn til å problematisere hvilken slutning som kan trekkes på basis av kvalitative mål på hvor mange fedre som tar permisjon, og hvordan permisjonen deles mellom far og mor. Farstad mener at politiske virkemidler kan påvirke folks handlinger, men det betyr ikke dermed at en holdningsendring nødvendigvis følger. I undersøkelsen til Brandt og Øverlie (1998) er en av konklusjonene at jo mer permisjon far tar, jo mer husarbeidsoppgaver gjør han. Men om økt likedeling i denne sammenheng er grunnet permisjonen eller om likedeling var tilstede før permisjonen, er uvisst. Undersøkelsen er basert på en kartlegging sett fra småbarnsfedre synsvinkel og er basert på et spørreskjema sendt til 3000 norske menn. Videre viser undersøkelsen at fedre som tar lengre permisjon også utfører mer barneomsorg. Dette er i tråd med undersøkelsen til Brandth og Kvande (2003:123) som viser at fedre som var alene hjemme i permisjonen ble mer lydhør for barnas signaler. Dette er begrunnet ved at de måtte lære seg å tolke barna selv og ikke kunne bruke mor som mellomledd, slik fedrene i undersøkelsen der mor var hjemme gjorde. Undersøkelsen er basert på et omfattende forskningsmateriale om menns egne fortellinger om hvordan de opplevde og praktiserte det å være far. Smelby (2005) sin undersøkelse viser blant annet at når mor slipper far mer på banen så gjør han mer. Men til tross for at far slipper mer til er det mor som koordiner arbeidsoppgavene i hjemmet. Undersøkelsen er en del av en masteroppgave som er basert på fokusgruppe med foreldre der fokuset var hvordan småbarnsfamilie organiserer hverdagen sin.

Andre undersøkelser viser at alenetid med barnet ikke er så avgjørende. Deltagerne i undersøkelsen til Farstad (2010) beskriver fedrepermisjonen som fin, men de er usikre på om den hadde noe å si for fedrepraksisen forøvrig. Farstad sier at omsorgen for barn handler om mer enn hvordan foreldre tar ut fedrepermisjonen. Hensikten med permisjonen vektlegges ulikt hos de ulike familiene i undersøkelsen hans. For et par handlet det eksempelvis om at barnet skulle være lengst mulig hjemme med foreldrene for å kunne vente lengst mulig med oppstart i barnehage. Motsetningen til dette var en familie hvor far skulle være alene med barnet til tross for at mor var hjemme, og det sentrale var fars alenetid med barnet. Undersøkelsen viser at det er vanskelig å trekke slutninger fra organisering av permisjonen og etablering av en selvstendig omsorgspraksis. Farstad sier at til tross for at far er hjemme sammen med mor oppnår far over tid en slik omsorgskompetanse, selv om han forblir hovedforsørgeren. Et viktig poeng til Farsad er at barns velferd og likestilling i parforholdet handler om mer enn det som foregår i spedbarnstiden.

Johansen (2010) spør seg om fedrekvoten har blitt familiepolitikkenes trojanske hest, hvor fedrekvoten blir brukt som en irettesetting av holdninger, moral og ansvar i form av indirekte styring. Dette spørsmålet stiller hun seg på bakgrunn av sin forskning av ulike politiske dokument. I undersøkelsen kommer det frem at fokuset på farspraksis er knaggen som alle problemer om foreldre og likestilling blir hengt på. Det pekes på individets relasjon til fellesskapet ved å vise til "det felles beste" gjennom å koble dette til forståelse av det "gode liv" for den enkelte. Videre blir fars såkalte manglende omsorgspraksis knyttet til hva far ikke gjør eller gjør feil. I følge Johansen er tanken at fedrekvoten skal irettesette dette gjennom å forandre noen av dem som deltar i arbeidslivet, både i form av rettigheter og holdninger, hvor målet er at selve arbeidslivet skal endres. I dette sier Johansen at det ligger et ønske om at normalarbeidstakernormen skal forandre seg fra å være en person uten omsorgsansvar til å bli en person med omsorgsansvar, uavhengig av kjønn. Gjennom fedrekvoten skal altså denne reformerte far bli en trojansk hest også i arbeidslivet sier Johannesen. Det samme gjelder kvinners holdninger. Johansen sier at ved å endre folks moral og holdninger har det i seg muligheten til motstand i forhold til de politiske føringene både på individnivå og familienivå.

Bjørnholt (2010) skriver om prosjekt ektefellearbeidstid. Det oppsto på bakgrunn av kritikk av den mannlige forsørgermodellen, og idealet om likedeling av forsørgelse og omsorg som førte til forslag om familieforskning på 1950-60-tallet. Dagens politiske mening om likestilling er i følge Bjørnholt basert på "dobbel fulltid" og deling av omsorg. Dette har fått hegemonisk status både politisk og forskningsmessig. Prosjektet ektefelledelt arbeidstid siktet mot likere fordeling av betalt arbeid og omsorg i samfunnet og i familien, altså en to- sfære tenking. Ønsket var å gi rom både for kvinners karriere og menns deltagelse i familien gjennom å begrense og fordele tid til lønnet arbeid. Prosjektet var ment som et langvarig prosjekt og ikke avgrenset til spedbarnsfasen. Som Bjørnholt sier er virkemidlene i dagens likestillingsmodell lagt til barns første leveår. Tanken er at fars økte involvering i første leveår skal gi økt



vedvarende likestilling i hjemmet, som igjen skal forplante seg i arbeidslivet. I dag handler ikke 6-timers dagen lengre om likestilling, men heller om inkluderende arbeidsliv og sykefravær. I St. meld.nr. 8 (2008-2009) står det at dagens småbarnsfamilie arbeider 60 timer i uken. Dette tilsvarer 6 timers dag dersom tiden hadde vært fordelt likt mellom alle småbarnsfamilier og mellom alle mødre og fedre.

## 2.2 Hvem gjør hva? Arbeidsdeling mellom foreldre

I både politikk og forskning er en og har en vært opptatt av hvem som gjør hva i forhold til arbeidsdeling mellom kvinner og menn. I Forskningsrapporten «Likestilling og livskvalitet 2007» fra Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning og arbeidsforskningsinstituttet (Holte, Svare og Egeland, 2007) kommer det frem at det fremdeles er forskjeller i hvem som gjør hva mellom kvinner og menn som lever i samliv. Undersøkelsen er basert på en omfattende kvantitativ spørreundersøkelse med 2805 respondenter om arbeidsfordeling mellom menn og kvinner i hjemmet. I undersøkelsen kommer det frem at kvinner i hovedsak gjør mest husarbeid, men at det i barneomsorgen er forholdsvis likt mellom kjønnene. Undersøkelsen til Kitterød (2000 og Kitterød 2004) viser også til en ganske tradisjonell kjønnsrollefordeling.

I undersøkelsen til Engelsrud og Lilleaas (1999) kommer det frem at foreldre ble mer tradisjonelle i arbeidsdelingen etter hvert som de fikk flere barn. Undersøkelsen viser at hverdagslivet til småbarnsforeldre bygger på forventningene til hverandre, og er ofte en konsekvens av de forhandlinger som foregår om hvem som kan eller må involvere seg i familiarbeid. Når tidsklemmen ble større med flere barn ble foreldrepares arbeidsdeling mer tradisjonell. I St. meld. nr 8 (2008-2009) viser forskning at særlig yngre menn har en likestillingsorientert praksis i hjem og familie. Dette gjelder spesielt i omsorgen for barna, men de deltar også mer aktivt i matlaging og annet husarbeid enn tidligere. Det er en vesentlig endring i oppfatning av far og farsrolle blant dagens unge foreldregenerasjon i forhold til deres foreldregenerasjon/ oppvekstfamilie.

Kvinner og menns utdanningsnivå er en faktor som forskning viser har betydning for utfallet av arbeidsdeling. Kitterød (2000:9) viser i sin artikkel til at høyt utdannede par i stor grad etterstreber idealet om lik arbeidsdeling. Videre viser forskning (Kitterød, 2000: 5) at fedres bidrag i barneomsorgen øker i takt med mødres arbeidstid og lønnsinntekt. I følge Kitterød viser dette at tilgjengelig tid er viktig for arbeidsdelingen. Undersøkelsen viser at far deltar relativt mer når mor jobber lang deltid eller heltid enn når mor ikke er yrkesaktiv eller har permisjon. Far deltar relativt mer når begge parter har lang utdanning enn når begge parter har mindre utdanning (Kitterød, 2004). Utdanningsnivå har vist seg å være en sentral faktor når det gjelder kvinners holdninger og tilpasninger på mange områder (Kitterød, 2002). Undersøkelsen viser også at høyt utdannede kvinner bruker jevnt over mindre tid til husarbeid enn lavere utdannede kvinner. Samtidig som deres partnere oftere bruker forholdsvis mye tid til husarbeid. I følge Kitterød (2002:200) ser det ut som årsaken til økt likedeling i større grad handler

om deltagelse fra mennene, og ikke at kvinner utfører mindre husarbeid enn lavere utdannede kvinner. Men hun viser til usikkerhet om dette igjen skyldes at kvinnene i større grad klarer å overtale mennene eller om kvinnene slipper til mennene i større grad.

### 2.3 Tidsklemme og kvalitetstid?

Tidsklemme er et begrep som er blitt en beskrivelse av nåtidens hverdagsliv. I følge Kvade og Rasmussen (2007:13) kan klemmen bli kraftig og klemme mange når både fedre og mødre blir klemt mellom arbeid og familieliv. Det er altså når presset fra både arbeidsliv og familielivet blir så stort at foreldrene føler de ikke strekker til hverken i hjemmet eller på arbeid. Tidsklemme er en betegnelse som de fleste har hørt i media og det har i stor grad vært uttalt i forhold til familier med dobbeltarbeidende foreldre som føler seg uttilstrekkelig i forhold til barna. Hochschild (1997 og 2003) beskriver den dobbeltarbeidende kvinnes følelse av å leve i tidsklemme, strukket mellom rollene som mor, yrkeskvinne og partner. Hennes undersøkelse viser til statistikk og egne undersøkelser som viser at kvinner yter mer omsorg for barn og tar seg oftest av daglig arbeid i huset. Ellingsæter (2004:128-159) stiller seg kritisk til vektleggingen av fenomenet tidsklemme. Hun sier at tidskriseproblematikken gjelder særlig barnefamilier hvor begge foreldrene er i full jobb, men at dette kun er et mindretall, ettersom mange mødre er deltidsarbeidende. Bruken av tidsklemme som diagnose på barnefamiliers hverdag, mener hun kan tolkes som et forsøk på å holde fast på tradisjonelle familieverdier i en tid med store sosiale og økonomiske endringer. Hun mener at debatten om tidsklemme er en indirekte kritikk av mødres økte yrkesdeltagelse og etterlyser heller et fokus på det faktum at foreldres tidsbruk er klart kjønnsdelt. Hun viser til at det ikke finnes et såkalt "omsorgsunderskudd", men at det kanskje heller ligger større krav til hva god barneomsorg og -oppdragelse skal inneholde. "Omsorgskrise" i familien er bare påstått mener Ellingsæter, og med dette mener hun at det kan ligge en undertone av "mother-blaming" i offentlighetens bekymring for foreldres tidsbruk. Hun sier videre at fedrenes familietid har økt, men ikke nok til å kompensere for mødrenes reduksjon. Hun sier at det er akkurat dette som har bidratt til det påståtte "omsorgsunderskuddet" (Ellingsæter 2004:128-159).

Kvalitetstid er også et begrep som har vært omtalt mye i media. Det økende fokuset på kvalitetstid kan henge sammen med en oppfatning om at foreldre har mindre tid med barna enn tidligere. Fokuset er at når foreldre først har tid sammen med barna er det viktig å være aktivt tilstede. Hvordan definere kvalitetstid med barna er vanskelig, og det er nok mange som har en oppfatning av kvalitetstid som noe helt spesielt og utover det vanlige. Dette kan knyttes til Forsberg (2010:78-98) som mener at kvalitetstidsbegrepet gir et romantisert bilde av familie. Kravet til kvalitetstid setter høye idealer som gjør at foreldre får dårlig samvittighet for å ikke være tilstrekkelig engasjert. Forsberg sier at det engasjerende foreldreskapet innebærer ikke bare at foreldre er ansvarlig for barna, det handler også om barneorientering. Han viser til sin

undersøkelse av middelklasseforeldre der foreldrene brukte mye av tiden sin for barna. Det innebærer leksehjelp, lese godnatthistorier, kjøre barna til skole og andre aktiviteter og hverdagslig tilstedeværelse og oppdragelse av barna. Han sier at store deler av foreldres husarbeid også kan forstås som indirekte barneomsorg.

I undersøkelsen til Forsberg (2010) kommer det frem at foreldrene har en rekke små øyeblikk av kvalitetstid sammen med barna. Disse tenker foreldrene ikke på som det å finne på noe kjekt med barna. De fleste foreldrene opplever at hverdagen går i ett. Foreldre opplever at de ikke er like mye sammen med barna som de ønsker. I hverdagen går mye av tiden med til aktiviteter som innebærer å gjøre ting for barna. Undersøkelsen viser at kvalitetstid er noe som betyr mye for familiene, og de er opptatt av å være med barna i helgen. Forsberg mener at engasjementet rundt barna og barneomsorg både handler om å gjøre ting for og med barna, og at disse to er like viktige. Mens foreldrene i undersøkelsen har en tendens å idealisere tid med barna. I undersøkelsen kommer det også fram at tid for barna skiller foreldrepraksisen, hvor det ser ut som det er en kjønnsforskjellig i hvordan foreldrepraksisen utformer seg. Begge foreldrene deltar aktivt, men kvinnene har et større ansvar. At en del av fedrene ikke tar like stort ansvar som kvinnene for barneomsorgen i tiden for barna viser i følge Forsberg til skillet mellom det normative idealet som finnes blant foreldrene i undersøkelsen og i den svenske familiepolitikken. Foreldrene orienterer seg mot likestilling, mens mennene ikke trenger å praktisere tid for barna på samme måte som kvinnen for å se på seg selv som en engasjert forelder eller for å leve et lykkelig liv.

## 2.4 Småbarnsforeldres tidsbesparende tiltak

Brandth (2007) sin undersøkelse er basert på intervju med fedre og omhandler fedres grensesetting i forhold til arbeidslivet. I undersøkelsen kommer det frem at det er ulikt for fedrene hvordan muligheter er for å ta lengre fedrepermisjoner og ulikheter i hvor stor mulighet fedre har for å forhandle med arbeidsgiver. Det vises til at selv om fedre ønsker å ta lengre permisjon er det ikke alle arbeidsplasser som er like åpen for dette. Undersøkelsen viser også til hvordan noen fedre (Brandth 2007:286) velger ulike strategier for å sette tidsmessige grenser mellom jobb og hjem. Den ene strategien var fleksitid. Et eksempel er hvor en av fedrene gikk inn i en forhandling med arbeidsgiver om å kunne komme senere på jobb en dag i uken for å kunne levere barna i barnehagen. Den andre strategien som ble brukt, og som var mest brukt, var å redusere over- og mertidsarbeid. Den tredje strategien var å finne en jobb som lar seg kombinere med mer tid til barna. Bungum (2005:149) viser at mange mødre valgte denne strategien for å være i stand til å gi barna god tid. Kitterød (2007:221-222) viser til at "tosporet foreldreskap"- ett for mødre og ett for fedre er dominerende.

For en del foreldre blir rengjøringshjelp et viktig hjelpemiddel i en ellers travel hverdag. Kitterød (1998) har gjennomført studie av hvem som benytter seg av rengjøringshjelp. Hennes undersøkelser er basert på tallmateriale fra statistisk sentralbyrå med

opplysninger hentet fra levekårsundersøkelsen 1973 og 1980, samt undersøkelse fra 1990 til 1994, og 1995. Spørsmålene gjelder om foreldrene benytter lønnet hjelp til husarbeid. I undersøkelsen kommer det fram at det i større grad er kvinner med høyere utdanning som benytter seg av rengjøringshjelp. Kvinnenes arbeidslengde hadde også en viss betydning. Videre er det husholdninger med høyere inntekt som benytter seg av rengjøringshjelp. Undersøkelsen ser ingen sammenheng med antall barn eller alder på barna hos dem som benytter seg av denne tjenesten (Kitterød, 1998:191-198). Rengjøringshjelp er et gode mange ønsker, viser undersøkelsen, og dette henger i større grad sammen med behov enn med utdanning. Selv om mange ønsker slik hjelp er det få som har det. Begrunnelsen til hvorfor de ikke benytter rengjøringshjelp kan henge sammen med økonomi, men også til holdninger om at foreldrene selv bør klare å gjøre rent i sitt eget hjem.

Kjøp av rengjøringshjelp ser ute til å henge sammen med husholdningens samlede ressurser, uavhengig av forholdet mellom parets ressurser (Kitterød, 1999:339). Fordelingen av både tid, arbeid og penger blir berørt ved kjøp av rengjøringshjelp. I denne sammenhengen er det spørsmål om hva og hvem som står for forhandling om kjøp av rengjøringshjelp. Undersøkelsen er basert på postal spørreundersøkelse gjennomført av statistisk sentralbyrå i 1998. Analysen er basert på mødre med minst et barn under skolepliktig alder, hvor mor er i arbeid og mor er gift/samboer. Undersøkelsen viser til at det ikke finnes noen sammenheng med kvinnens inntekt og forholdet mellom parets økonomiske, og utdanningsmessige ressurser når det gjelder forhandling om kjøp av rengjøringshjelp. Det er mødrenes absolutte inntekt som har betydning, ikke deres relative inntekt i forhold til ektefelle/samboer når det gjelder forhandling om kjøp av rengjøringshjelp. Som Kitterød (1998) viser også Kitterød (1999) at kvinners utdanningsnivå er av betydning. Dette vises gjennom at kvinner med høyere utdanning lettere får gjennomslag for ønsket om rengjøringshjelp. Hva som gjør at kvinner med høyere utdanning benytter mer rengjøringshjelp kan henge sammen med ulike faktorer som forhandlingsstyrke, holdninger og tilpassninger. Dersom rengjøringstjenesten bygges i lys av teoretisk makt viser dette til en forutsetning om at rengjøring er kvinners ansvar, at flere kvinner enn menn ønsker hjelp til dette, og at store ressurser absolutt og i forhold til ektefelle/samboer gir gode forhandlingskort. En mulig tolkning av utfallet kan i følge Kitterød (2009) være at menn og kvinner har like stor interesse av å ha rengjøringshjelp og at beslutning fattes i fellesskap. En annen slutning er at det først og fremst er menn som ønsker rengjøringshjelp. Dette vil i stor grad gjelde velutdannede menn som antagelig møter sterke forventninger om deltagelse i hjemmet, noe som kan aktualisere kjøp av hjelp (Kitterød, 1999:361).

## 2.5 Oppsummering

I denne delen har jeg sett at forskning på foreldreskap er bredt og at det er mange ulike områder av feltet foreldreskap som er dekket av forskning. Jeg finner at det er lite forskning som tar utgangspunkt i hvordan foreldre bygger felleskap. Med utgangspunkt i samfunnsarbeid er det viktig at jeg starter der foreldrene er og tar utgangspunkt i deres hverdagsfortellinger om hvordan de bygger sitt felleskap. På denne måte vil min undersøkelse kunne være med å bidra til å fylle et kunnskapshull og gi nyttige innspill og beskrivelser.

Jeg har i dette kapittel sett på relevant forskning som omhandler foreldreskap i forhold til felleskap, handling, politiske føringer, sosial kapital og kjønn. I kapittel 3 vil relevant teori til disse temaene bli presentert.

### 3 Foreldreskap

I dette kapitlet presenteres kort de teoretiske perspektivene og begrepene som vil bli brukt videre i oppgaven til å forklare de empiriske funnene. Dette er teoretiske begreper og perspektiver som er blitt reflekterte over som en følge av, og en del av, analyseprosessen, noe som vil bli diskutert nærmere i neste kapittel. Teoriene som brukes er relevante teorier i samfunnsarbeid, som kjønn, hverdags sosiologi, handlinger, sosial kapital og sosialt nettverk. Begrepene tidsklemme og kvalitetstid har allerede blitt omtalt, og vil derfor ikke bli referert i dette kapitlet.

#### 3.1 Foreldreskap i familien

Når det snakkes om familie er det ofte begrepet kjernefamilien som brukes for enheten mor, far og barn. Tidligere var definisjon av familie bygd på forestillingen om at familie kan defineres og gis en bestemt betydning. I dag er det oftere personlig definisjon av hva familie er eller kan være. Familiebegrepet kan blant annet være eneforeldrefamilie, stefamilie, adopsjonsfamilie, fosterfamilie og samkjønnetfamilie etc (Levin og Tros, 2004).

David Morgan (1996) mener blant annet at familie er en viktig del av hvordan personer tolker og strukturer sin hverdag. Han har et syn på familien som aktiv ved at familie er noe som personer gjør istedenfor noe som personer er. Ifølge Syltevik kan Morgans familiepraksiser defineres som *”praksiser som i en eller annen form er knyttet til ideer om parrelasjoner, foreldreskap eller slektskap, og forventninger og forpliktelser som er assosiert med disse praksisene”* (Syltevik 2000:5). Familie refererer dermed ikke til en ting, men til relasjoner som utforskes. Disse relasjonelle praksisene kan også henge sammen med for eksempel kjønnede praksiser (Morgan 1996:11). Familiepraksiser er noe som skjer i samspillet mellom den enkelte sosiale aktør og samfunnet denne er en del av. Morgan mener at for at en praksis skal være familierelatert må den tolkes som det. Denne tolkningen må ses i sammenheng med hva de sosiale og kulturelle institusjoner formidler som sin definering av hva familie er og ikke er. Disse kan forme individuelle familiemedlemmers praksiser, eller kan fungere som kulturelle kilder som de kan trekke på for å gi mening til egne praksiser. Dette er ifølge Morgan en del av det moderne livs refleksivitet, i det at personer ubevisst overvåker sine egne praksiser, og sammenligner dem mot standard for normale forhold. Ifølge Morgan har også familiepraksiser en emosjonell dimensjon, noe som innebærer at familiepraksiser betyr mye for de involverte personene, og de skiller seg fra andre praksiser ved at de er ”spesielle”. Aktørens egen biografi spiller inn på familieforståelsen, i tillegg til historiske og kulturelle faktorer.

Samfunnet har gjennomgått store forandringer når det gjelder kvinners og menns tilknytning til familien og arbeidslivet. Ifølge Hareide og Moe (2006) har det tidligere

vært vanlig å skille mellom fedre som forsørger og omsorgsutøver. Det har tradisjonelt vært fedrenes hovedansvar å forsørge familien, mens mødrene hadde ansvar for hjemmet og barna. Dette bildet har endret seg mye over de siste tjue til tretti årene. Kravene til fedre har endret seg, og i følge Hareide og Moe (2006) har den nye foreldregenerasjonen gjennom oppveksten sin fått et grunnleggende syn på menn og kvinner som likeverdige. Dette har ført til nye forventninger til menn som omsorgspersoner. Barnefamiliers dagligliv er betydelig forandret. For mødre handler dette om økt yrkesdeltagelse, mens for fedre handler det om at de deltar mer på hjemmebane (Kitterød, 2003:14). Utdanningsnivået er økt både hos kvinne og menn. Når det gjelder husarbeid, er omfanget lavere i dag enn tidligere. Arbeidsdeling mellom kjønnene er i følge flere forskere (som Kitterød, 2007; Holte, mfl, 2007) at mor gjør mer husarbeid enn far, men at det er mer likhet når det gjelder omsorgsoppgaver. Fedre i dag bidrar mer aktivt i barnas liv enn det fedre gjorde på 1970-tallet (Kitterød, 2003:15). Hverdagen til foreldre er også mer kompleks og mangfoldig, og det er flere arenaer foreldre må forholde seg til. Dette bidrar til at det stilles krav til tidsplanlegging både for far og mor. Foreldre i dag har et ønske om å rekke over både hjem, jobb og fritid. De er også i større grad engasjert i barnas hverdag og deres fritid (Kitterød, 2003).

### ***Synet på barnet***

MacNaughton, Hughes og Smith (2007:41-42) beskriver i sin artikkel fire ulike måter å oppfatte og forholde seg til barn på. Disse måtene å forholde seg til barn på handler om *"the evolving capacities of the child"*. Det tas utgangspunkt i utviklingen av barnet og dets kompetanse. Den første måten er å se på barnet som avhengig av den voksne gjennom at barnet selv ikke kan ta avgjørelser. Foreldre tar da avgjørelser på deres vegne ettersom de vet hva som er best for barnet. Den andre måten handler om å se på barnet som et uskyldig vesen som trenger beskyttelse fra de voksne. Den tredje måten er å se på barnet som en mer aktiv deltager. Barnet kan selv være med å ta avgjørelser, men innenfor de voksnes rammer. Den fjerde måten er å se på barnet som en sosial aktør som er med på å skape sin egen identitet. Barnet har rett til å delta og dets innspill er viktige bidrag. Disse ulike måtene å forholde seg til barn kan også handle om hva som er gjeldene oppfatninger i samfunnet om barnets deltagelse og hvordan foreldre da "velger" å forholde seg til barna. Hvordan foreldre forholder seg til barnet vil som nevnt handle både om den voksnes oppfatning av barnets kompetanse, hvilke sosial og kulturelle forhold barna lever under, og ikke minst om foreldrenes erfaringer fra sin barndom og oppvekstfamilie.

### 3.2 **Kjønn i foreldreskapet**

Kjønn i foreldreskap kan studeres på flere måter. Det er spesielt to ulike måter å studere kjønn på. Den ene måten handler om å vektlegge at kjønnsforskjeller i all hovedsak er et sosialt fenomen, kjønnsrolleperspektivet. Den andre måten er perspektivet som vektlegger hvordan aktører gjør sitt sosiale kjønn (Giddens 1998). Connell (2005) hevder at sosiale kjønnsforskjeller må forklares ved henvisning til biologisk kjønn, som refererer til de fysiske forskjellene mellom menn og kvinners kropp, og til den sosiale forskjellen som individet er sosialisert inn. Han benytter seg av kjønnsrollebegrepet hvor han referer til kjønn som sosialt formet og ikke bare biologisk bestemt. Kjønn er ikke bare knyttet til iboende biologiske og psykologiske egenskaper hos henholdsvis kvinner og menn, men blir også til ved at individet på grunnlag av sitt biologiske kjønn blir sosialisert inn i en kjønnsrolle. Den sosialisering skjer både gjennom primær sosialisering gjennom familien, men også gjennom sekundær sosialisering gjennom samfunnet (Bondevik og Rustad, 2006:65).

Elementer av rolleteorien videreføres i det som i dag betegnes som "doing gender" (West og Zimmerman, 1987), hvor kjønn sees på som noe som gjøres og produseres gjennom sosiale handlinger og relasjoner:

*"Gender is a powerful ideological device, which produces, reproduces, and legitimates the choices and limits that are predicated on sex category. An understanding of how gender is produced in social situations will afford clarification of the interactional scaffolding of social structure and the social control processes that sustain it"* (West og Zimmerman 1987:147).

I NOU:13 (1999) står det at kjønn er noe som skapes eller kommer til uttrykk i biologi, identitet, symboler og struktur. Ens selvforståelse er både formet av og knyttet til kjønn gjennom kjønn som identitet og utvikles i et samspill med det omgivelsene knytter til kvinnelig og mannlig. Dette henger igjen sammen med både biologi, struktur og symboler. Solheim (2002) sier at symboler får mening nettopp i kontekst. Kjønn finnes alltid i bestemte former, bestemt gjennom tidligere bestemmelser, tidligere assosiasjoner, tidligere symboler.

I følge Connell (2009: 74) skaper individet sitt kjønn, men en står ikke fritt til å utforme det slik en ønsker. Hvordan kjønn gjøres er formet av kjønns orden og konteksten. Det er sosiale strukturer som befinner seg i relasjon mellom mennesker. Disse strukturene vil ikke bestemme hvordan en gruppe mennesker opptrer, men den vil si noe om hvordan de sannsynligvis vil opptre, og konsekvensen av hvordan de opptrer. Som foreldre er kjønn viktig. I foreldreskap stilles det ulike forventninger (Forsberg, 2010; Hutcinson, 2003; Ellingsæter, 2004) til hva en mor er og hva en far er, og til forskjeller i hva mor og far gjør/bør gjøre. Foreldreskap er noe som gjøres og hvor også kjønn er noe som gjøres i ens handlinger som foreldre. Kjønn vil kunne ha betydning for foreldrenes handling gjennom at kjønn alltid er tilstede. De erfaringer foreldrene har med seg om



foreldreskap fra oppvekstfamilien, og hvilke verdier og holdninger foreldre har rundt kjønn vil kunne forme hvordan de utøver kjønn i foreldreskapet. Dette vil da vil vise hvordan kjønn utarter seg i foreldreskap.

### *Foreldres omsorgsutøvelse*

Selv om fedre er blitt mer sentrale omsorgspersoner er det store variasjoner i farskapet (Brandth og Kvande, 2003). Brandt og Kvande (1996:174) sier at menns form for relasjon med barna ofte er preget av en "side ved side" form, men kvinner har en "ansikt til ansikt" form. Hochschilds (2003:9) hevder at menn får rom til å ta barna med ut av hjemmet og gjøre "spesielle ting", mens kvinner oftere yter omsorg i hjemmet og gjør "dagligdagse" aktiviteter med barna. Når kvinners ansvar for eksempel er matlaging, som må gjøres til en bestemt tid, blir dette en mer streng rutine, og kvinner blir mer bundet til hjemmet. Dette i motsetning til menn sitt tradisjonelle ansvar, vedlikeholdsarbeid osv, som Hochschild (2003:9) mener menn har mer makt til å bestemme når de vil gjøre. Omsorgsidealene kan da bli en følge av arbeidsdelingen. Menn og kvinners typiske arbeidsdeling i husholdet gir uttrykk for ulike måter å yte omsorg på og ulike oppgaver i en barneoppdragelse.

Løkke (2000) sier at fedre inngår i omsorg, samspill og kommunikasjon på en svært kjønnsstereotypisk måte. Fedre kommer ofte utenfra og blir igangsettere overfor sine barn. Fedre setter seg selv i sentrum og barna følger gledesstrålende med. Etter en periode med hektisk lekeaktivitet trekker fedre seg så tilbake igjen og går for seg selv. Mødrene setter barnas egne initiativer mer i sentrum. De er mer mottakelige og involvert i lengre samspillsekvenser enn fedrene. I undersøkelsen til Brandth og Kvande (2003) gjorde fedrene de tingene de vanligvis vil ha gjort, men barna var med dem på dette. Blikstad (presentert i Løkke, 2000:56) legger i sitt arbeid vekt på maskulinisering av omsorg. Han mener at det blir feil for menn å bruke kvinner som rollemodell ettersom menn ofte har en annen måte å utøve omsorg på.

I Brandth og Kvande (2003) sin undersøkelse kommer det frem at de fedrene som trivdes i omsorgspermisjonen var dem som gjorde tingene på sin måte og fant sin egen maskuline måte å bruke tiden på. Idealet fedrene har for hva en god far er har mange av de samme elementene som morsidealet; nærhet, omsorg og kontakt. I følge Brandth og Kvande betyr dette at farsidealene dannes ved å kombinere tradisjonelle maskuline og feminine elementer på en ny måte. Fedrene i undersøkelsen mente at det å ha omsorg for et barn er blitt akseptert som et maskulint trekk. Det anses som "kult" å være i stand til å ta seg av barna. Med "Maskulin omsorg" menes det å være sammen med barnet og å gjøre ting sammen. Et annet viktig element for fedrene er å lære barnet selvstendighet og denne selvstendigheten oppøves i kontrast til den måten mødre utøver nærhet og intimitet på (Brandth og Kvande, 2003; Løkke, 2000).

### 3.3 Det hverdagslige

Det hverdagslig handler om de sosiale situasjonene som oppstår i løpet av en dag og hvordan personer forholder seg til disse. Det hverdagslig er ikke bare noe i seg selv, men også en del av noe større – den overordnede kulturen og omfattende samfunnsstruktur (Jacobsen og Kristiansen, 2005). I løpet av en hverdag går foreldre og barn igjennom ulike situasjoner eller begivenheter som for eksempel morgenstell, matlaging/spising, lek, andre barneaktiviteter, legging, kveldsstell og nattevåking som kan ses på som det Haavind (1987:100) kaller for sosiale anledninger. Noen sosiale anledninger kan handle om det å utforme noe spesielt med tanke på barnets deltagelse, mens andre anledninger ikke har dette spesielt som formål. Haavind viser til at sosiale anledning ikke nødvendigvis bare er noe som skjer gjennom direkte interaksjon, men også at noen virksomheter utføres med det formål å gjøre noe for seg selv. Det kan være virksomheten med å stelle seg, hvile seg eller lese avisen.

I forhold til hverdagsligsosiologi er Meads og Goffman sentral. I Meads teori om symbolsk interaksjonisme fokuseres det på interaksjonen mellom individ og samfunn, og hvordan mennesket er meningssøkende og tolker meningen i handlingene. Interaksjon skjer gjennom uttalt og uuttalt kommunikasjon (Levin og Trost, 2005). I symbolsk interaksjonisme er selve grunnprinsippet å kunne innta den andres perspektiv, for i neste omgang å kunne se seg selv derfra (Mead 1934:186-226). Mead mener at individet etterstreber et ”tilpassningsforhold” til verden de er i. Sosial samhandling skjer alltid gjennom hvordan individet ser seg selv gjennom andre. Dette endres i tråd med de forskjellige situasjonene som personer rutinemessige deltar i (Bauman og May 2004:33). I denne sammenheng er også begrepet den generaliserte andre sentralt. Den generaliserte andre representerer samfunnets eller gruppens holdninger eller syn og er noe som individet har internalisert ved kjennskap til hva samfunnet og gruppen forventer av det. Speiling er sentralt. Her bruker individet de allmenne normene og verdiene som en målestokk for å vurdere seg selv og sin atferd (Mead, 1934:186-226).

I ens hverdag blir personers frihet hemmet av at en hele tiden må måle sin atferd opp mot hva som er forventet av en og hva som er akseptert atferd. Personer bedømmer seg selv etter forventinger til hvordan personer skal snakke, handle og oppføre seg, og deres selvfølelse kan ses i sammenheng av dette. Hvordan personer handler vil henge sammen med hvilke forventninger som stilles til en. Deres handlinger vil tillegges forskjellig verdi utfra hvilke forventninger som omgivelsene har til personen. Med andre ord så vil forventninger fra gruppen som en tilhører prege hvordan personer handler, hvilke mål de har, hvordan de oppfatter seg selv og hvordan de blir oppfattet (Bauman og May 2004:30). Omverdens forventninger til personer fører til at de bruker passende atferd til anledningen. En slik handling skaper forutsigbarhet i deres og andres atferd og i de institusjonene som styrer livet vårt, en orden (Bauman og May 2004:159-161). Dersom personer ikke klarer å lykkes i å skape orden oppfattes konsekvensen som kaos. Usikkerheten som kaos skaper fører til at personer forsøker å innføre orden for å holde seg til det forutsigbare (Bauman og May 2004: 147).

I hverdagen som forelder vil bevisstheten om ens utførelse av mors- eller farsrollen være sentral. Men også bevisstheten om de forventninger som stilles fra barnet, partner, foreldre, skolen, kolleger, oppvekstfamilien og media. Goffman (1992:27) beskriver hvordan mennesker spiller roller i forskjellige situasjonene og i forhold til personen som blir presentert for en. Mennesker tar av og på seg masken i forhold til dette. Goffman (1992) viser videre til at personer veksler mellom å være "frontstage" og "backstage" i det mellommenneskelige samspillet. "Frontstage" beskriver en situasjon der personen befinner seg på "scenen", klar for å fremføre for et publikum, mens personen "backstage" forbereder seg på forestillingen der personen skal presentere seg. Med andre ord "Frontstage" representerer personens opptreden i offentligheten, "backstage" er hvor personen kan slappe mer av. Rollene mennesker spiller er under gjensidig evaluering og er avhengig av hvordan personen ønsker å fremstå og den situasjonen personen er i. Goffman (1992:12) betrakter sosiale situasjoner som iscenesatte forestillinger der enkeltindivider, alene eller som del av grupper, gjør bruk av ulike virkemidler for å kommunisere et budskap knyttet til sin person. Disse handlingene kan komme til uttrykk på en rekke forskjellige måter, som enkeltvis eller i sum gir og/eller avslører mening.

Goffman skiller mellom to typer kommunikasjon – det individet gir og det individet avgir. Dette kan forstås som tilsiktete og utilsiktete opptreden. Dersom individet avgir informasjon som er i uoverensstemmelse med den ønskede opptreden, kan det føre til et sammenbrudd i den ønskede definisjonen av situasjonen hos publikum (Goffman 1992: 62). Dette kalles også rollekonflikt. Dette er noe foreldrene i undersøkelsen kan ha opplevd i fokusgruppen. Her møtte de spørsmål som berører deres hverdagsliv og de fortalte om sin hverdag sammen. De kan ha skiftet mellom å ville fortelle eller gi uttrykk for både hvordan de ønsker å fremstå og hvordan de faktisk handler.

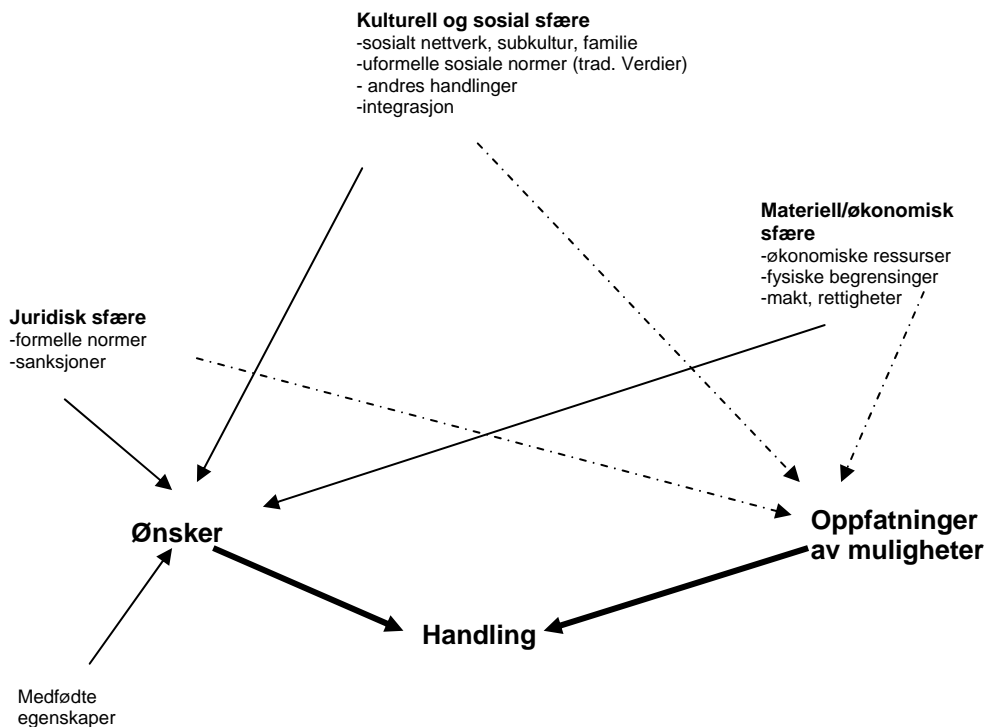
### 3.4 Handling

Handlinger foregår alltid innenfor en sosialkontekst som skaper ulike mulighetsbetingelser for ens valgfrihet (Skog, 2006:71). I mange tilfeller er handlingene rutinepreget og da tenkes det ikke særlig over alternativ og konsekvenser, mens andre ganger er valgene grundig gjennomtenkte. Når personer handler har de som oftest gjort et valg, de har noen valgalternativer og velger det de syntes er best, alt tatt i betraktning, og ut fra det som er å foretrekke (Skog, 2006:83). Mulighetsbetingelser for ens handlingsrom kan variere og personens valgmuligheter må ses i sammenheng med deres mulighetsbetingelser og kontekst for handlingen.

Handlinger varierer fra person til person, og personer i samme situasjon vil kunne utføre totalt forskjellige handlinger. Forklaringer vil i samfunnsvitenskapen nesten alltid være multifaktorielle. Noen handlinger er gjennomtenkte og nøye vurdert ut fra ulike konsekvenser av de ulike handlingsalternativene. Andre ganger er handlingen mindre

gjennomtenkt, det er rene impulshandlinger hvor konsekvensen av handlingen ikke er vurdert. Handlinger som er gjennomtenkte vil være rasjonelle, på den måten at personer har et mål med det de gjør, og det er en sammenheng mellom det de tenker og hvordan de handler.

Det er ulike faktorer som spiller inn i individets ønsker og oppfatning, og Skogs modell av handling (2006:109) kan brukes for å forklare dette. I modellen er det de tykke pilene som viser til den intensjonale forklaring av handlingen. De tynne pilene viser til faktorer som former personens karakter og verdier, mens de stiplede pilene viser til muligheter og begrensninger i miljøet som henger sammen med personens oppfatning. Skog deler inn i tre sfærer, den kulturelle og sosiale sfæren, den materielle og økonomiske sfæren og den juridiske sfæren. Disse setter muligheter og begrensninger rundt både personers ønsker og personens oppfatning av muligheter. I tillegg vil personens medfødte og ervervede egenskaper ha betydning for personens ønsker.



Figur 1 Skogs modell av handling(2006:109)

Når det gjelder de medfødte egenskapene er dette egenskaper som er iboende hos personen og som kan prege personen i forhold til dens ønsker. Det samme gjelder de ervervede egenskapene hos personen. Skog viser til at mennesker har medfødte biologisk forskjeller. I forhold til foreldre kan kjønn være eksempel på en slik medfødt egenskap som kan føre til at personer ønsker forskjellig. Dette er kulturelt mediert, hvor det ikke er det samme i alle samfunn. Når det gjelder de andre faktorene som berører personens ønsker er dette ervervede egenskaper hos personen. For det første er det den kulturelle- og sosialesfæren som personen har med seg gjennom sin sosialisering i samfunnet. Eksempelvis vil dette handle om personens verdier, og det

kan handler om personens nettverk. Videre er det den juridiske sfæren som i forhold til foreldre utløser ulike rettigheter. Foreldre har rett på foreldrepermisjon, rett på permisjon i forbindelse med barn under 8 år, rett på barnehage, far på fedrekvoté. Tilslutt er det den økonomiske og materielle sfære som i forhold til foreldre handler om personens økonomiske ressurser, utdanningsnivå, jobb, bolig.

Faktorer som berører oppfatning av personens muligheter handler om de kontekstuelle faktorene. Gitt de egenskapene og ønskene personen har, hvilken kontekst vil føre til hvilken handling. Det som er avgjørende er hva personen ønsker å gjøre i en gitt situasjon og i lys av mulighetsbetingelsene.

I den kulturelle- og sosialesfæren vil de uformelle normene i samfunnet berøre personens handlinger, og en vil spesielt være oppmerksom på om konsekvensen av en handling får sterke sanksjoner, men også om handlingen vil skape ros og positiv feedback. Eksempel på dette kan være foreldre som er i mot fedrekvoten, men vet at dersom de uttrykker dette vil andre se rart på en og gi bemerkninger på dette. Når det gjelder den økonomiske og materielle sfæren vil det være lettere å ha ulønnet permisjon dersom foreldrene har penger til det, eller å ha bil dersom de har penger til det. Når det gjelder juridisksfæren er det for eksempel lettere for mødre å ta ut mesteparten av foreldrepermisjonen, mens dette kan være et problem for fedrene. Det samme gjelder ulønnet permisjon. Selv om foreldrene har rett på det er det opp til arbeidsgiver å vurdere om det er mulig. Et annet eksempel er barnehageplass, barnet har rett til barnehageplass, men foreldrene kan ikke bestemme hvilken barnehage.

Ulike faktorer som berører foreldrene kan grupperes under de tre sfærene:

**Juridisksfære:**

Rett til foreldrepermisjon (dersom mor har jobbet i 6mnd av de siste 9mnd før barnet er født)

Rett til fedrekvoté (dersom mor og far har jobbet de siste 9mnd før barnet er født)

Rett til utvidet foreldrepermisjon uten lønn i inntil 2år

Rett til å være hjemme med sykt barn

Rett til barnehage

Rett til permisjon med småbarn

**Materielle/økonomisksfære:**

Boligtype: Leilighet, rekkehus, enebolig

Boligsbeliggenhet: Avstand bolig – arbeid, avstand bolig – barnehage/skole

Arbeid: Arbeidstiden, fleksibilitet

Barnehagens åpnings tid

Biler

Penger/økonomi

Utdanning

To inntekter

Foreldres alder  
Antall barn  
Barns alder  
Kjønn

**Kulturell- og sosialsfære:**

Besteforeldre  
Familiebakgrunnen til foreldrene  
Venner  
Naboer

Med utgangspunkt i Skogs modell ser en at det er ulike faktorer som setter mulighetsbetingelser for personer. Selv om modellen er ment brukt i forhold til avvikshandlinger, kan den også brukes i forhold til handlinger generelt. Som vist tidligere er det mye av de samme sfærene som kan ha betydning. Dette gjelder ikke bare i forhold til avvikende handling, men i forhold til handling generelt. Modellen kan brukes som et utgangspunkt til å forstå hvordan foreldrene handler og hvorfor de handler slik de gjør.

***Forhandling***

Forhandling handler om en form for utveksling av meninger om hvordan deltagerne i forhandlingene skal forholde seg etter at forhandlingene er avsluttet. I følge Syltevik (2000:108) krever forhandlinger en uenighet eller i hvert fall en følt spenning. Forhandlinger er bare en måte å ta beslutninger på, og Syltevik mener at det derfor er viktig å bygge på ulike begrepsapparat som gjør det mulig å skille mellom ulike typer beslutningsprosesser. Uenigheter kan løses på ulike måter hvor forhandling er en av dem, men kan også løses gjennom overtalelse, manipulasjon, tvang og kontroll osv. Syltevik viser videre til Elsters innspill til avgrensning av forhandlingsbegrepet, som handler om å legge vekt på at i tillegg til at en uenighet må legges til grunn, må det bety at en er enig om at partene i hovedsak ønsker det samme. Forhandling viser som sagt til utveksling av meninger og det må være ulike muligheter til hva utfallet av forhandling blir. Syltevik (2000:109) med utgangspunkt fra Elsters begrepsfesting presenterer en *”tredelet typologi: ren interessekonflikt uten vilje til å fire, forhandlinger og koordinering som er basert på enighet”*.

En alternativ måte å forstå forhandlingsbegrepet på er representert ved blant annet Haavind (1984:162 i Syltevik 2000:106) og Andenæs (1996:56). Haavind var i sin studie av norske småbarnsfamilier på 1980-tallet en av de første som presenterte forhandling som perspektiv. Forhandlinger handlet i denne sammenheng om forhandlinger i samspillet mellom par. Forhandlingsbegrepet ble her gitt uten videre innhold og det ble heller ikke avgrenset til bare bevisste prosesser for paret selv. Men det handlet også om de ordløse forhandlinger (Syltevik 2000:106). Dette kunne eksempelvis handle om fars passivitet og avventende holdning når det gjaldt dagliglivets rutiner. Ordløse forhandlinger kunne også være når far tok seg en tur i

garasjen. Dette kunne bli tolket som en indirekte måte å spørre om det var ok at han ikke deltok i det andre som foregikk i familien på samme tidspunkt, og dersom mor ikke protesterte, godtok hun det. Andenæs (1996:56) brukte også en slik analytisk forståelse av forhandlingsbegrepet i sin studie av fire-femåringer og deres familier, hvor forhandlingen også var samspillet mellom barn og foreldre. Han er opptatt av at alt skjer innenfor tid og rom og at prosjekter defineres av de mål som etterstrebes, eller den intensjon som individet prøver å realisere. Prosjekter defineres også ut fra de sekvenser av handlinger og hendelser som er nødvendig for å nå målet eller realisere intensjonen. Forhandling er noe som pågår i alle familier og forhandling er noe som skjer både mellom foreldre og barn og mellom foreldrepåret. Forhandling kan skje både i det stille slik som Haavind beskriver det, men også mer høyt og tydelig mellom partene.

### 3.5 Sosial kapital og sosialt nettverk

Innenfor samfunnsarbeid ser Minkler (2006:38) på ulike strategier for å få til lokal handleevne og løsningsfokustert arbeid. Minkler (2006: 38) sier at sosial kapital er strukturer og relasjoner i et felleskap/en sosialgruppe som gjør det lettere å koordinere og samarbeide om de felles godene. Coleman mener også at den sosiale kapitalen befinner seg innvevd i strukturen av relasjoner mellom aktører og blant aktører: "*social capital inheres in the structure of relations between actors and among actors*" (Coleman, 1988:98). I utgangspunktet anvendte Coleman sosial kapital begrepet for å studere dens effekt i dannelsen av humankapital, mer spesifikt betydningen i forhold til skoleprestasjoner. Coleman anså at relasjonene mellom individene i enkelte lokalsamfunn, for eksempel rådende sosiale normer, delvis kunne oppveie for enkeltindividets ugunstige sosiale bakgrunn. En slik norm kan være at foreldrene setter sin egen interesse til side for å fokusere på fordelene for fellesskapet, hvor en slik norm kan skape en sterk sosial kapital. I forhold til sosial kapital i familien viser han til at det er gjennom foreldre barn får tilgang til sosial kapital. Sosial kapital i familien som gis til barna via foreldres menneskelig kapital er avhengig av foreldrenes psykiske tilstedeværelse og av oppmerksomheten foreldrene gir barna.

Sosialt nettverk er et uttrykk for det faktum at en forbindelse mellom to personer betyr en indirekte og mulig forbindelse mellom langt flere, nemlig dem som de to hver for seg har forbindelse med. Det er dette potensialet ved menneskers berøring som begrepet spesielt tar vare på. Sosialt nettverk innbefatter ens kjernefamilie og dens slektskap, men også venner, naboer, arbeidskollega og andre som er involvert i ens liv. Et sosialt nettverk er et uformelt og flytende fenomen, men med en organisering hvor det veksles mellom deltagere og mellom interaksjon eller transaksjon (Holte, 1975). Foreldrenes nettverk vil ha betydning for deres deltagelse i forskjellige felleskap som eksempelvis fellesskapet med familien, venner, kollega og naboer. Brach (1999:88) sier at det å delta i en gruppe/felleskap med andre mennesker er med på å øke det sosiale nettverket og gir muligheten for personlig utvikling. Gjennom gruppen kan personer få større kritisk bevissthet over hvordan politiske strukturer fungerer og hvilke innflytelse de har på dem

som gruppe. Eller denne kritiske bevisstheten kan utvikle gjennom deltagelse i gruppe eller andre sosiale strukturer.

### 3.6 Oppsummering

I forhold til problemstillingen er foreldrefelleskap, aktør, struktur og handling sentralt. I samfunnsarbeid er felleskap og felleskapsbygging sentralt. Hvordan foreldrefellesskap bygges, endres og vedlikeholdes henger sammen med samspillet mellom foreldrene og mellom barn og foreldre. I denne sammenheng er handling og forhandling sentralt.

Foreldreskap er noe som gjøres, og det vil kunne analyseres med utgangspunkt i hvordan personer handler og forhandler. Hvordan foreldre handler må ses i sammenheng med deres handlingsrom og handlingsbetingelser. Den sosiale konteksten vil da være sentral, og kan eksempelvis være kjønn, sosial og kulturelle omgivelser, sosial kapital/ressurser og nettverk.

De teoretiske posisjonene jeg har diskutert i dette kapitlet fungerer som inspirasjon for det analytiske blikket i tolkingene av kildematerialet og danner grunnlaget for de metodiske valgene som jeg har tatt. Som vil bli presentert i kapittel 4.



## 4 Fremgangsmåte og metodisk tilnærming i studien

Tema for kapittelet 4 er metodiske og forskningsetiske valg. Samt utfordringer knyttet til arbeidet med prosjektet ”foreldreskap som et fellesskapsprosjekt”. Først vil jeg kort presentere fokusgruppemetode som viktig arbeidsredskap i samfunnsarbeid. Deretter hvorfor jeg har valgt fokusgruppemetode for dataproduksjon. Videre vil gjennomføringen av prosjektet, rollen som forsker og forskningsetiske aspekt ved studien bli diskutert. Avslutningsvis vil jeg kritisk reflekter over mine valg og gjennomføringen av undersøkelsen.

### 4.1 Fokusgrupper og samfunnsarbeid

Samfunnsarbeid er en arbeidsmåte som vektlegger kollektiv handling. Som endringsmetode handler det om hvordan grupper gjennom kollektiv handling og maktmobilisering, jobber for å endre problemskapende forholdene i sine omgivelser (Ledwith, 2005). Gjennom kollektive handlinger vil endringer få kollektive konsekvenser, hvor flere en bare enkelt personer og enkelt familier berøres (Ledwith, 2005; Sudmann og Henriksbø 2009). Samfunnsarbeidsarbeid er opptatt av at det er de berørte selv som har kunnskap og kompetanse til å sette sin egen situasjon i en meningsfull kollektiv sammenheng. Kollektiv handling er altså sentralt i samfunnsarbeid, hvor mennesker gjennom sine sosiale fellesskap kan utvikle en felles innsats (Twelvetrees, 2002; Ledwith, 2005).

I samfunnsarbeid er gruppe sentralt. Å tilhøre en gruppe medfører en følelse av fellesskap og felles bånd. I en gruppe vil en i følge Brach (1999:86) ha individer som opplever større kontroll over ens eget liv og makten øker som følger av omfordeling av ressurser. I denne sammenhengen er det Brach (1999:86-89) kaller ”sense of community” sentral. Dette handler om at personer gjennom fellesskapsfølelsen styrker den psykologisk empowerment som fremmer deres deltagelse i gruppen. Der den kollektive handling fører til at de får en følelse av fellesskap, som sannsynligvis bidrar til at fellesskapet er styrket. Eksempler på fellesskap og fellesskapsbygning er det Brent (1997) kaller ”community whitout unity”, som er et minst felles multiplum. Der det er fellesskaps erfaring som samfunnsarbeideren kan utforske eller bygge videre på. For å være et fellesskap må personer ikke alltid være enig om alt, eller gjøre alt i fellesskap. Kollektiv handling krever ikke at alle slutter opp om alt. Fellesskap handler om at personer slutter opp om det felles inntil et visst punkt, og at det er nok. For noen vil den kollektiv handlingen være det eneste de er enige om.

En gruppeprosess vil kunne føre til at deltagere identifisere ulike ”emner/saker”, samle ressurser, mobilisere en handlingskampanje. Gjennom deres kollektive handling hjelper de å regulere myndigheten i lokalsamfunnet (Minkler, 2005:274). Samfunnsarbeiders rolle i en gruppe vil være som en katalysator. Som benytter dialog som et verktøy for å

settes i gang en prosess. I løpet av en prosess vil samfunnsarbeideren noen ganger ha en mer styrende rolle, mens andre ganger en mer tilbaketrukket rolle (Twelvetrees, 2002:6-7). Samfunnsarbeideren vil da sammen med deltakerne identifisere handlingsrom, undersøke og påvirke vilkår for sosial deltakelse, samtidig vil det skje en kunnskapsdeling mellom deltagerne.

I samfunnsarbeid er dialog sentral. Gjennom dialog får personer belyst sin situasjon og delt sine erfaringer. Dette er utgangspunktet for at endringsprosesser skal kunne skje (Ledwith, 2000;Minkler, 2005). Dialog er nødvendig for at grupper skal bli ening om hva de vil endre eller bevare. I følge Ledwith (2005:31) er en spørrende holdning viktig for å lykkes som samfunnsarbeider. Bevisstgjøring er i denne sammenhengen sentralt, hvor mange har hentet inspirasjon fra Paulo Freire, og hans beskrivelser av de som lever i fattigdom og undertrykkelse (Ledwith 2000;Minkler, 2005; Twelvetrees, 2002). Friere (1999) mente at det er nødvendig med en bevisstgjøringsprosess for å frigjøre seg fra undertrykkelse. Med denne prosessen vil de undertrykte se sammenhengen mellom sin egen situasjon og samfunnet rundt seg. De reflekterer over forholdene, og gjennom praksis engasjerer seg i hvordan disse kan endres. Han mente at for å vinne over undertrykkelsen må mennesker først bli klar over hva som forårsaker den, slik at de handler annerledes. På denne måten kan de skape en ny situasjon. Freire (1999) mente at det var viktig å føre en kritisk og frigjørende dialog med dem det gjelder for å skape kognitiv bevissthet. Samfunnsarbeideren sin rolle vil være katalysatorrollen, hvor en setter i gang eller tilrettelegger en prosess.

### ***Fokusgrupper***

I fokusgrupper er samhandling et kjernefenomen (Morgan, 1997). Fokusgruppe tar utgangspunkt i en sosialsituasjon hvor personer møtes ansikt til ansikt, og samhandling skjer her og nå. Deltager vil utføre beretninger om handling og forståelse, som en del av interaksjonen i en sosial, hverdagslig gjenkjennelig kontekst rundt forskeren (Wilkinson, 1998). En forskningsgruppe vil alltid være strukturert av tid og sted.

En av fokusgruppens epistemologiske posisjoner er sosialkonstruksjonisme (Halkier, 2010b:72;Wilkinson, 1998:120). I denne tilnærmingen er utgangspunktet at mennesker i fellesskap konstruerer sine bilder av verden og av det som skjer. Med dette perspektivet er en opptatt av å utforske det virkelighetsbildet som en gruppe aktører deler, for å forstå deres perspektiv. Virkelighetsbildet får konsekvenser for aktørenes handlinger. De handler ut fra hvordan de opplever at verden ser ut. Formålet med fokusgruppe er å produsere datamaterialet. Dataproduksjon skjer i, og er forenklet av en gruppesituasjon (Halkier 2010;Morgan, 1996; Kamberelis og Dimtriadis, 2005). Rollen mellom forsker og deltager er også viktig. Forskeren har en aktiv rolle i gruppediskusjonen, og deltar selv i selve dataproduksjonen. Videre fører denne interaksjonstekningen til at deltagere i fokusgrupper møtes med respekt, og interesse for deres synspunkt av hverandre og/eller forskeren (Wilkinson, 1998).

Det vil være ulike kontekster rundt fokusgrupper som vil ha betydning for fokusgruppen. Deltagere er i interaksjon med hverandre, med forskeren eller med andre som ikke er tilstede, men likevel påvirker deltagerne. Hollander (2004) beskriver dette som en multidimensjonell kontekst med fire sider som innvirker på diskusjonen. Først er det assosiasjons kontekst som handler om de felles kjennetegn som bringer deltagerne sammen, og som vil ha innvirkning på gruppesamtalen og dynamikken. Dette kan for eksempel være fokusgruppen fysiske stedet. Det kan også handle om hvordan deltageres felles kjennetegn vil ha innvirkning på hvilken retning diskusjonen tar. Videre vil hvordan deltagerne kjenner hverandre kunne ha betydning for hva som blir sagt og tatt opp i diskusjonen. Relasjonskontekst er knyttet til dette, hvor relasjonen mellom deltagerne vil ha innflytelse på fokusgruppen. Statuskontekst handler om posisjonen til deltagerne som enten er lokal eller sosial status. Dette kan være arbeid, alder, kjønn, rase, seksuell identitet eller sosial klasse. I grupper med forskjellig kjønn vil ofte menn styre gruppen, med unntak av tema som er spesielt knyttet til kvinner. I forskjellige kjønnsgrupper vil fokusgruppe diskusjonen kanskje ta forskjellig form. Dette handler om at kjønnsforskjeller i gruppesammenheng er den forventningen som er i det å være mann eller kvinne. Samtale kontekst vil kunne være påvirket at status til deltagerne. Videre kan det handle om kulturelle samtale normer, hva som er akseptabelt å snakke om (Hollander, 2004:613-22). Betydningen av kontekst i fokusgrupper slik som Hollander beskriver det kan knyttes til Skog (2006). Skog sier at de ulike kontekstuelle faktorene berører oppfattning av personens muligheter. Dette ved at mulighetsbetingelser alltid er tilstedet, i og med at fortid og framtid er del av nåtid i større og mindre grad. På denne måte vil fokusgruppen som foregår i nåtid bære med seg det som ligger i fortid og framtid.

Samfunnsarbeid er basert på gruppemetoder, og kan brukes til å undersøke arbeidsdeling og felleskapsbygging i familier. For eksempel gjennom fokusgrupper som forskningsmetode. I følge Minkler (2005) er fokusgruppe en forskningsmetode en kan benytte i samfunnsarbeid. Samfunnsarbeideren/forskeren bringer sammen en liten gruppe av lokalsamfunnets medlemmer. De deltar i diskusjon vedrørende flere spørsmål om deres meninger i en aktuell sak for lokalsamfunnet/felleskapet. Prosjektet mitt tar utgangspunkt i hvordan foreldrene bygger fellesskap. Dette med utgangspunkt i det Twelvetrees (2000) og Ledwith(2002) sier om at det er personene det angår som har kunnskap og kompetanse om sin egen situasjon. I fokusgruppe vil deltagerne fortelle om deres handlinger og forståelser som en del av interaksjonen i en sosial, hverdagslig gjenkjennelig kontekst rund forskeren (Wilkinson, 1998). For å få tilgang til foreldrenes historie vil min rolle i gruppen være som en katalysator, lik rollen til samfunnsarbeidere i følge Twelvetrees (2002:6-7). Wilkinson (1998) sier at det i fokusgruppe er viktig med en slik tilnærming, for da møtes deltagerne i fokusgruppen med respekt og interesse for deres synspunkt av hverandre og/eller forskeren. På bakgrunn av problemstillingen min er det viktig at jeg sammen med deltakerne identifiser handlingsrom og handlingsbetingelser i deres felleskapsbygging.

Et viktig fundament i samfunnsarbeid er å starte der personene er (Minkler, 2005:27). Jeg vil gjennom livsformsintervju ta utgangspunkt i dialog med foreldrene om deres hverdagslivsprioriteringer. Dette kan knyttes til den kritiske dialog, og bevisstgjøringsprosessen til Friere (1999). Det er i tråd med det Kamberelis og Dimiriadis (2005), og Wilkinson (1998) mener om at fokusgruppe kan forstås som en kritiskdialog praksis, med utgangspunkt i Friere. På denne måten vil jeg kunne undersøke "community whitout unity" hos foreldrepårene og skape innsikt i hvordan foreldre skaper foreldrefelleskap.

I denne sammenhengen ser jeg at samfunnsarbeid blir en arbeidsmetode for å kartlegge foreldres handlinger. Hvor jeg gjennom en slik kartlegging vil få frem foreldrepårenes "sak"/relevante problemstillinger og problemløsningsstrategier. I følge Kamberelis og Dimiriadis (2005:903) egner fokusgruppe seg godt for å "foreslå problemstillinger" og for "problemløsning". Wilkinson, (1998) peker på at fokusgruppe gir mulighet til å få tilgang til "sak/emne" som er relevant for personen i konteksten. Som er tråd med Minkler (2005:39) som sier at en gjennom fokusgrupper vil en kunne skape mekanismer som marker og identifisere "emne/sak" for en gruppe. Minkler viser til at "sak/emne" er et problem som fellesskapet føler sterkt om. Det å få innsikt i fellesskapets "sak/emne" og mulig løsninger av disse, vil være viktig å ha med seg i møte med familier når en skal gå inn med tiltak til familier gjennom samfunnsarbeid som endringsmetode.

Gjennom innblikk i hvordan de ulike foreldrepårene løser arbeidsdelingen, og hvordan de bygger felleskap vil en kunne bruke denne kunnskapen i møte med andre familier. Denne kunnskapen kan brukes når en for eksempel skal drive foreldreveiledning med grupper som en endringsmetode i samfunnsarbeid. Kunnskapen om hvordan foreldrepåre som har tenkt gjennom arbeidsdeling og likestilling lager felleskap på ulike måter. Dette sett i forhold til deres handlingsrom og deres mål. Hvordan foreldre problematiser dette. Og hvordan de viser til at det finnes ulike måter å utføre eller håndtere dette på. Hvor foreldrene også gir kunnskap om hva "emne/sak" som er viktig for foreldrefelleskap. Om jeg følger Minkler kan en i foreldreveiledning ta i bruk hvordan foreldre tar opp leggerutiner og sovevaner som et eksempel på dette.

## 4.2 Deltagerne i gruppen og gruppene

Deltagerne i fokusgruppen er fire heteroseksuelle småbarnsforeldrepåre som enten er gift eller samboere. Jeg ønsket å ha meddeltakere som skulle ha minst ett felles barn i alderen 1-6 år (førskolealder). Et annet kjennetegn var at foreldrepårene måtte bo sammen i form av samboerskap eller ekteskap. Dette var viktig ettersom problemstillingen er opptatt av å diskutere hvordan småbarnsforeldre tenker, og praktiserer sin foreldrerolle hver for seg og sammen. Alderen på pårene er fra 28år til 38år. Ettersom jeg er opptatt av hvordan kjønn og kjønnsforskjeller utspiller seg i foreldrefelleskap har jeg valgt heteroseksuelle par.



### ***Invitasjon og rekruttering av deltagere***

Kjentfolk ble først informert om undersøkelse og hvilket tema undersøkelsen omhandlet. Deretter ble de spurt om de var interessert å delta. Ved uformelle forespørsler var det flere som uttrykte interesse for å delta. Ny kontakt med skriftlig informasjon (se vedlegg 1) ble tatt når prosjektet var vurdert og godkjent av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD). Deltakerne representerer et *tilgjengelighetsutvalg* (Thagaard, 2009:56), hvor rekruttering er fra eget nettverk rundt venner, familie, naboskap og barnehage. Dette betyr for det første at deltagerne har erfaring og kunnskap om tema som er vesentlig for prosjektet. For det andre at det er lettere å få dem til å stille ettersom de vet hvem jeg er.

#### ***Deltager beskrivelse***

*Par 1:* Astrid og Anders er gift med et fellesbarn, Anette på 3 ½ år, og en hund. De er det yngste paret. Hun har bachelorgrad og han har fullført videregående og er selvlært. Hun jobber 75% nattevakt i det offentlige og han 100% dagtid i det private.

*Par 2:* Berit og Bjørn er samboere med en hund og to fellesbarn, Bjarte 1 år og Beate 2 ½ år. Begge har mastergrad. Berit er i forlenget mammapermisjon ettersom de ikke har fått barnehageplass til Bjarte, samt at Bjørn er sesongarbeider og har sikker inntekt i denne perioden. Bjørn jobber 100% dagtid i det offentlige.

*Par 3:* Christine og Carl er samboer med to fellesbarn tvillingene Christoffer og Cecilie 4 ½ år. Begge har bachelorgrad. Christine jobber 80% i det offentlige og Carl jobber 100% i det private.

*Par 4:* Dagny og Daniel er gift med to fellesbarn, Dina 5 år og Dorte 9 år. Hun har mastergrad og han har doktorgrad. Dagny jobber 80% i det offentlig. Mens Daniel jobber 80% i det private. De er det eldste paret.

### ***Gruppesammensetning***

Hvert par utgjør en Fokusgruppe. Gruppene er delt inn parvis, med et og et par. Dette er gjort for å lettere kunne få et bilde av foreldrene og familien. Dette var også et praktisk og pragmatisk valg som var nødvendig å ta for at jeg kunne gjennomføre undersøkelsen. Ifølge Halkier (2010) vil pragmatiske valg være nødvendig, og til og med nyttige. Fokusgruppen er inndelt i to deltager og meg. Toner (2009) viser til at det kan være bra med små fokusgrupper. I hennes undersøkelse var en av fokusgruppene med kun to deltagere. Tiltross for at det var kun to deltagere fikk hun like godt og bredt datamaterial i denne lille fokusgruppen som i de andre gruppene som var av større størrelse. Videre viser hun til at kvinnene i de små gruppene kanskje delte mer personlig informasjon enn det de ville ha gjort i en større gruppe. I følge Morgan (1996) vil gruppestørrelse være avhengig av tema og målet for fokusgruppeintervjuet. Ved utgangspunkt i en sosialkonstruksjonistisk tilnærming (Halkier, 2010b:72) er det viktig å være opptatt av hvordan foreldre i fellesskap konstruerer sine bilder av verden og av det er som skjer. Ettersom tema, målet og epistemologien til undersøkelsen min er opptatt av spillet mellom foreldre og deres fellesskap var det viktig å sette sammen gruppene parvis.

### ***Forskerrolle***

I fokusgruppen var min rolle at jeg deltok aktiv i fokusgruppen. Sudmann (2009) viser til at forskeren kan være deltager i en fokusgruppe. Hun la i sin undersøkelse forskeren komme til ordet som en meddeltaker i fokusgruppen. Morgan (1996;Wilkinson, 2006) viser også til forskerens aktive rolle i gruppediskusjonen for datainnsamling. Gjennom fokusgruppe har forskeren i følge Morgan (1996) mulighet til å spørre deltagere direkte om dem selv i forhold til deres erfaring og vurderinger. Wilkinson (1998:112) sier at fokusgruppe involver interaksjon mellom gruppedeltagere så vel som forskeren, hvor dette fellesskapet er det som er spesielt med fokusgruppemetoden. Min rolle var lik katalysatorrollen (Twelvetrees, 2002) som samfunnsarbeideren har. Hvor jeg var med i prosessen og tilrettelegger samtalen.

### **4.3 Temaguide**

I denne fokusgruppestudien har jeg valgt å bruke det Morgan (1996) kaller en delvis struktur i temaguiden. Dette ga mulighet til å ha bestemte tema som jeg ønsket fokus på i fokusgruppen, men ga også mulighet for deltakerne til å kunne diskutere seg imellom. Guiden ble ikke brukt slavisk, ettersom hensikten var at den skal fungere som en huskeliste. De sentrale spørsmålene i denne studien krevde at deltakerne reflekterte sitt eget syn på virkeligheten ut fra sitt eget ståsted. Dette i tråd med ideologien i samfunnsarbeid, hvor en er opptatt av gruppens ståsted og deres perspektiver.

Prosjektets problemstilling var bakgrunnen for hvordan temaguiden ble utformet (se vedlegg 2). Temaguiden er også formet av at jeg selv er småbarnsmor. Hvilke mer eller mindre reflekterte ideer jeg har om familieliv, fellesskap og arbeidsdeling, samt hvordan vår familie organiserer oss og hvorfor. Første delen av temaguiden ble fremstilt på bakgrunn av at jeg gikk gjennom min egen hverdag og refleksjoner rundt den. Jeg gikk selv nøye gjennom hele temaguiden. Jeg prøvde den ut på meg selv og på min mann. Dette for både å teste ut temaguiden, og for å bevisstgjøre meg selv på mine tanker og holdninger. Jeg var da også bevisst på min og min manns standerpunkter og idealer på familieliv.

Første del av teamguiden tar utgangspunkt i det Haavind (1987) kaller livsformsintervjuet hvor utgangspunkt er deltagerens opplevelse av gårdsdagen, hvor de gjennomgår deres hverdag, hendelse for hendelse. Et livsformsintervju gir deltagerne mulighet å beskrive de sosiale anledningene som har fulgt etter hverandre i tid, hva som skjedde, hvem som deltok og hvordan interaksjonen forløp (Haavind 1987:90). På denne måten vil en kunne få tak i deltagerens oppfatninger og refleksjoner av hvorfor ting skjedde. Dersom det som skjedde er vanlig kan det ha sin begrunnelse i de erfaringene som deltagerne har med hverandre. Hvis det som skjedde var spesielt eller uønsket, kan refleksjonene rundt det gi informasjon om hva partene søker å oppnå eller søker å unngå å oppnå. Mens del en av temaguiden handlet om hvordan foreldrene

handler. Så handler del to om refleksjoner og meninger rundt hvordan de handler, og hvorfor de handler som de gjør. Denne delen skulle gå mer i dybden av det deltagerne redegjorde for i del en. Ved å ha en åpen temaguid fikk deltagerne mulighet til å komme med spørsmål og innvendinger. Dette er i tråd med den interaksjons tekning til fokusgrupper Wilkinson (1998) viser til. Der deltagere blir møtt med respekt og interesse for deres synspunkt.

#### 4.4 Gjennomføringen av fokusgruppeintervjuene

Det var viktig for meg at deltagerne fikk et valg om hvor de ønsket at fokusgruppene skulle finne sted. Jeg ønsket å møte dem der de er, med åpenhet og fleksibilitet. I følge Wilkinson (2006:51) er fleksibilitet en av styrkende med fokusgruppe som metode. Fokusgruppene fant sted hjemme hos tre av gruppene, og hjemme hos meg for den fjerde gruppen. Valg av miljø for fokusgruppen spiller en stor rolle (Hollander, 2004; Morgan, 1997). Både når det gjelder den fysiske plassen og den sosiale atmosfæren. Ved at fokusgruppene er selvvalgte omgivelser, vil dette ha innvirkning på atmosfæren i gruppen. Jeg kom med medbrakt kake til tre av gruppene. Hos to av disse parene kom jeg etter at barna var lagt, mens et av parene kom jeg til før barna var lagt. Barna befant seg på et annet rom under fokusgruppeintervjuet. Et av parene kom til meg hvor min familie og deres familie først spiste lunsj sammen. Etter fokusgruppen lagde middag sammen. Dette paret hadde med sine to barn. Min mann passet dem og vår datter mens fokusgruppen pågikk. De var på et eget rom og ute mens fokusgruppen pågikk.

Før fokusgruppeintervjuet startet ble lydbåndopptaket testet med deltagerne. Utstyret ble testet ved at deltagerne sa en setning, deretter ble dette spilt av for å se at den fungerte optimalt. Lydbåndopptakeren var liten og diskret. Den lå på bord under hele samtalen. Før samtalen ble tatt opp på bånd ble deltagerne stilt noen spørsmål som ble notert (se vedlegg 2). Fokusgruppene ble så utført med lydbåndopptaker som gjorde det mulig å transkribere dem, samt få et fyldig materiale med mulighet til å bruke sitater. I fokusgruppen ble det notert små stikkord. I fokusgruppen ble skriveblokken brukt til å notere dersom det var noe spesielt, bevegelse med hender, eller annet kroppsspråk. Eller for å gi deltagerne rom til å snakke fritt, for å så kaste et blikk ned på temaene slik at jeg kunne se om de hadde vært innom temaene, eller om det var mer å spørre dem om. Kitzinger (1994) viser til at det viktig å oppmuntre mye interaksjon mellom deltagerne.

Tidsrammen på fokusgruppen var i gjennomsnitt 90 minutter.

I pausen av fokusgruppe intervjuet ble deltagerne spurt om det var noe de unnlot å si, eller pyntet litt på for at andre eller meg, og om de hadde tenkt på hvorfor. På denne måten startet de refleksjonen og de var allerede i gang med det når fokusgruppeintervjuet startet opp igjen med lydopptaker. Jeg fikk her også mulighet å få tilbakemelding på første del av intervjuet. Samt at de sa noe mer eller annet når båndopptakeren var av. Etter fokusgruppe med foreldrene, spurte de meg om det var



mye likt i de ulike fokusgruppene, og i forhold til meg. Jeg fortalte at det er både likt og ulik i de ulike familien, også i min familie. Jeg opplevde at fokusgruppen hadde en fin stemning hvor samtalen satt løst, samtidig som parene var opptatt å holde seg konsentrert om de temaene som ble tatt opp.

Noen av parene var opptatt av å svare på spørsmålene mine og stilte flere ganger spørsmål om de hadde svart på spørsmålet. Dette kan knyttes til Goffman (1992) sosialsituasjoner ved at deltagerne ønsker å være en "flink" deltager i fokusgruppen, og tilstrebet dette. I deler av fokusgruppen var det samtale mellom foreldrene. De vekslet mellom å bruke ordene "vi" og "jeg" under samtalen. Når deltagerne snakket, vendte de seg både til meg som forsker og til den andre forelderen. Fokusgruppen var altså definitivt formet av at ektefellen eller samboeren tok del i fokusgruppeintervjuet. Jeg ser her at gruppeinteraksjonen virket inn på det de fortalte. Dette er i tråd med fokusgruppelitteraturen, hvor i følge Halkier (2010) vil interaksjonen i gruppen ha innvirkning på datamaterialet. I følge Morgan (1996:139) er formålet med fokusgruppe den komplekse atferd og motivasjon som får direkte konsekvenser i fokusgruppe interaksjonen. Parene vekslet mellom å fortelle samkjørte historier, der de støttet opp om hverandres fortellinger, og mer konfronterende samtaler der de utfordret hverandre eller sine egne oppfatninger. I starten av fokusgruppeintervjuene stilte jeg spørsmålene felles til paret, slik at det var opp til dem hvem som svarte. Det var viktig at begge parter skulle få mulighet å uttale seg. Dersom bare en av partene uttalte seg så henvente jeg meg direkte til den andre for å spørre om den hadde noen å si eller tilføye.

#### 4.5 **Utfordringer i fokusgruppesituasjonene**

De ulike fokusgruppen hadde ulike utfordringer. I en fokusgruppe var utfordringene barna tilstedeværelse. Selv om de oppholdt seg i et annet rom kunne jeg høre støy. Det var da viktig å holde fokus. Dette var en praktisk utfordring som handler om at jeg måtte være fleksibel for å kunne gjennomføre fokusgruppen. To av fokusgruppene ble avbrutt før pausen var tiltenkt. Ene grunn til at vi ble avbrutt var av telefon til en av deltagerne. Den andre på grunn av at barnet var urolig og måtte legges til å sove. Disse utfordringene kunne vært tatt vekk dersom foreldrene hadde vært uten barna, eller at jeg selv hadde slått av min mobil, for å så be dem gjøre det samme. Ettersom det er småbarnsforeldre som skulle delta i fokusgruppene var det viktig for meg å ta praktiske hensyn, samt være fleksibel for å finne en løsning som vi alle kunne trives med. Jeg syntes at både foreldrene og jeg løste utfordringen bra sammen, og at fokusgruppene hadde en god flyt til tross for avbrudd. Disse valgene var pragmatiske valg som var nødvendig å ta for at jeg kunne gjennomføre undersøkelsen. Som kan knyttes til Halkier (2010) som sier at pragmatiske valg vil være nødvendig og til og med nyttige. For gjennom disse valgene kan jeg vise hva som er vanskelig å gjennomføre i feltet småbarnsforeldre hverdagsliv. Samfunnsarbeid handler om å møte personer der de er (Ledwith, 2005), hvor det da er viktig å spille på gehør, være fleksibel og pragmatisk.

Utfordringen i forhold til det metodisk handlet om problemformuleringen i forhold til noen av temaene. Eksempler på dette var tema om foreldrenes sammenligning med seg selv i forhold til medias fremstilling og oppvekstfamilien. Gjennom første fokusgruppeintervju møtte jeg på denne problemstillingen. Hvor jeg da valgte å komme med eksempler på hva medias fremstilling kunne være, eller eksempler på oppvekstfamilien. Disse eksemplene tok jeg med meg videre i de andre fokusgruppene. Andre eksempler er hvordan jeg gikk gjennom foreldrenes hverdag, hvor jeg måtte justere meg i forhold til hvilken dag fokusgruppen foregikk. Fokusgruppen som var hjemme hos meg på en søndag, da måtte jeg endre spørsmålet fra gårdsdagen til en ”vanlig hverdag”. Dette for å få tilgang til hverdagsorganiseringen.

#### 4.6 **Forskningsetiske forhold**

Forskning skal alltid ta hensyn til forskningsetiske retningslinjer. Forskningsetiske retningslinjer fungerer som en veiviser for forskeren for å gjennomføre studien på en akseptabel måte. Tiltross for dette må disse tolkes, og forskeren må se på hva som gagnar de personene som er involvert. Forskningen må bære preg av originalitet og anses som relevant. Forskningsmotivet er i denne sammenhengen viktig (Alver og Øyen 1997:129-132). Et spørsmål jeg må spørre meg er belyse undersøkelsen noe nytt? Dette er viktig for at ikke deltagerne i undersøkelsen drives for narr ved at det allerede finnes svar på undersøkelsen. Det har derfor vært viktig å se hvilken forskning som foreligger på feltet foreldre og foreldreskap. På bakgrunn av dette formet jeg problemstillingen. I undersøkelsen min vil jeg som sagt belyse foreldreskap på en annen måte enn det som foreligger per dags dato. Videre er det viktig at forskningen har nytteverdi. Ved å studere foreldreskap med fokus på fellesskap i fokusgruppe vil jeg kunne få andre synspunkter og refleksjoner enn det som foreligger i undersøkelser som er gjort.

Som forsker trengte jeg deltagerne *informerte samtykke*. Dette innebærer at deltagerne deltar frivillig på bakgrunn av å vite hva formålet med studien er. Når jeg skulle studere foreldre var det viktig at de skulle få utfyllende og nøyaktig informasjon om min forskning. For å gjennomføre undersøkelsen trengte jeg informert samtykke fra alle deltagerne. Derfor utformet jeg et informasjonsskriv hvor jeg informerer om studien, samt informerte om at de har mulighet til å trekke seg når som helst i undersøkelsen (se vedlegg 1). Dette skrevet utarbeidet jeg i samsvar med veileder og benytte meg av retningslinjene til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD) for hva som skal være med. Jeg meldte prosjektet mitt til NSD som personvernombud for godkjenning. Etersom mitt forskningsprosjekt ville behandle personopplysninger ved bruke av lydopptak, har jeg meldeplikt til personvernombudet. Jeg fylte ut et meldeskjema som jeg sendte til Personvernombudet (se godkjenning i vedlegg 3). I søknadsskjema la jeg ved kopi av informasjonsskriv, samtykkeerklæring og temaguiden min (se vedlegg 1 og 2). Jeg ventet på svar fra NSD før jeg startet med datainnsamlingen.

### ***Anonymisering***

Deltagerne har krav på at den informasjonen de gir behandles *konfidensielt*. Dette innebærer at identifiserbare data om deltagerne ikke må offentliggjøres, og at deltagerne må beskyttes ved å forandre navn og andre identifiserbare karaktertrekk. Materialet har blitt behandlet i henhold til NSDs krav til behandling av personopplysninger. Dette gjennom å oppbevare alt intervjumateriale i en PC med eget passord og låse inn pc og lydfil. Jeg er da sikret mot at ingen personsensitive opplysninger kunne kommet utedkommende i hende. Med intervjumateriale refereres det her til intervjutranskripsjoner og lydopptak fra intervjuene.

Deltagerne og alle menneskene som omtales, har fått nye navn og jeg har fjernet kjennetegn som gjør at de kan kjennes igjen av andre. Foreldrene vil kunne kjenne seg selv igjen i fyldige utdrag fra samtalene med dem, trass i at de er anonymiserte for andre. Deltagere sitatene er gjort om til muntlig Bergensdialekt som er min egen dialekt. Dette er gjort både for at det skal være mindre gjenkjenning, og for at det skal være mer levende, muntlig, samt lettere å forstå. Jeg har valgt å beskrive utdanning, jobb situasjon, bosted, antall barn, alder og avstand mellom jobb hjem og jobb barnehage/skole til deltagerne fordi det er viktig for problemstillingen. Samtidig har jeg prøvd å unngå spesifikke kjennetegn som gjør at boligområdet og arbeidsplass kan identifiseres. Når deltagerne snakker om retninger knytt til boligområdet, arbeidsplass eller oppvekststed, har jeg valgt store bokstaver på fiktive stedsnavn som eksempelvis Broen, Tunnelen, Byen, Bygden. Jeg stilte spørsmål om potensielt vanskelige emne, hvor jeg gikk ut fra at foreldrene taklet dem, eller at de unngikk å svare dersom de mente det var best. Tilliten deltagerne viste meg ved å fortelle om delvis ubehagelige tema, ønsket jeg å møte med respekt. Derfor trådte jeg varsom når jeg kjente på følelsen av at dette var vanskelig eller sensitivt for dem. Men respekten for foreldrene og ønsket om å gi et nyansert bilde av forskingsfeltet, må jeg ta den etiske og metodiske utfordringene det er å skrive også om de sensitive sidene ved familielivet.

Avslutningsvis vil jeg bare kommentere at for deltagerne i prosjektet og meg selv har forskning bidratt til endring. Både deltagerne og jeg har gjennom denne prosessen begynt å tenke på andre måter om noe som er kjent for oss og tenkt gjennom ting som var nytt. Samhandlingen som har tatt sted har ført med seg at vi har lært og blitt kjent med noe nytt både om oss selv, hverandre, samt måter å løse hverdagen på. I debrifing av fokusgruppene spurte jeg hvordan deltagerne hadde opplevd det å være deltager. Alle var positive og de syntes det kom frem ting de selv ikke hadde tenkt over. Denne prosessen har også ført til at jeg har endret mine handlinger. Etter hvert fokusgruppe prøvd jeg ut forskjellige måter å løse hverdagen min på. Slike endringer kan også ha tatt sted hos deltagerne. Samhandling har altså påvirket oss og det er viktig å være bevist på at dette kan skje når en velger en samhandlingsmetode som fokusgruppe.

#### 4.7 Etterbehandling og analyse

Analysen starter ved valg av felt, gjennom utarbeiding av kunnskapsstatus, påpeke kunnskapshull, problemstilling. Analysen forgikk altså underveis i hele forskningsprosessen med justeringer og avgrensinger etter hvert i prosessen. Den systematiske analysen startet etter at alle intervjuene var gjennomført og transkribert. I kvalitativ forskning er systematisk tolkning og analyser nødvendig for å komme fram til datamaterialets innhold og meninger (Haavind, 2000a). Jeg transkriberte hele fokusgruppeintervjuet som var tatt opp på bånd. Jeg valgte å transkribere intervjuet tett oppunder fokusgruppen for at jeg da hadde mer klar for meg hva som hadde blitt sagt og gjort. Jeg transkriberte fokusgruppeintervjuet ferdig før jeg hadde ny fokusgruppe. Transkriberingen ble først skrevet ned ordrett på deltagerens dialekt, det ble notert små ord og avbrutte setninger, dette samsvarer med Halkier (2010). Jeg valgte så skrive om det de sa til Bergensdialekt. Formålet med transkripsjonen var å fange opp samtalen i en form som best mulig representerer det som ble sagt i samtalen. Dette innebærer blant annet å gjenkjenne deltagerer som snakker i munnen på hverandre. Jeg skrev ned uttrykk i samtalen ettersom det er viktig for å beskrive og diskutere deltagerens opplevelser og erfaringer. Eksempler på uttrykk som ble skrevet ned i transaksjonene er latter, kremt, sukk og tilgjøring av stemmen.

Når jeg hadde transkribert fokusgruppeintervjuet, og finjustert med tilleggs kommentarer, analysere jeg datamaterialet jeg hadde. I analysere var jeg opptatt av alt som jeg så og hørte. Videre var jeg opptatt av det som jeg lærte gjennom hele forskningsprosessen, og ikke bare i det som foreligger i transkriberingen.

Transkriberingen ble nøye gjennomlest og gjennomgått. Etter gjennomlesningen av tekstene ble dataene analysert. Tekstmaterialet ble systematisk gjennomgått for å identifisere meningsbærende enheter, tekst som ivaretok vesentlig kjennetegn fra de utvalgte temaer. Gjennom fokusgruppene fikk jeg beskrivelser og fortelling om foreldrenes situasjon. Jeg gjorde det Haavind (2000a:17) kaller for en fortolkende metode, som er en metode som søker etter hva det er som skjer når noe skjer. Videre har jeg gjort det Haavind (2000b:157-158) kaller en samspillsanalyse, hvor det søkes systematisk etter hvordan menn og kvinner forstår hverandre. Gjennom en samspillsanalyse er det mulig å se hvordan kvinner og menn posisjonerer seg i forhold til andre kvinner og menn. Jeg søkte da gjennom datamaterialet både på langs og på tvers. På langs handler om å gå gjennom foreldrene sin fortelling, om hvordan de kobler sammen hendelser og forklarer dem. Å søke på tvers av parene er i følge Haavind (2000b) viktig å for å finne fellestrekk og særtrekk. Da søkes det etter det som er likt og ulikt. Med å søke på tvers vil forsker i følge Haavind (2000b) får forskeren forståelse som kan skille seg fra parenes selvforståelse, dette fordi det er parene i forhold til hverandre. Å på denne måten få innsikt i variasjoner innenfor kvinneposisjonen, og variasjoner innenfor manneposisjonene.

Med utgangspunkt i Haavind metode har jeg tatt i bruk Skog (2006) i det empiriske materialet. Dette gjennom at Skog viser hvordan de personlige og de strukturelle/materielle mulighetsbetingelsene er vevd sammen, og at de på ulikt vis preger våre liv, gjennom det handlingsvalg som åpner seg. Videre har jeg brukt det Haavind (2000a) kaller analytiske spørsmål til materialet og søke etter forbindelsene mellom. Jeg søkte i foreldrenes ulike hverdagsrutiner. Mor og fars utsagn søkte jeg i på langs og på tvers mellom mor og far i hvert par. Samt på langs og tvers mellom parene og mellom fedre og mellom mødre.

#### 4.8 **Metodekritikk**

Det at deltager kjente hverandre er et viktig premiss for hvordan fokusgruppe i min undersøkelse ble til. I følge Hollander (2004) vil hvordan mennesker tenker og snakker være avhengig av hvem som spør og hvem som lytter. Det at deltagerne var gift/samboere, venner og kjærester er av betydning for de har felles historie og fortid som de bringer med seg i fokusgruppen. Det er en ressurs for fokusgruppen, ved at det er dynamikken tilstedet når det gjelder deres følelser, historie og framtid. Wilkinson (2006) sier at det er interaksjonen mellom gruppedeltagerne som er viktig. Dynamikken mellom dem, diskusjonen, og enigheten om hoved ”emner/saker” er styrken med fokusgruppe. Wilkonsen (1998) sier at deltagerer kjenner hverandre kan gi dybde til fokusgruppens diskusjon, fordi deltagerne også vil stille spørsmål til hverandre. En annen fordel med at deltager kjenner hverandre er at fokusgruppe intervjuet er raskt i gang. Ved å ha foreldrene parvis fikk jeg se hvordan foreldrene samhandlet, hvordan de var uenig og enig, og hvordan de overrasket hverandre med enten like eller ulike svar. I følge Kitzinger (2007) kan fokusgruppe brukes for å studere konflikter mellom deltager for å få tilgang til hvorfor de handler som de gjør. Ulempen med å velge par er at det er en pågående forhandling mellom dem i situasjonen, der begge er ansvarlige for temaet som angår deres felles barn. De vet at de skal forhold seg til hverandre i ettertid, og må derfor passe på hva de sier. Dersom studien hadde hatt ressurser til det kunne det vært interessant med både parvise grupper, og grupper med bare mødre og bare fedre. Ettersom tiden satt begrensinger for dette var dette det Halkier (2010) kaller et pragmatisk valg, som var nødvendig for at jeg skulle få gjennomført undersøkelsene.

I følge Morgan (1996) vil gruppestørrelse være avhengig av tema for fokusgruppeintervjuet. I forhold til tema om foreldrefellesskap vil det at det bare er et par vært positivt. Dette fordi deltagerne var veldig åpne, ærlige og de delte mer personlige ting. Jeg følte også at deltagerne snakket veldig fritt, og samtalen fløt fint. Jeg forhørte meg med deltagerne om de hadde hvert interessert i å delta i grupper med bare mødre eller bare fedre, eller med andre par. I denne sammenhengen var det noen av deltagerne i tvil om de i det hele tatt ønsket å delta. Forskningsmessig ville det vært interessant å se hvilke diskusjoner og dynamikk som settes i spill dersom jeg hadde hatt flere par i en gruppe eller bare mødre/fedre i en gruppe.

I gjennomføringen av fokusgruppen var det lett for meg å kjenne meg igjen i deres situasjon. Jeg viste deltagerne forståelse og interesse. Derimot var det andre ganger at deres måte å organisere hverdagen var fremmed for meg. Noen var veldig opptatt av rutiner for barna, mens andre brydde seg ikke om dette i det hele tatt. Dette handler både om mine holdninger og min forforståelse. I følge Gilje og Grimen (1993:148) vil mennesker alltid ha med seg en forforståelse, hvor dette er nødvendig vilkår for ens forståelse. Min forforståelse kan ha plassert seg i veien for det Pettersen (2010) beskriver som en alternativ forståelse av situasjonen. Det handler om at jeg ut fra mine holdninger viser til hva jeg mener er viktig. Mens det andre ganger handler om at foreldrene forsvarte barnets handling eller sin egen handling. Jeg hadde lyst å spørre hvorfor de forsvarte handlingen, men jeg turde ikke å gå inn i det. Jeg prøvde å minne meg på om at det er forskjellig måter å organisere seg, og at det er ulike begrunnelse for hvorfor foreldrene gjør som de gjør. I denne sammenhengen var jeg nok noe tilbakeholden og kommentert det ikke. I ettertid ser jeg at jeg kan ha mistet noe viktig ved at jeg ikke hadde selvtillit til å gå inn i disse forskjellene. Derimot valgte jeg å bruke pausen til å ta det opp gjennom spørsmål som tok dette indirekte opp. Jeg fikk da noen svar på dette, men kunne fått mer inngående svar dersom jeg hadde konfronter foreldrene med mine tanker og refleksjoner.

Fokusgruppen vil bære preget av hvordan forsker og deltagere opplever hverandre i fokusgruppen (Hollander, 2004). Det at jeg og parene har en felles historie er en ressurs ved at det skapte en trygg ramme for fokusgruppen. Foreldrene opplever at jeg vet hva de snakker om, at jeg skjønner dem og at jeg kan stille dem spørsmål som andre ikke ville tenkt på. Derimot er denne felleshistorien en ulempe ved at jeg kjenner dem, og de meg, slik at noen spørsmål og svar vil virke selvfølgelig som vi da ikke utdyper. På denne måten kan enkelte detaljer forsvinne. Derimot vil det at vi har en historie gjør det letter å dele intime detaljer, vanskelig situasjoner osv. både fordi jeg gjerne vet om disse i utgangspunktet, samt at vi er trygg på hverandre. En bakside med at de kjenner meg er at de vet hva som er viktig for meg. For eksempel sa et av parene at barnet var mye inne og begrunnet det i at barnet er mye ut i barnehagen. Paret vet at jeg er en person som er mye ute og at det er viktig for meg. En annen fordel og ulempe med at vi kjenner hverandre er at vi treffes igjen. Det som er positivt med dette er at jeg kan stille dem spørsmål dersom det er noe jeg ikke har forstått, noe jeg ønsker å utdype, eller om det er noe som jeg har glemt. På den andre siden kan det at vi treffes igjen være vanskelig i fokusgruppen både for meg og dem. Dette fordi det kan være vanskelig å være så direkte på ting som de eller jeg kan oppleve som negativ.

Det at jeg er kvinne har nok formet fokusgruppeintervjuet i den forstand at kvinnene i fokusgruppene henvente seg til meg på det som de oppfattet som typisk. Kjønn, alder og sosial klasse har betydning for hvordan deltageren ser på forskeren (Silverman, 2001). At jeg er kvinne kan ha hindre mennene i undersøkelsen å si alt hva de tenker, ettersom at de kan føle at jeg tar kvinnen sin "side". Derimot var min opplevelse at mennene var like engasjert, som kvinnene og var like opptatt å fortelle historien deres og deres tanker. I følge Goffman (1992) vil forskjellen mellom oss alltid ha betydning. Goffman

sier at personer alltid forhandler frem meninger i sosiale situasjoner i samspill med de som personene har rundt seg. Personene vurderer hverandre hele tiden. Dette vil ha betydning for samspillet i gruppen, og hva som blir uttrykt og sagt.

I undersøkelsen bruker jeg i stor grad meg selv og mitt utgangspunkt som småbarnsmor til å forme undersøkelsen min. Det vil også farge fokusgruppene. Som nevnt er temaguiden formet med utgangspunkt i min hverdag og tanker, samt litteratur om tema. Jeg kan på den ene siden stilt spørsmål som en småbarnsforeldre ikke ville ha spurt, samtidig utelukket spørsmål ettersom at det er en selvfølge for meg at det er slik. Fordelen handler om at jeg vil ha en umiddelbar forståelse for deres situasjon og deres handlinger. Dette vil være positivt i forhold til at deltagerne lettere vil få tillit og gjensidig forståelse hos meg. Før fokusgruppen hadde jeg innstilt meg på at ingen spørsmål var dum selv om jeg viste at de var innlysene. I hvor stor grad jeg klarte å gjennomføre dette er usikkert. Jeg vet at når jeg transkriberte fokusgruppeintervjuene merket jeg meg at jeg hos noen par hadde husket spørsmål, mens andre ikke. I noen sammenhenger var jeg flink til å stille oppfølgingsspørsmål, mens andre ganger hoppet jeg kanskje litt for fort videre. Jeg har i fokusintervjuet vært opptatt at intervjumaterialet er noe som jeg skaper sammen med deltagerne, det vil derfor være ulikheter mellom intervjuene. Dette er i tråd med det Morgan (1997:15) sier om at datamaterialet er noe som skapes i den sosiale interaksjonen i fokusgruppen.

#### 4.9 Oppsummering

I kapittel 4 har jeg vist at samfunnsarbeid som er basert på gruppetoder kan brukes til å undersøke arbeidsdeling og fellesskapsbygging i familier. Dette gjennom fokusgrupper, der dataproduksjon skjer i, og er forenklet av gruppesituasjonen. Jeg har valgt å bruke livsformsintervju som tar utgangspunkt i en dialog med foreldrene om deres hverdagslivsprioriteringer. Ved en kritisk dialog med foreldrene vil jeg kunne starte en bevisstgjøringsprosess med dem. I fokusgruppe var min rolle lik katalysatorrollen som samfunnsarbeideren har, der jeg var med i prosessen og tilrettelegger samtalen. Jeg har vist hvordan fokusgruppe gir innsikt i hvordan samhandling mellom foreldrene foregår og hva som setter i spill i en gruppesammenheng. Gjennom gruppesituasjon med foreldrepar vil jeg få innsikt til hva som er de kollektive normene og hva som er de normative oppfatningene. Samtidig som jeg gjennom foreldrenes historie får høre hva som er deres private orientering. På denne måten gir fokusgruppe med foreldrepar tilgang til hva foreldre gjør både sammen og hver for seg for danne et foreldrefellesskap. Og hvorfor de innordner seg slik de gjør.

I kapittel 5 vil jeg presentere hvilke inntrykk jeg sitter igjen med av deltagerne etter undersøkelsen. Her vil foreldrene bli presentert hver for seg for å gi et bilde av foreldrene slik de fremsto for meg.

## 5 Hovedinntrykket av foreldrene i undersøkelsen

I kapittel 5 vil hvert foreldrepar i undersøkelsen enkeltvis bli presentert. Dette for å gi et bilde av hva som er spesielt og særegent for dem. Foreldrene er delt inn etter titler som beskriver dem: De tradisjonelle foreldrene, som er det foreldreparet som har en tradisjonell arbeidsfordeling. De parallelle aleneforeldrene, som har delt opp med "hovedansvar" for hver sitt barn. Tvillingforeldrene som har barn som er tvillinger. De urbane millimeterlikeforeldrene, som bor i byen, og er opptatt å dele alle oppgaver likt. Navnene til deltagerne er basert på "idealtyper"- som er stereotyper av deltagerne. Disse er formet på bakgrunn av deltagerne beskrivelse av seg selv i en gitt setting. Som ikke nødvendigvis gjenspeiler dem i alle settinger. **Dagny:** *eg e veldig sann at det må være helt på millimeteren likt.* **Bjørn:** *Eg kaller det ofte parallelle aleneforeldre.* **Astrid:** *at vi har litt tradisjonell roller.* Tvillingforeldrene, ble kalt tvillingforeldre ettersom det å ha tvillinger har betydning for deres organisering. Denne kategoriseringen er valgt for å få frem ulikheter mellom foreldrene. Og hvordan foreldrene viser til forskjellig måter å organisere sin hverdag på. I presentasjonen vil noen av foreldrenes mulighetsbetingelser bli presentert (jf. matrielle/ økonomiske sfære i (Skog, 2006:109)). Det vil også bli vist eksempler på hvordan foreldrene handler, og hvordan de begrunner sine valg. Hvordan foreldrene utøver foreldrerollen, deres handlingsrom, begrunnelse og vurderinger vil bli diskutert i forhold til relevant forskning og litteratur i kapittel 6,7 og 8.

Etter gjennomført fokusgruppe, transkribering og gjennomlesning av transkriberingen var inntrykket veldig blandet. Foreldrene fremstod på mange områder som veldig lik, men samtidig veldig ulik. Når fokusgruppen var gjennomført var det overraskende hvor engasjert begge foreldrene i foreldrene var. Forestilling om at mødre var dem som ville styre samtalen mest, viste seg å være helt feil. I forhold til foreldrenes syn på seg selv, var to foreldrene lik ved at de oppfattet seg som mer likestilt enn andre foreldrepar. Mens to av foreldrene var mer lik, ved at de beskrev seg som tradisjonell i forhold til arbeidsdeling. Når det gjaldt samarbeid i forhold til barna var det ulikt hvordan de organiserte seg. Når en ser mer helhetlig på fordeling så er de gjerne ikke så forskjellig likevel. Hvordan foreldrene begrunnet sine handlinger var også forskjellig. Det var en overraskelse at to av parene sa at de i liten grad forholdt seg til media. Tiltross for det var de bevisst og oppmerksom på hva som var tema i det offentlige rom. De hadde klare meninger om det som var på den politiske agendaen. Felles hos alle foreldrene var at de så barnet/barna som "midtpunktet" som de organiserte seg ut i fra. Tid sammen med barna, og at barna fikk være med å bestemme en god del av sin hverdag var også viktig for dem. Barnsmedbestemmelse og foreldrenes aktive lek med barna, var det alle mente var de største endringene fra sin oppvekstfamilie.



## 5.1 De tradisjonelle foreldrene

Første møte var med Anne og Anders, som er det yngste foreldreparet i undersøkelsen, hun er i slutten av 20-årene og han i tidlig 30-årene. De er gift med et fellesbarn Anette på 3 ½ år. Anne har bachelorgrad og jobber 75% natt i det offentlige. I hennes nattevaktstilling er det perioder hvor hun har en del fri, men også perioder hvor hun arbeider tett. Anders har videregående, er selvlerd og jobber 100% i det private. De bor i en stor nybygget enebolig, hvor det enda gjenstår litt arbeid. Hele huset er styrt av vannboren varme som krever at de fyrer i kjelen hverdag. De har gangavstand til barnehagen til Anette. Anders har lang reisevei til arbeidsplassen på ca. 40/50 minutter. Ettersom Astrid jobber natt, er hun ikke hjemme fra vakt før Anders har reist på jobb om morgenen. Begge kjører bil til arbeid, de har to biler.

De beskriver hverdagen som til dels styrt av jobbsituasjon og reisevei. De begrunner sine handlinger i det. Når Astrid jobber natt er det Anders som kjører Anette til barnehagen. De dagene Astrid har fri er det hun som kjører Anette. Når det gjelder henting fra barnehage er det Astrid som gjør det. Dette begrunner paret i at dersom Anders skal hente så vil ikke Anette bli hentet før fem. Og det vil være lange dager i barnehagen for henne. Lengden Anette er i barnehagen avhenger av om Astrid jobber natt eller ikke. Dersom Astrid jobber natt blir det lengre dager i barnehagen fra klokken 07.00 til ca kl 1530/1545. Dersom Astrid har fri og ikke skal på vakt igjen, så er Anette i barnehagen 10.00- 14.45/15.00.

*Cathrine: Kordan syntes dere den ordningen er? Med henting?*

*Anders: det fungerer egentlig helt fint.. det blir lange dager vis det e eg som ska hente. Syntes synd på de andre ungene som blir levert halv syv og hentet halv seks for å si det sånn.*

*Cathrine: mmm*

*Anders: det ikkje det, hon e endelig trøtt nok når hun blir hentet klokken fire, når hon blir hentet for å si det sånn*

*Cathrine: mmm*

*Astrid: eja*

*Anders: eja*

*Astrid: det merkes godt de dagene kor hun er levert(litt nølene) e (snakker i munnen på hverandre)*

*Anders: ja*

*Astrid: levert syv at hun er veldig trøtt og sur å grinete. (beskriver situasjonen når hun kommer hjem fra barnehagen)*

Fordelingen av omsorgsoppgaver og tilstedeværelsen med Anette deler de ganske likt. De bytter på hvem som gjør hva i forhold til både stell, omsorg og lek. Om Anette går til mammaen eller pappaen avhenger også av Astrids turnus. Når Astrid arbeider tett er Anette veldig pappajente. Men når Astrid har friperiode er Anette veldig mammajente. De forteller at de har forskjellig måte å være sammen med og snakke til Anette på. Anders beskriver Astrid sin væremåte med Anette som mer dullet. Og at hun er mye

mildere og mindre konsekvent. Astrid sier at Anders er mer direkte, strengere, kanskje for streng i stemmen med Anette.

*Astrid: men vi har hatt en liten diskusjon i de siste dagen at eg mener at han sint i stemmen*

*(Snakker i munnen på hverandre)*

*Anders: bestemt*

*Astrid: men du ikkje bare bestemt*

*Anders: men det er sant sånn som du ikkje hører sjøl at du e så mild i stemmen og eg høre ikkje skjøl at eg e så*

*Astrid: ehja*

*Cathrine: mmm*

*Anders: sant.. det er gjerne ikkje ment at eg e kjempe sint og streng (lager til stemmen sin)*

De forklarer handlingene sine ut fra at de ikke klarer å se seg selv utenfra, og at det derfor er vanskelig å gjøre noe med. De begrunner forskjellene også til kjønne. Anders sier at mødre gjerne er litt mer dullete Astrid viser til at Anders gjerne har en brummet mannestemme, som høres sintere ut en den er.

Når det gjelder arbeidsfordeling beskriver de seg som tradisjonelle. Anders kommer hjem til mat på bordet, og det er Astrid som rydder og styrer det meste i huset. Anders sier at hun gjør sikker 70%. Mens Anders gjør mer maskuline oppgaver som for eksempel å hogge ved, mure, fikse bilen.

*Astrid: der er vi litt mer tradisj.. altså sånn tradisjonell.. gammeldags at vi e litt der at eg tar..*

*Anders: ja*

*Astrid: at vi har litt tradisjonell roller.*

*Anders: mmm*

*Astrid: at eg tar meg av huset..*

*Anders: du har ingenting i mot det og eg har ingenting i mot det*

*Astrid: eg har ikje det*

*Anders: egentlig*

*Astrid: siden eg har mer fri så*

*[...]*

*Cathrine:[...] ka ligger dokker i arbeidsoppgaver?*

*Anders: husarbeid for din del*

*Astrid: husarbeid, ehja*

*Andres: eg ligger til vedlikeholdsavdelingen*

*Astrid: (latter)*

Når de snakker om arbeidsfordeling er de også uenig om hvem som gjør mest. Dette er en diskusjon de sier er pågående. Astrid sier at hun har bortskjemt han, og han sier at han har utnyttet dette. Astrid uttrykker at det er greit at hun gjør mer ettersom hun har mer fritid. Men understreker at hun ønsker mer hjelp i huset når hun jobber tett. Anders viser til at Astrid har en veldig høy stander til hvordan huset skal være. Han får aldri

hjelp til alt det han gjør. Anders viser til moren til Astrid som har støv på hjernen, og at de selv vokste opp med foreldre som hadde kjønntypisk arbeidsdeling.

Familien spiser middag når Anders kommer hjem. Det varierer om Anette spiser sammen med dem eller ikke.

***Cathrine:** middag? E dokker alle samlet til middagen eller..?*

***Anders:** meg og hun, Anette spiser ikkje middag.. de får middag i barnehagen sant.. så det blir altså av og til sitter hun med oss dersom det e noe hun vet at hun liker stor sett så "liker ikkje"*

***Astrid:** hun får alltid tilbudet men vi pleier ikkje.. det er veldig sjeldent at (snakker i munnen)*

***Anders:** vil ikkje sitte*

***Astrid:** at vi lager noe ekstra til hun*

***Arne:** ja*

***Astrid:** hun får det tilbud og vist ikkje så får hun skive.*

***Cathrine:** Ja*

***Astrid:** såå*

***Anders:** de får middag i barnehagen så de ikkje .. (snakker i munnen på hverandre)*

***Astrid:** eg vil si*

***Anders:** stort mett*

Begrunnelsen for at Annett ikke sitter med dem eller spiser er at hun har spist middag i barnehagen. De sier at hun ofte ikke er sulten, eller ikke liker maten. Videre viser de til at hun kun får den maten de har og at de ikke lager noe annet. Derimot sier de at hun kan få en skive.

I forhold til ettermiddagen forteller foreldrene at de er mest hjemme. Anette er hjemme sammen med dem. Det hender at de besøker besteforeldre eller tante og onkel, men sier det er sjelden de gjør det for det blir mye stress. Av og til går de ut på lekeplassen og slik, men det er mest i helgene. De forteller om en hektisk hverdag.

***Anders:** [...]Kommer hjem klokken fire så er det tre timer til legge tid to og en halv tid til å.. for å si det sann til å planlegge leggingen.. for dåå*

***Cathrine:** mmm*

***Anders:** får hun styre på så mye som hun vil egentlig*

***Astrid:** ehhja*

***Anders:** det hender... de har jo de er jo litt mye ute i barnehagen. Og nå når hun er blitt større går de mye turer, opp på fjellet... de har avdeling i skogen der borte og... de e veldig mye ute*

***Cathrine:** eja*

***Anders:** då e de helt kjørt i utgangspunktet*

Hos de tradisjonelle foreldrene kan hvordan de gjør foreldreskap tolkes som tradisjonell arbeidsdeling. I deres fortelling viser de til at de utfører forskjellige deler av arbeidsoppgavene ut fra forskjellige ressurser i forhold til tid, interesse og kompetanse. Ansvarsdeling viser til hvordan begge bidrar til fellesskapet, men på ulike måter.

Arbeidsfordeling handler om å få fordele arbeidsansvaret slik at de får mest mulig felles tid sammen som familie. Foreldrene orienter seg i forhold til hverandre som felleskap, de handler og samhandler i forhold til dette.

## 5.2 De parallelle aleneforeldrene

Berit og Bjørn er samboere med to fellsbarn, Bjarte 1 år og Beate 2 ½ år. Begge har hovedfag. Hun har utvidet foreldrepermisjon fra sin 100% stilling i det private. Dette har de gjort for å sikres Bjørn inntekt når det ikke lengre er sesong for hans arbeid, i påvente av barnehage. Bjørn jobber 100% i det offentlig. Bjørn har et arbeid som er sesongbetont, han har derfor lavere inntekt i perioder. De bor i et rekkehus med gangavstand til både barnehage, og begge arbeidsplass. Foreldrene går både til barnehage og jobb.

Foreldrene fordeler ansvaret for barna i to. Begrunnelsen for dette er at de har to barn så tett. Berit tar seg mest av Bjarte, og Bjørn mest av Beate. Hvordan de har delt denne omsorgen mellom hverandre viser de flere ganger gjennom sin beskrivelse av hverdagsorganiseringen. De forklarer hvorfor de har innordnet seg slik med at Berit ammer Bjarte, alderen på Beate og at det er praktisk. Videre tenker de at dette vil bli annerledes når Bjarte begynner i barnehage. Måten de deler arbeidsoppgavene begrunner de at det er for å løse hverdagslogistikken, og at de er ett arbeidsfelleskap.

***Bjørn:** vi sover på forskjellige rom*

***Cathrine:** ja det var det (ler)*

***Berit:** eg føler det er veldig midlertidig fase vi e i småbarnsliv, liksom vårt forhold er lagt på is.. det e bare logistikken bare i å løse hverdagslogistikken*

***Bjørn:** det e arbeidsfelleskap*

***Berit:** ja det e det*

*[...]*

***Bjørn:** men det e i hvertfall slik at det alltid e meg som alltid legger Beate. Lesing og syning, og i seng til sju.*

***Cathrine:** ja*

***Bjørn:** sju.. ti over sju... blir det av og til*

***Berit:** ehja*

***Cathrine:** ja. Ka skjer når.. eg kan heller spørre. Dokker har innordnet det slik for det e praksis.. så det e derfor...?*

***Berit:** ja*

***Berit:** en hver, for det er vanskelig å legge begge to. for eg ammer å .. (bryter inn)*

***Bjarte:** det e den ammingen som gjør at Bjarte og Berit e sånn "par"*

***Cathrine:** mmm*

***Bjørn:** ler litt*

***Berit:** Først så ammer eg Bjarte, så legger han. Eg vetsje kordan eg skulle ha få lagt han på et rom og hon på et rom altså.. hon e ikkje gammel nok til å sitte og vente heller.*

Det er Bjørn som har ansvar for å levere Beate i barnehagen, mens Berit henter henne. Beate sin tid i barnehagen er ca 07.30-14.30. Berit sier at hun henter henne tidlig fordi hun har mulighet til det når hun har permisjon. Noen dager har hun også Beate hjemme. Foreldrepåret syntes det er bra at det ikke blir lange dager for Beate i barnehagen.

**Cathrine:** henting fra barnehagen

**Berit:** *då e det sånn at eg henter Beate halv tre, då sover Bjarte akkurat, då løper eg ned å henter Beate og løper opp igjen. Så må eg bære henne opp trappene for hun e veldig sliten*

**Cathrine:** mmm

**Berit:** *då får hun alt fokus, å så ligger vi å hviler litt. Så har eg som oftest laget klar middagen. Å så når Bjarte våkner spiser vi tre.. middag sammen...*

Middagen spiser Berit sammen med barna. Berit og barna spiser når de i sulten, i stede for å vente på at Bjørn skal komme hjem. De begrunner middagssituasjonen i at det egentlig ikke er noe de har valgt. De viser til at barna er trøtte og sliten. Alle er veldig sulten. Berit fortalte at før hun gikk ut i permisjon at det var ganske likt. Men Bjørn korrigerer henne med at han da hadde hjemmekontor og de da spiste sammen.

**Cathrine:** *kordan tenker dokker om den ordningen? At du spiser når du kommer hjem å du tar deg..*

**Berit:** *eg liker det veldig godt, for hon e jo ja.. det klaffer veldig bra til at begge e veldig sulten i det tidspunktet.*

**Cathrine:** mmm

**Berit:** *det jo kanskje midlertidig no, når eg begynner på jobb igjen vil jo det endre seg.*

**Bjørn:** *eg og tenke det e midlertidig. Når Bjarte begynner i barnehagen så vil vi ha mer sånn..*

*(snakker i munnen)*

**Berit:** *mer felles*

Arbeidsdeling i hjemmet er de stor sett fornøyd med. Bjørn sier at det faktisk er mindre tiltak å rydde kjøkken og sånn etter de fikk barn. Det viktigste for dem er at ingen skal føle at de gjør mer enn den andre. Berit gjør mer husarbeid enn Bjørn. Dette begrunner de i at hun er hjemme. De sier at de har blitt mer tradisjonell etter de har fått barn, og at det bare har ført til kjønnsdelte arbeidsoppgaver.

**Berit:** *jaa. At en ikkje føler at den ene gjør mye mer enn den andre. No som eg e hjemme så e det gjerne sånn at eg tar mer.. å nå du e hjemme må jo d ta mer.*

**Bjørn:** *men det e ikkje en fifty fifty deling..*

**Berit:** *men sant*

**Bjørn:** *siden du e hjemme no så gjør du mer, men det e oppgavene e på mange måter veldig tradisjonelle kjønnsdelt*

**Berit:** *ehja*

**Bjørn:** *du tar deg av kordan ting skal se ut*

*(snakker i munnen på hverandre)*

**Berit:** kor klærene ligger, kor bleier ligger.

**Bjørn:** eg har knapt kjøpt noen klær til Beate og Bjarte. Vi har arvet en del altså. Det e ho som tar seg av

**Berit:** ehja

**Bjørn:** nå skal vi skifte dekk på bilen, så e det bare blitt til å bli min oppgave

**Berit:** ehja

**Bjørn:** å bære ting og sånn

**Berit:** men eg har ikkje fysisk kraft til det så det e jo greit (latter) Skulle gjerne båret litt

**Bjørn:** men det e sånne ting som skaper at vi..

**Berit:** jada

*(snakker i munnen på hverandre)*

**Bjørn:** eg tror vi blir tradisjonell.. merker at vi blir mer tradisjonell måte å tenke på når..

*(snakker i munnen på hverandre)*

**Berit:** når man får barn ja

**Bjørn:** det e veldig lett å være student å barnløs å snakke om alt skal være så likt

[...]

**Bjørn:** du estetikk og eg e funksjon

I forhold til barna er det viktig for dem med samarbeid. Dette gjelder spesielt grensesetting, hvor det er viktig at de er samstemt. Når en av dem skal noe, for eksempel lufte hunden, ut på butikken eller andre gjøremål er det viktig at det gis beskjed, for å se hvordan forholdene er i hjemmet før de går. De føler at de er samstemte og at dette går greit. Hverdagen deres beskriver de som så skjematisk at ting går litt av seg selv. Samstemthet og at de krangler mindre forklarer de at ungene er blitt større og at som **Berit sier:** *alle har funnet sin plass litt mer.*

De parallelle aleneforeldrene viser til foreldreskapet som et arbeidsfellesskap. Hverdagen blir organisert i hvordan de kan få "familiebedriften" til å gå rundt på en best og effektivt mulig måte. Det som skiller dem ut fra de andre foreldreparene er at de er veldig to delt i alt de gjør. Dette handler om alle handlinger fra morgen til kveld. Foreldrene sover på hvert sitt rom med hver sin unge. De står opp med hver sin unge. Berit spiser middag med ungene, mens Bjørn spiser middag når han kommer hjemme. De legger hver sin unge, og etter ungene er lagt pusler de på for seg selv. Hvordan de organiser sin hverdag kan knyttes til de er sammen om alt uten å være sammen.

### 5.3 **Tvillingforeldrene**

Christine og Carl er samboer med fellesbarn, felles har de tvillingene på 4 ½ år Christoffer og Cecilie. Christine og Carl har begge bachelorgrad. Hun jobber 80% i det offentlige og han jobber 100% i det private. Økonomisk har de nå begynt å få en grei økonomi ettersom de begge er ferdig med studiene. Frem til nå nylig har minst en av dem vært student. De bor i rekkehus med gangavstand til barnehage, og kort kjøring til arbeid. Barna deres går i en friluftsbarnehage. De kjører til barnehage og arbeidsplassen.

Hverdagen deres utøves i stor grad sammen. De står opp sammen med barna, kjører barna sammen til barnehagen, og noen ganger henter hverandre på vei hjem fra jobb. Det samme gjelder middagen hvor alle er samlet. Kveldsmaten og kveldstellet utfører de sammen. Barna er i barnehagen fra ca klokken 08.00-16.00. Når det gjelder morgenen, så er Christine med på morgenstellet selv om hun ikke begynner på jobb før senere. Christine kunne ønsket at de hadde hatt en bil til, slik at de kunne fordelt mer på oppgavene.

***Christine:** sånn ideelt sett skulle vi hatt to biler og... å kunne bytte på det.*

***Cathrine:** hadde det vært lettere?*

***Christine:** ja for det at.. han begynner ofte åtte på jobb, og eg begynner ofte ti. Men så må eg likevel blir med på det.. å komme åtte på jobb. Å så sitte egentlig to timer før eg skal... eg har alltid masse jobb det ikkje det, men eg kunne tenkt meg og av og til kunne tenkt meg av å til å gå på jobb til ti då.*

***Cathrine:** kem skulle levert da?*

***Christine:** han*

***Cathrine:** mmm*

*(Latter, alle ler)*

***Carl:** det ikkje noe problem så lenge du går til jobb, så går det fint..*

*(Latter)*

***Christine:** men vist det, så kunne vi byttet litt mer på ting*

***Carl:** (kremt) ehja... det e sant*

Hvordan de innordner seg i forhold til morgenen, begrunner foreldreparet i at de kun har en bil. De sier det er vanskelig å få barna til å gå til barnehagen. I andre sammenhenger sier de at det er tungt dersom bare en skal gjøre alt, og at det er enklere dersom de gjør det sammen.

Når det gjelder fordeling av omsorgen til barna sier de at de er mer delt. De begrunner dette med at barna er mye mer på Christine, og vil hele tiden være med henne. Dersom barna skader seg og slik så går de alltid til moren. Dette syntes Carl er vanskelig å gjøre noe med. Han sier at det nok bare er en fase de er inni, og at det går seg til.

***Carl:** mye sånn ut av huset ting e det gjerne eg som gjør, bursdager.. (snakker i munnen på hverandre)*

***Christine:** gå knask og knep, å sånn i går, så e det alltid du sånne..*

**Carl:** *allidrett på onsdag, veldig mye sånn ut av huset aktivitet. Enten lege eller bursdager eller what ever... så e det eg som tar det.*

**Christine:** *mmm*

**Cathrine:** *mmm*

**Carl:** *mens hjemme e det ofte du som får styre*

**Christine:** *ja det e faktisk sånn..*

Foreldrepåret viser til at de er forskjellig i hvordan de snakker til barna. Dette tiltross for at de har en fellesforståelse av hvordan de skal snakke til og oppdra barna. Carl begrunner handlingen med at kjefting er hans umiddelbare reaksjon, det faller seg naturlig.

**Christine:** *Og ser at vi snakker til dem forskjellig sant.*

**Carl:** *eja*

**Cathrine:** *e det uenigheter angående det eller..*

**Christine:** *e vet ikkje om det e noen uenigheter, vi e ganske ening om det. E vet ikkje om du e så bevisst på det alltid.*

**Carl:** *nei. Det e eg ikkje. Så e det sånn at det å være foreldre e jo en læringsprosess det også og det at man ser ka som fungere og ka som ikkje fungerer. At personlighetsmessig som.. endre seg på kossen man ha opptråd tidligere. At man må.. at man som foreldre e i en utvikling. Å det snakke vi egentlig om, det gjør vi.*

**Christine:** *mmm*

**Cathrine :** *mmm*

**Christine:** *at vi skal unngå å kjefte å vi ska (snakker i munnen på hverandre)*

**Carl:** *det liksom.. spesielt dette med kjefting, i hvert fall for min del.. e ser at det har veldig liten effekt, og kanskje en negativ effekt, men så kanskje e det veldig sånn... det e det som e den umiddelbare reaksjonen sant (kremt) at det kan se å forstå at veilede vil ha en mye bedre effekt umiddelbart og på sikt, men at min umiddelbare reaksjon e bare å kjefte sant. At det på en måte e en sånn prosess. Som eg prøver å bli mer å mer bevist på.*

Arbeidsdelingen sier de er likestilt, og oppfatter seg som mer likestilt enn andre. De viser gjennom eksempler at de løser ting forskjellig. Carl lager mat noen dager, Christine andre dager. De har ikke et system på hvem som gjør hva og det avhenger også av kapasitet.

**Cathrine:** *du kom inn på det ordet å dele, du har sagt litt om det. Det å dele*

**Carl:** *vi har ikkje veldig rigid forhold til det. Veldig flytende.*

**Christine:** *ja*

**Carl:** *yt etter evne. Litt sånn*

**Christine:** *ja*

**Carl:** *det kan være sånn at en dag at Christine som lager middag og rydder ettermiddag, vaske, klær og sånn.. å en annen dag gjør e det samme eller at e... det e ikkje på en måte sånn at.. (kremt) ting går litt sånn... av seg sjøl, mye.*



*Carl: så merkes det at viss vi har en dag der begge e drit trøtt, orker ikkje og gir blanke*

*(snakker i munnen på hverandre)*

*Christine: så gir vi blanke og kan la det flyte.*

De har en forskjellig oppfattning av både hva arbeidsoppgaver er, og hvem som gjør mest. Christine viser til at Carl gjør mye i huset, men at det avhenger av at hun må mase på ham. Carl begrunner deres væremåte ut i personlighetsforskjeller. De sier at situasjonen har blitt mye bedre etter de fikk vaskehjelp. Og at dette har ført til mindre krancling mellom dem.

Tvillingforeldrene fordeler lite omsorgsoppgaver i forhold til stell, mat, bringing og henting. I disse situasjonene gjør de mye fellesskap, og viser til at det er godt å være to om det. Mens i andre sammenhenger er de mer delt. Dette gjelder i hvordan og hvor de er sammen med barna. Hvor mor har mest samvær med barna i hjemmet og far har mer samvær uten for huset. De har felles oppfattelse av hvordan de skal snakke til og oppdra barna, men likevel utløper dette seg forskjellig. Arbeidsdelingen sier de at ikke har noe fast mønster, men deles etter hvem som har tid og krefter. Foreldrepåret er ening om at de er likestilt, men Christine mener at dette henger på henne. Fellesskapet deres er basert på samarbeid.

#### **5.4 De urbane millimeterlike foreldrene**

Dagny og Daniel er gift med to fellesbarn Dina 5år og Dorte 9 år. Hun har hovedfag og jobber 80% i det offentlig. Han har doktorgrad og jobber 80% i det private. Begge jobber frivillig deltid. Dette på bakgrunn av mindre stress i hverdagen og mer tid med barna. De er det eldste paret og har de eldste barna. Foreldrepåret har også en bedre økonomi enn de andre parene. De bor i leilighet i byen og har gangavstand til skole, og sykkelavstand til barnehage. Dagny har gangavstand til arbeid, mens Daniel har lengre vei og tar bussen. Daniels reise tid er ca 20-30 min.

Beskrivelsen foreldrepårene gir av hverdagen viser at de er veldig opptatt av at alle arbeidsoppgavene skal være strengt regulert og deles helt likt. De sier først at de har faste dager de levere og henter i barnehagen. Dina er i barnehagen ca. 08.30- 15.30. Men korrigerer med at det er leveringen som er fast, mens henting er Dagny sitt ansvar. Dagelig avtaler de hvem som skal hente Dina. Begrunnelsen for at henting er Dagny ansvar er at det er letter for henne å hente ettersom hun har kortere vei mellom arbeid, barnehage og hjemmet. Selv om en av dem har ansvar hver sin dag, så blir det likevel delt på. Daniel lager matpakken klar før han drar de dagene Dagny levere Dina i barnehagen. Dagny er hjemme de dagene Daniel levere Dina. Dette begrunner Dagny i at det ikke er noen grunn til å dra tidligere på jobb, ettersom hun har kort vei til jobben og at hun jobber redusert. Videre viser hun til det er godt å være to om det.

**Daniel:** eg bruker å levere Dina i barnehagen to ganga i uken.

**Cathrine:** mmm. Kordan e det når du gjør det?

**Daniel:** ehh det e omtrent det e liksom det samme. Så sykler eg hon Dina i barnehagen, hjemmen ifra ti over åtte til barnehagen, så tar eg bussen til jobb.

**Cathrine:** mmm

**Dagny:** det e ofte i hvert fall for meg så blir det roligere morgen eller for alle. Egentlig. I hvert fall for meg og hon Dorte. Då vi egentlig e to voksne.

[...]

**Cathrine:** okay hjem fra jobb, kem henter?

**Daniel:** då e det samme ordningen. Eg henter to dager i uken, samme dagene

**Cathrine:** mmm..

**Daniel:** for då står sykkelen min på Broen, så då e det enklere å sykle til barnehagen å hente hon åsså

**Cathrine:** mmm, ehja

**Daniel:** det i hvertfall det som e planen, de e no ofte vi..  
(snakker i munnen)

**Dagny:** vi e ofte litt sånn, på mandag går vi ofte å svømmer å det e en av hentedagen til Daniel. Vi har det sånn at det e mitt ansvar egentlig å hente, eller det var det i hvertfall før. For det var mitt ansvar å hente og så skulle eg si i fra til han Daniel vist han måtte hente.

**Cathrine:** mmm

**Daniel:** det e ofte eller hverdag så ringer vi, vi ringer liksom i tre tiden. Å snakkes for å avtale kem som skal hente

**Dagny:** ja

**Cathrine:** mmm

**Daniel:** så det ikkje så fast avtale at vi stoler på den.

**Dagny:** man må jo være sikker.

[...]

**Dagny:** det e veldig fort for meg å hente. Han Daniel sitter ofte fast i trafikken...

Når det gjelder husholdningsoppgaver mener de at de gjør like mye. De har også faste ordninger på hvem som skal gjøre hva i forhold til middag og rydding etterpå. De spiser middag ute noen dager, dette begrunnes ut fra en travel hverdag. De forklarer at bostedet gir dem den friheten. De sier at det er kort vei til restauranter, butikker er langåpent, og har søndagsåpent.

**Daniel:** jada hovedregelen i hvert fall at den som henter eller den som ikkje henter lager mat.

**Dagny:** ja sånn at

**Daniel:** det e veldig ofte at vi ikkje gjør det...

**Dagny:** ja ofte

**Daniel:** for det vi spiser ute eller gjør noe annet eller

**Cathrine:** mmm

**Dagny:** det e ganske kort uke. Vist vi e på svømming om mandagene så spis vi fiskekake elle et eller annet der. For då må vi spise noe før vi går

*å svømmer, så rekker vi ikkje hjem om. Så på tirsdagen e Dorte borte, hun e på tirsdagsklubb, så då e det bare meg og han Daniel og Dina. Då spiser vi kanskje ute. På torsdagene har vi en hel sånn gjeng med Dorte sine venner her.*

**Cathrine:** ja

**Dagny:** det er oftere unntak enn regel, av og til.

**Daniel:** ja

Når det gjelder barna er det viktig for dem å la barna ta del i avgjørelser, enten middager eller aktiviteter. De sier at de strekker seg langt for å lage det barna liker til middag. Foreldreparet er opptatt av at de finner på ting sammen som en familie, foreksempel svømmingen om mandagene.

Om de faste ordning sier Daniel at det er Dagny som er strengeste å holde på disse. Og at hun ikke gjør mer enn den faste ordningen tilsier. Det at hun er streng begrunner hun i at det ikke skal skli ut, at hun må passe på han. Det er også hun som føler at hun masser på Daniel for hva han skal gjøre.

*Dagny: så det e litt okay å bli.. det e ofte.. føler ofte at eg maser om en del ting og tang som skal hør og bør (snufs)*

**Cathrine:** ka då?

**Dagny:** nei.. det e rydding å kor han Daniel skal gjøre av klærne sine å... sånn...

**Cathrine:** mmm

**Dagny:** ganske ureinslig for det at det..

**Daniel:** (ler)

(pause)

**Dagny:** eller

**Daniel:** så e det den regelen om at vi skal lage mat...

**Dagny:** mmm

**Daniel:** at den som ikkje ska lage mat skal rydde opp

**Dagny:** mmm

**Daniel:** men e bruker å rydde opp ofte selv om eg lager mat selv for eksempel i dag. Mens hon Dagny e utrolig streng på det at vist ho lager mat då sier ho veldig tydelig fra at eg skal rydde opp (ler)

**Dagny:** (ler)

**Cathrine:** mmm

**Dagny:** eg e veldig sånn at det må være helt på millimeteren likt. ikkje sant. Det skal ikkje være noen. Eg kan ikkje gjøre noe mer enn han Daniel. Så då må eg passe på...

**Daniel:** (ler)

**Dagny:** at det blir sånn og (ler)

Foreldreparet viser til at de ikke har typiske maskuline oppgaver siden de bor i leilighet og ikke har bil.

**Daniel:** vi gjør ikkje så veldig masse av de maskuline oppgaver (ler)

**Dagny:** heldigvis heldigvis (ler)

**Daniel:** *vi har en leilighet som ikkje krever noen sånt..*

**Cathrine:** *nei*

**Daniel:** *... så har vi ikkje bil i det hele tatt å..*

Når det gjelder å gå på butikken er det ofte Daniel som gjør det. Dette begrunner de med at han tar med seg sekken. Han skal handle stort, og det er for tungt for Dagny å bære. Mens når det gjelder bæring av ved, er ikke begrunnelsen for at det er for tungt akseptert. I denne sammenhengen ble de ening om å kjøpe mindre sekker ved, slik at Dagny også kunne bære.

Foreldrene har samme verdier i forhold til barna, men de har også forskjellig tilnærming til barna.

**Dagny:** *eh eg tror vi samarbeider veldig bra*

**Daniel:** *som foreldre?*

**Cathrine:** *mmm*

**Daniel:** *ja*

**Dagny:** *eg trur vi har like verdier og vi har.. så eg vet ikkje noe vi har vært ordentlig uenig om. Hæ e det noe?*

**Daniel:** *eg kan ikkje huske noe sånn helt.. så e vi litt forskjellig. Sånn i forhold til*

**Dagny:** *ja*

**Daniel:** *Dagny utrolig flink til å aktivisere ungene å sånn, og ta dem med ut å*

**Dagny:** *mmm*

**Cathrine:** *mmm*

**Daniel:** *eg tror kanskje at eg er mer tålmodig*

**Dagny:** *ja. Så e du veldig god å prate med ungene. Det e veldig okay, for unger blir veldig mye pratet til men av dama. Men han Daniel er veldig sånn.. det har du fått veldig mye feedback på (lager til stemmen) ”årr kunne ...”*

**Daniel:** *ja*

**Dagny:** *Daniel har vært veldig sånn.. han hadde sånn lang permisjon med Dorte så han var hjemme..*

**Daniel:** *ni måneder..*

Her kommer det frem at Daniel hadde hele foreldrepermisjonen med Dorte, mens Dagny hadde bare de 6 ukene som hun måtte ha. Dette hang sammen med at hun var student og skulle forsette å studere. Selv om han hadde permisjonen var hun mye hjemme de først 4-5 månedene fordi hun hadde lite forelesninger, men etter 5 måneder startet hun på flere forelesninger.

De urbane millimeterlike foreldrene er veldig opptatt av likestilling. De mener at likestilling handler om å gjøre like mye av samme ting. De fordeler alt skjematisk om hvem som har ansvar når det gjelder barna og når det gjelder husarbeid. På samme tid er det ikke så skjematisk som de tenker. Dagny har en kontrollerende rolle over at det blir likedelt. Foreldrefellesskap for dem handler om matematisk likhet i arbeidsdeling. For

dem er likestilling kjernen i alt de gjør og alt de verdsetter. Fellesskapet beste handler om at begge skal kunne utføre de samme oppgavene uavhengig av kjønn.

## 5.5 Oppsummering

I kapittel 5 er foreldrepårene presentert hver for seg, med utgangspunkt i hva som er særegent for dem. Jeg har vist at foreldrene utfører hverdagsorganiseringer på ulike måter. Foreldrene viser til forskjellige handlingsrom, ulike målsetninger og verdier for hvordan de handler. Dette vil bli sett i lys og diskutert i forhold til forskning og teori i kapittel 6,7 og 8. To foreldrepar fremstiller seg som mer tradisjonelle. Mens to fremstiller seg som i stor grad likestilt orientert. Tiltross for at to og to foreldrepar ser "lik ut" med første øyekast kan jeg se at det er et spekter av likheter og ulikheter. Dette vil jeg se nærmere på når jeg ser foreldrepårene i forhold til hverandre i kapittel 6. Det som jeg ser som felles for alle foreldrepårene er at uansett arbeidsfordeling, så er det mor som tar ansvar for at alt blir gjort.

## **6 Småbarnsfamiliers hverdag. Hva gjør foreldrene for å danne et foreldrefellesskap?**

I kapittel 6 vil de ulike foreldreparene bli presentert i forhold til hverandre, gjennom sine beskrivelser av hverdagen. Foreldrenes handlinger vil sees i sammenheng med hva foreldrene gjør for å lage et fellesskap. Sudmann og Henriksbø (2009:1) sier at handlingene aktører gjennom felles innsats kan utvikle sitt sosiale fellesskap. Foreldrene vil som aktører ha muligheter, men også begrensninger i forhold til å utforme sitt foreldrefellesskap. Hvordan mennesker handler og hvordan de forklar handlingene sine henger sammen med personens ulike sfærer (Skog, 2006:109). Alle handlinger skjer i en bestemt tid og et bestemt rom. Plass er med på å definere tid (Syltevik 2000). Det utgjør forskjeller om foreldrene bruker kort eller lang tid på transport mellom hjem og arbeid, barnehage eller skole. Men hverdagsliv kan også handle om å skape tidsopplevelser som går utover rutiner og planlegging, og vektlegger idealet en har om det ”gode liv”. Hva foreldrene oppfatter som praktisk handler om egne verdier.

### **6.1 Hverdagsituasjoner**

En hverdag innehar ulike deler. For småbarnsforeldre vil det innebære bestemte strukturer og former som er felles for alle foreldrene i undersøkelsen. Alle foreldrene går gjennom forskjellige faser og knutepunkt i løpet av en hverdag. Ikke alle dager er like, men til tross for det er det noe felles med alle dager. Foreldrene starter med en morgensituasjon før barna blir levert i barnehage eller går til skole. Når de kommer hjem fra jobb henter en av foreldrene barnet, deretter har de en middagssituasjon. Disse situasjonene kan kalles sosiale anledninger. De handler om både direkte interaksjon og interaksjon relasjon (Haavind, 1987:100). Disse situasjonene krever som oftest mye av foreldrene, og er viktige rammer rundt barnets hverdag. Den sosialekonteksten som handlingene skjer i vil i følge Skog (2006:71) være av betydning for personers handlingsrom.

#### ***Natt/søvn mønster***

Foreldrene sier det er sjelden de blir vekket av vekkerklokken. Som oftest er det barnet/barna som vekker dem. Hos familiene er natten ulike. Det er forskjellig hvordan foreldrene håndter barn som våkner om natten. Om nettene pleier barna stor sett å sove, men hos flere av familien hender det at barnet/barna kommer inn på soverommet til foreldrene. Ekspertene har ulike råd og meninger om barns søvnvaner. Det er ikke en enighet i hva som er riktig. På internett siden klikk.no (foreldre) finnes det en del ulike råd om hva foreldre skal gjøre dersom barnet kommer inn i sengen. Caroline Teigen homopat og søvnterapeut, og Nina Misvær helsesøster råder til å ha en madrass inne på rommet som barnet kan sove på. Karin Naphaug søvnterapeut anbefaler å følge barnet inn på rommet sitt igjen (Fjeld, 2009).

De tradisjonelle foreldrene har løst natten med å ha en sofa inn på soverommet deres. Anette kan velge å sove i denne eller i sin egen seng. Begrunnelsen deres er at de da unngår våkennetter med konflikter, eller at det blir trangt i foreldresengen. De har da valgt en løsning som en del ekspert anbefaler. Men selv om de har løst dette på en ”riktig” måte, begrunner de valget sitt grundig.

*Astrid: e vil si det e ... to tre ganger i uken..(litt nølene)*

*Anders: ja en til tre ganger i uken. Det er helt... hon er plaget med mareritt då. Så det e... hon våkner med et hyl så det går ikkje å roe hon heller så vi gidder ikkje heller å sitte inne i sengen en time med hon midt på natten når begge skal tidlig opp om morgenen. Hun kom alltid løpene inn til oss, så då har vi sotte inn sofaen for å trappe ned litt.*

Hos tvillingforeldrene og hos de urbane millimeterlike foreldrene kommer barna inn og legger seg i foreldrenes seng, gjerne 2-3ganger i uken. Carl var overrasket over at barna enda kom inn på rommet, for det hadde ikke han merket.

*Cathrine: nettene.. sover alle hele natten*

*Christine: eh nei*

*Carl: eg gjør det (ler)*

*Cathrine: (ler)*

*Christine: nei, vi får ofte unger inn til oss asså*

*Cathrine: ja*

*Christine: veldig ofte*

*Cathrine: begge to eller... varierer*

*(pause)*

*Christine: det vel... mest begge to ja*

*Carl: e det sånn no å? siste uken?*

Her kom det frem at Carl ikke var klar over at barna kom inn om natten. Dette viser til det Kitzinger (2007) sier om at en gjennom samhandlingen vil få tilgang til den hverdagslige kommunikasjonen. Den forteller mye om hva personer vet, eller i denne sammenhengen hva personer ikke vet. Hos de urbane millimeterlike foreldrene er det Dagny som ikke registrerer at barna kommer inn. Daniel legger seg inn i sengen til ett av barna når sengen blir for full. Det at barna kommer inn i sengen ser ikke foreldrene som et problem, i hvert fall ikke noe som de orker å konfrontere. De sier at det viktigste er at alle får sove, selv om det ikke er ideelt med barna i sengen.

Mens de parallelle aleneforeldrene har løst utfordringen om natten på en helt annet måte. Bjørn ligger på rommet til Beate, mens Berit har Bjarte inne på foreldresoverommet. Foreldreparet forteller at de har tenkt mye på ordningen og har rådført seg med andre de kjenner. De har fått aksept fra de fleste at dette er en grei ordning. De forteller at de til og med har fått ”godkjenning” av en ekspert. De begrunner dette valget med at Beate pleide å sove dårlig om natten, og at de ikke ville at hun skulle ødelegge nattesøvnen for alle. Samt at Bjarte gjerne var våken om natten.

Alle familiene må forholde seg til at barna kan våkne om natten. Foreldrene syntes ikke det er en kamp som er verd å ta opp. Det at foreldrenes begrunner sine handlinger kan knyttes til det den sosiale situasjonen fokusgruppen er i. De er det Goffman (1992) kaller "frontstage", de ønsker å fremstille seg på en best mulig måte. Deres begrunning kan være en måte å forklare seg utad for ikke å bli oppfattet negativt. To av foreldreparene viser til hvorfor, for på denne måte forsvare med at det er en grunn til de handler slik de har handlet. De to andre viser til at de ikke bryr seg så mye om det, samtidig som de påpeker at det ikke er ideelt. Det at foreldrene sier at de vet at det ikke er ideell, men likevel handler slik viser til det Skog (2006) kaller en gjennomtenkt handling. Dette kan tolkes dit hen at foreldrene har tenkt at konsekvensen av å gå inn i denne situasjonen kan føre til at søvnen blir ødelagt for alle. Foreldrene velger her et pragmatisk valg, hvor de velger det beste av to onder. Tiltross for at normer og holdninger fra samfunnet tilsier at dette kan være et "feilt" valg. Handlingen foreldrene har valgt henger sammen med at de har forsøkt å finne det Mead (1934) kaller en "tilpassningsordning" i forhold til nattsituasjonen. Goffman (1992) beskriver også hvordan regler for samhandling skifter ettersom situasjonen endrer seg. Parene har i samsvar med hverandre, og gjerne andre funnet frem til at det er nattsøvn som er det viktigste.

Foreldrene viser at de er ambivalent i forhold til denne handlingen. Det kan tolkes at foreldrene orienterer seg mot det Skog (2006) kaller kulturelle- og sosialesfærer. Foreldrenes usikkerhet kan som sagt henge sammen med usikkerhet for hvordan de fremstår. Videre kan det henge sammen med normen om at barnet bør sove i egen seng. Dette kan knyttes til Morgan (1996; Bauman og May, 2004; Mead, 1934) som sier at individer ubevisst overvåker egne praksiser, og sammenligner dem mot standard for hva de normale forhold er. Fra ekspert hold er det omdiskutert hvilke handling som er rett. Som Holte (2003:13) sier er det et slikt ekspertvelde som kan gjøre foreldre usikker på sin foreldrepraksis. Foreldrene vil gjennom sammenligning med andre, råd fra andre og råd fra ekspert sitter igjen med et blandet inntrykk på hva som anses som akseptert og "riktig" handling. I denne situasjonen viser foreldrene hvordan forelderrollen kan være kompleks. Selv om foreldrene i fellesskapet er ening om handlingen, er de usikker om handlingen er "riktig".

### ***Morgen situasjonen***

Alle foreldreparene opplever dagene som både kjekke og strevsomme. Enkelte situasjoner er mer utfordrende og krevende enn andre. Morgensituasjonen handler om å bli ferdig, komme seg av gårde, få barna i barnehage/skole og foreldrene på jobb. Det er mye som skal gjøres på kort tid når alle er trøtt. Det gjelder å få tingene unna så fort som mulig. For mange foreldre er forbereding viktig, som å legge frem klær, eller at matpakken er klar.

Noen av barna spiser frokost hjemme, mens andre spiser i barnehagen. Foreldre beskriver at morgen kan være litt kaotisk. De kommer ofte ikke av gårde slik som



planlagt. Ingen morgener er helt lik, men det er noe som er felles for dem, og det som er felles er viktig rammene rundt barna. Dette handler om å stå opp, få på seg klær, og samarbeide.

**Christine:** *det blir mest å kle på de, de kler på seg sjøl då  
å det ofte en veldig kavete situasjon, masse sånn tulling å..*

**Cathrine:** *mmm*

**Christine:** *de vil ikkje kle på seg, åå*

*(Pause)*

**Cathrine:** *kem e det..*

*(bryter inn)*

**Christine:** *å så.. å då bytter vi på det egentlig, kem som*

*(snakker i munnen)*

**Carl:** *kem som står å maser på de*

Hvordan striden er mellom foreldre og barn kan knyttes til det Standbu (2007) sier angående det at barnets ønsker ikke alltid er forenelig med de voksnes prioriteringer og ønsker. Det kan tolkes som om foreldrene her tar en avgjørelse på hva de mener er best for barnet. Dette er i tråd med MacNaughton (mfl.2007:41-42) som viser til at den voksne ser på barnet som avhengig av den voksne. Strandbu (2007) sier at det er viktig at foreldre ser når de må ta avgjørelse på vegne av barna. For å løse utfordringen å få barna klar, er samarbeid mellom foreldrene viktig. I situasjoner som denne vil foreldrene bruke en "passende" handling. På denne måten er det en viss form for forutsigbarhet i handlingen. Dette kan nyttes til Bauman og May (2004:159-161) som sier at handlinger er styrt av at individer ønsker orden og forutsigbarhet. Dersom foreldrene ikke får orden kan konsekvensen av dette kan føre til at partene blir sint og sur, og deretter begynner å kjeft på hverandre. Barna vil da gjerne ikke kle på seg, og foreldrene kommer seg ikke ut av dørene til riktig tid. Den uforutsigbarheten som morgensituasjon kan ha, viser Daniel til.

**Daniel:** *det eneste at av og til så rekker e ikkje bussen.*

**Cathrine:** *nei*

**Daniel:** *men det vel bare min egen feil at e ikkje kommer ut tidsnok. Det skjer alltid litt mer enn man hadde tenkt. At hon må på do en gang ekstra eller...*

Når det gjelder bringing og henting er foreldreparene ganske like. Begge parter henter og bringer barna. Barnas tid i barnehage bruker foreldrene som en begrunnelse til hvem som bringer og henter. Det er bare hos tvillingforeldrene at barna er full dag i barnehage hver dag, altså over 8 timer. De foreldreparene som ikke har barna full dag i barnehage, viser til at de er glad for det. For barna er mer enn trøtt nok når de kommer hjem.

**Anders:** *[...] det blir lange dager vis det e eg ... eg syntes syn på de andre ungene som blir levert halv syv og hentet halv seks for å si det sånn.*

Cecilie forteller at hun har jobbet med det at barna ikke har vondt av å være i barnehage lengre en hel arbeidsdag. Tiltross for at de bor nært barnehage og jobb, er barna i barnehage i over 8 timer. Det samme gjelder for barnet til Astrid og Anders de dagene Astrid jobber. Hvor lenge barn bør være i barnehagen er et tema som er tatt opp på den politiske agenden. Det har vært diskutert maks tid i barnehage på 9 timer. Foreldrene organiserer mye av sin hverdag ut ifra nettopp dette med barnas tid i barnehage. De velger løsninger som gir barna minst mulig tid i barnehagen. Cecilies ambivalens kan her knyttes til orientering til den sosialesfæren (jf. Skog, 2006). Det som Lyngbø og Stefansen (2010) kaller hegemonisk kan handler om oppfattelse av om "god tid" med barnet. Dersom barnet er fulltid i barnehage vil dette være vanskelig å oppnå. Med utgangspunkt i Skog (2006:109) sin modell kan det tolkes som at foreldrepårene har ønske om at barna ikke skal ha fulle dager i barnehagen. Valgene som foreldrene gjør henger sammen med forhandling. Forhandlingen forgår mellom foreldrene og foreldrenes arbeidsplass i forhold til hvem som kan hente og bringe. Det er også en forhandling med barna, som ikke blir direkte nevnt av foreldrepårene. Forhandlinger med arbeidsgiver, handler om de får til fleksibel ordninger, som hjemmekontor, kan komme seinere på jobb noen dager og gå tidligere, eller om de får permisjon ect. Forhandling som foreldrene gjør mellom seg kan knyttes til koordinering som er basert på enighet (Syltevik, 2000:109). Hvilke handlingsrom foreldre har i forhandlingen kan knyttes til innvirkning fra både den sosiale- og kulturelle sfæren, den juridiskesfæren og den materielle/ økonomiskesfæren. Den juridiskesfæren handler om hvilke rettigheter foreldre har i forhold til arbeidsgiver i forhold til permisjon. Sosiale/kulturellesfæren handler om hva som er akseptert av arbeidsgiver/kollega, og fra omgivelsene. De materielle/økonomiskesfæren handler om foreldrenes arbeidstid, reisevei, barnehagens åpningstid, bil. Men også økonomi til å arbeide redusert, og utdanning/kompetanse for å kunne skifte jobb.

Hos de parallelle aleneforeldrene har Berit fått lengre permisjon. Barnehagen åpner ikke før halv åtte, og de har kort avstand til barnehage og jobb. Dette har bidratt til at de kan oppnå ønsket om kortere tid i barnehagen for datteren. For de urbane millimeterlike er det at de har fått permisjon til å arbeide redusert, og har økonomi til det av betydning. Samt mors korte reiseavstand har gjort det mulig for dem å oppnå ønsket. De tradisjonelle foreldrene har muligheten når mor har fri. Derimot har de ikke samme mulighet når mor jobber. Anders har lang avstand til arbeidsplassen. Barnehagen åpner kl 07.00, men de har ikke økonomi til at han arbeide redusert. For tvillingforeldrene er ikke ønske så stort, men de ser ikke mulighet til mindre tid i barnehagen. De begrunner dette med at de kun har en bil som de er avhengig av for levering/henting. Dette gjør det vanskelig for dem å bytte på levering og henting. Foreldrenes handlingsrom er i denne sammenhengen knyttet til den materiell/økonomisksfære, og juridiskesfære (jf. Skog, 2006). Foreldrenes sosial kapital er her av betydning, og vil som Minkler (2006: 38) viser til gjennom strukturer og relasjonen i fellesskapet gjør det lettere å koordinere og samarbeide om de felles godene.

Forhandling med barna er også sentral. Hos de tradisjonelle foreldrene og hos de parallelle aleneforeldrene har handlingsrom i forhold til levering, henting og samvær hjemme med baret/barna. Dette fører til at barnet/barna har et større forhandlingsgrunnlag. Det blir nevnt at Berit av og til har datteren hjemme, fordi hun kan. Samtidig som Astrid levere datteren seinere når hun har fri. Dette er i tråd med Bumgum (2007) som viser til at barnas forhandlingsgrunnlag avhenger av hvordan foreldrene arbeider, og at for foreldrene med mest fleksibel arbeidsordning er muligheten størst. Der hvor foreldrene jobbet standardisert heltid har ikke barna mulighet å forhandle, ved at arbeidstiden er grensesettende. Hos foreldre hvor barnet har rom for forhandling, har barnet innvirkning på sin hverdag. Hvordan barnet kan medvirke gjennom forhandling kan knyttes til Hallden (2003:16-17) som sier at barnet kan betraktes som sosiale aktører som aktivt inngår og preger denne verden gjennom sine handlinger. Det er en risiko tilknyttet at foreldrene kan overvurdere barnets kompetanse.

### ***Middagssituasjonen***

Når barna og foreldre kommer hjem er mat det første som står på dagsorden. Flere av foreldrene beskriver dette som utfordrende. Sulten og trøtte barn (og voksne) fører til irritasjon. Det blir viktig å få middag i alle så fort som mulig. Foreldre beskriver det som godt når familien er samlet rundt middagsbordet, enten det er hele familien som er samlet eller ikke. De beskriver det som veldig kjekt å få snakket om dagen og hva familiemedlemmene skal gjøre i løpe av dagen eller uken.

***Cathrine:*** ja. Når dokker spiser hjemme, sitter alle. E alle samlet til middagsbordet?

***Dagny:*** ja

***Daniel:*** ja

***Cathrine:*** kordan e det rundt middagsbordet då

***Dagny:*** kordan vi sitter eller?

***Cathrine:*** kordan e det, stemningen altså

***Dagny:*** tja

***Daniel:*** e syntes det e god stemning. (ler) hyggelig, eg senaste det e kjekt at vi spiser middag sammen

***Dagny:*** ja

***Daniel:*** det eneste e hon Dina vist hon, det jo ofte litt styr med ho Dina om hon ikkje likar det eller..

***Dagny:*** eller viss hon e for sulten så går det liksom over... ja... men vist hun kommer i gang å spise så blir vi andre blid.

***Cathrine:*** mmm

***Daniel:*** (ler)

***Dagny:*** det e hon som bestemmer.

Som situasjonen foreldrene beskriver kan middagen både være rom for positive og frustrerende opplevelser. Foreldrene viser her til dynamikk mellom partene, og mellom dem og barna. Måten foreldrene uttrykker seg viser til spenninger i situasjonen. Alle

parter er trøtt, sulten, har dårlig tid osv. I slike situasjoner viser foreldrene til at koordinering er vanskelig, eller at de ikke mestre dette. Mangel på orden kan i følge Bauman og May (2004:159-161) føre til kaos. Konsekvensen av dette kan føre til at partene blir sint og sur, og begynner å kjeft på hverandre. Foreldrene kan bli oppgitt og frustrert. Dette vil kunne ha en innvirkning på atmosfæren og stemningen.

For de fleste foreldreparene er middag et viktig samlingspunkt i familiehverdagen. Alle mener at felles måltider er viktig, og at måltidene virker samlende på familien. Holter og Aarseth (1993: 136) påpeker at i moderne kjernefamilier får maten en viktig funksjon i gjendanning og manifestering av "familie-ossheten". Morgan (1996) sier at familiepraksiser har en emosjonell dimensjon. Med utgangspunkt i foreldrenes fortelling kan middagssituasjonen som en situasjon ha stor betydning for familien. Dette kan understreke hvor viktig denne familiepraksisen er for oppfattelsen av fellesskapsfølelse for foreldrene. "Familie-ossheten" er viktig for familier, ikke bare innad i familien, men også utad. Dette ved at "ossheten" etablerer en fasade i forhold til omverden, hvor familien avgrensers fra utsiden. Det synliggjøres hvordan familien oppfatter seg selv som et fellesskap. Det å sette skille mellom "vi" og "dere", og "oss" blir en enhet som lukker seg om seg selv (Holter og Aarseth 1993:136). Dette viser til det Baumann og May (2004) sier om at alle personer må ha "de andre" for å være "oss". "Oss" blir veldig synelig gjennom hvordan "vi" handler som en familie i motsetning til "de andre". Personen er avhengig av dette for å skape en identitet. Å tilhøre en gruppe medfører en følelse av fellesskap og felles bånd. Foreldrene tydeliggjør i denne sammenheng sitt fellesskap. Foreldrene skaper det Brach (1999:86-89) kaller "sense of community". Dette fører til psykologisk empowerment gjennom at fellesskapsfølelsen fremmer deres deltagelse i gruppen. I tillegg til at kollektive handling fører til at de får en følelse av fellesskap. Dette bidrar til sannsynligheten for at fellesskapet er styrket.

Når det gjelder hvem som deltar under middagsmåltidet varierer det hos de forskjellige foreldreparene. Hos de parallelle aleneforeldre, spiser Berit alene med barna. Bjørn spiser når han kommer hjem. Hos de tradisjonelle foreldrene spiser foreldrene sammen, mens ofte deltar ikke Anette med middagen. I disse to tilfellene kommer det frem at dette ikke er ønskelig, men det har blitt slik av ulike praktiske årsaker. Begge parene tror dette vil endre seg med tiden, og at de etter hvert vil være samlet som en familie. Deres ambivalens i forhold til middagssituasjonen kan knyttes til hvor "viktig" fellesmiddag er i samfunnet. Foreldrene vurderer sin handling i forhold til normen, de orienter seg mot det Skog (2006) kaller den sosiale/kulturellesfæren. Hvordan foreldrene vurderer sine handlinger kan knyttes til det Mead (1934) kaller den generaliserte andre. Foreldrenes begrunnelse av sine valg kan også knyttes til det. Men kan også knyttes til det Goffman (1992) kaller sosiale situasjonen, som fokusgruppen er. Ifølge Goffman (1992) er foreldrene det han kaller "frontstage". De er usikker på hvordan de vil bli oppfattet. Hvor vidt deres handling er "feil" er et annet spørsmål. En kan stille seg spørsmålet om det er rett at mor og barn skal sitte sulten og vente med å spise til far kommer hjem. Eller om barnet til enhver tid skal delta med måltidet, selv

om de ikke spiser. Eventuelt tvinges til å spise den maten de ikke liker, fordi de ikke får noe annet.

*Daniel: men vi strekker oss langt for å lage mat som ungen likar som oftes.*

*Dagny: vi har jo bare det de likar i løpe av ei uke.*

*Daniel: ja*

Foreldrene viser til middagssituasjonen som en situasjon der barna har stor innvirkning. Hvordan barnet får være med å velge hva familie skal ha til middag er et eksempel flere foreldre viser til. Enkelte av barna får velge om de vil delta under måltidet, om de vil spise eller ikke. Dette kan tolkes som måter å oppfatte barnet som kompetent og aktiv. Dette kan knyttes til Hallden (2003: 16-17) som sier at barna får være aktive aktører som påvirker sin verden gjennom sine handlinger. Barn får medbestemmelserett som kan knyttes til Hart (1992:5) som sier at det ofte er i hverdagsorganiseringen at barneperspektivet er viktig for barnets deltagelse. Dette er i tråd med det barna selv oppfatter som deltakelse i betydningen medbestemmelse. I undersøkelsen til Hjermann og Haanes (2009:55) gav de fleste barn eksempler på at middagen var noe de fikk bestemme. I hvert fall hvis de voksne aksepterte deres valg. Barnet kan selv være med å ta avgjørelser, men innen for de voksnes rammer (MacNaughton mfl.2007:41-42). Derimot er det en klar fare med å se barnet som kompetent, ettersom barnet ikke alltid vet sitt eget beste. Dersom barnet får velge mat vil ikke barnet nødvendigvis velge mat som er ernæringsmessig rett for barnet. Det samme gjelder dersom barnet får velge vekk måltid. Da vil ikke barnet nødvendigvis få i seg den næringen det trenger. Hallden (2003: 13) sier er det å betrakte barnet som kompetent innebærer en risiko, fordi de voksne da undervurderer barnets begrensninger. Standbu (2007) sier det vil være viktig å identifisere når foreldre skal fatte beslutninger om hva som er barnets beste i familien.

Ettermiddag er den tiden familien sier de får være sammen. Foreldrene er sammen med ungen, og finner kanskje på aktiviteter. De største barna har faste aktiviteter utenfor huset, mens de små er inne. Om hverdagen er familien mest for seg selv og mest inne. Denne tiden kan være fylt med glede, latter, men også med krancling, kjefting og grining. Foreldrepårene viser her til ”familie-ossheten” (Holte og Aarseth, 1993:191), der foreldrene ønsker å ha et hyggelig hjem, ikke bare mas og kjas, men nærhet mellom familiemedlemmene. Det er nettopp denne tiden foreldrene verdsetter, for det er da de sier at de virkelig har tid sammen med barna. Det å være sammen, eventuelt gjøre aktiviteter sammen er med å bekrefte at familien som et fellesskap. For å få tiden sammen med barna og familien er det viktig med verdien av å være effektiv og planlegge. Foreldrene bruker energi på å forhandle, koordinere og styre familietid, som er i tråd med Hochschild (1997; Hochschild, 2003). De ulike strategiene foreldrene har for å få mest mulig tid sammen med barna, som en familie vil bli diskutert nærmere i kapittel 6.2 tidsklemme og kapittel 6.3 kvalitetstid. Det som er felles for foreldrepårene er at de er mye hjemme med barna og mye sammen med barna. Det er ikke mye de er

sammen med andre barn, om det er naboer eller andre. Foreldre ønsker å være med barna når de endelig har tid, og være sammen som en familie.

### ***Kveldssituasjonen***

Kvelden kommer fort, den kommer gjerne plutselig. Fra middag til kvelds uten at foreldrene vet hva tiden er gått med til. De fleste foreldrene har en struktur med overganger som barnetv, kvelds, tannpuss og lesing før det blir leggetid for barna. Hvordan foreldrene organiserer kvelden for barna er forskjellig. Alle parene med unntak fra urbane millimeterlike foreldrene har veldig faste rutiner på kvelden.

***Bjørn:** då går eg og Beate opp på.. vi leser.. eg kan fortelle veldig nøyaktig ka e gjør. Vi leser to historier med tassen..*

***Berit og Cathrine:** ler*

***Bjørn:** så ska hon alltid på do etter hon har lagt seg, så ska hon kanskje på do igjen, det har blitt litt krangling i det siste om ... hon har funnet ut at vis hon sier at hon ska på do så e vi veldig sånn at du må do ja... men det e i hvert fall slik at det alltid e meg som alltid legger Beate. Lesing og syning og i seng til sju.*

De fleste parene fordeler kveldsstellet og kveldsmaten forskjellig seg i mellom seg. Mens parallell aleneforeldrene tar seg av hver sin unge. Gjør tvillingforeldrene mye av kveldsstellet felles. Hos de tradisjonelle foreldrene bytter de på det, eller så tar den ene seg av en ting, mens den andre av andre ting. Det er kun hos de parallelle aleneforeldrene at det er veldig klart hvem som gjør hva. Dette forklarer de med alderen på barna og med at Bjarte ammes og det er derfor er lettest slik. Foreldreparet orienter seg her i forhold til det Skog (2006) kaller den materiellesfæren ved at barnas alder, og biologisk kjønn som amming har betydning for deres valg. Hvordan amming brukes som en begrunnelse kan knyttes til Ellingsæter (2005:377) ammepraksis ikke bare som biologisk, men også er formet av sosiale og kulturelle normer. Råd fra helsesøstre og helsedirektoratet anbefalinger er at mødre skal amme barnet til det minst er et år. Dette kan forklare hvorfor amming brukes som en forklaring til hvordan paret løser oppgaven slik de gjør. Både medfødte egenskaper og den sosiale/kulturellesfæren (jf. Skog, 2006) har betydning for foreldrenes orientering. Tvillingforeldrene sier at det blir mye styr og mye tull når det er bare en som legger dem. Deres orientering kan tolke mot materiellesfæren ved at de har tvillinger som vil kunne kreve at de er sammen om det. Dette kan også knyttes til sosial kapital slik en kan forstå Larsen (2010), der foreldrene verdsetter samarbeid som en viktig ressurs.

### ***Etter barna er lagt***

Alle foreldreparene er sliten etter at barna er lagt. De legger seg ned på sofaen og slapper av. Hos alle foreldreparen er det plikter som skal gjøres. Hos de parallelle aleneforeldrene er pliktene gjort i løpe av dagen, slik at kvelden er fri. Foreldrene har i løpet av dagen gjort husarbeid parallelt med samvær med barna. Dette samsvarer med

funnene i Tidsbruksundersøkelsen (Tidsbrukundersøkelsen 2000: 4). Foreldrene begrunner dette med at kvelden er den lille fritiden de har uten barna. Foreldrepærene er som oftest hjemme og sammen. Enten ser de på tv sammen, eller de styrer på med hver sitt, men allikevel er sammen. Foreldrene sier at det ikke er mye tid eller energi til fritidsaktiviteter, og at de derfor som oftest er hjemme om kvelden. Funnene i Tidsbruksundersøkelsen (2000) viser at småbarnsforeldre bruker mindre tid på fritidsaktiviteter. Dette henger sammen med at småbarnsforeldre har lengre samlet arbeidstid enn andre. Omsorgsarbeidet for barn tar mye tid i småbarnsfasen.

Foreldrene skaper foreldrefellesskap gjennom sine handlinger. Det de gjør handler om en felles innsats for sitt sosiale fellesskap (jf. Ledwith, 2005; Minkler, 2005). Hvordan handlingene forløper seg i løpet av en hverdag handler om å få tid sammen som en familie. Det er situasjoner som handler om å bli ferdig, situasjoner hvor det handler om å oppdra og de har situasjoner med kos. Gjennom dagens ulike situasjoner skaper familien det Haavind (1987:100) kaller interaksjon relasjon. Foreldrene viser at de både har direkte og indirekte interaksjon med barna og hverandre. Disse indirekte relasjonene kan knyttes til "høflig uoppmerksomhet", som er når personer i en interaksjon gir hverandre nok visuell oppmerksomhet til å demonstrere at personen er klar over den andres tilstedeværelse (Goffman 1969: 84-87). Dette uten å stirre, eller å blande seg i det den andre foretar seg. Dette viser foreldrene gjennom sine til tider parallelle løp. Foreldrene viser hvordan de skaper fellesskap til tross for at de ikke gjør alt sammen. Dette kan knyttes til "community whitout unity" (Brent, 1997:70). Måten foreldrene gjennom deres hverdag opplever en fellesskapsfølelse i forskjellige situasjoner, slik som måltidene og leketid kan knyttes "sence of community" (Brach 1999:86-89). Foreldrenes fellesskapsfølelse blir tydelig i de situasjonene der foreldrene viser til hvem "vi" er i motsetning til "de andre".

## 6.2 Tid og tidsklemmen

Alle handlinger skjer i en bestemt tid og et bestemt rom. Uttrykk som handler om mangel på tid er ofte er brukt om barnefamilier. I klemmen mellom arbeidsliv, omsorg for barn, husarbeid og fritidssysler. Barnefamilier blir forstått som at de er i en tidskrise, i kamp mot klokka (Ellingsæter 2004:128). I følge Ellingsæter (2005: 317) er samfunnets bekymring for tidspress som viser til diskurser som handler om at kvaliteten i de sosiale relasjonene er svekket. Foreldre blir beskyldt for å være for lite sammen med barna, og på feil måte. Tid blir i følge Kvade og Rasmussen (2007:17) et symbol på hva som er viktig i samfunnet. Det handler om hva som har verdi, og hvordan partene verdsetter hverandre gjennom tiden de invester i hverandre. Det Lyngbø og Stefansen (2010) kaller hegemonisk kan knyttes til samfunnets oppfatning om at foreldre skal ha "god tid" med barna, og prioritere tid sammen med barna. Ha tid til hverandre, og ha tid til venner og fritidsaktiviteter er også sentralt.

Språket rundt familielivet bærer preg av tankegangen om at det er viktig for folk ”å gjøre noe sammen som familie”, og ”bygge relasjoner”. Dette synliggjør også forskere ved at familielivet har utviklet begrep som relasjonsarbeid, det tredje skiftet og tidsklemmen (Hochschild, 1997; Hochschild 2003; Kvade og Rasmussen 2007). Det travle er knyttet til familieliv, og kan være en konsekvens av alle aktivitetene og prosjektene familiene skal gjøre for å kjenne at de er en familie (Jf. familie-ossheten kap. 6.1). Å bruke tid sammen med egne barn kan virke som et knapt gode. For alle foreldreparene er det å planlegge hverdagen noe som er viktig. Dette for å frigjøre dem fra ”trøkket” de står opp i på ulike tidspunkt i løpet av en dag. Alle parene beskriver en hektisk tid. Hvordan de prioriterer og vektlegger tiden er forskjellig.

*Cathrine: eh føler dokker at dokker får gjort det dokker vil eller burde ha gjort i løpe av en dag?*

*Anders: kunne gjerne jobbet fire timer mindre hver dag for å si det sånn for å.. eg føler sjøl at eg har liten tid.(med trykk på liten) Kommer hem og skal gjøre mest mulig med en gang for at der gikk kvelden, sant.*

*Cathrine: mmm*

*Astrid: det blir egentlig komme hjem å spise middag og etter det så e det omtrent å roe ned til kveldsstellet  
(Bryter inn)*

*Anders: da har man en time med hon, å ka skal man grei på en time med hon*

For de tradisjonelle foreldrene er tid sammen sentralt. De viser til at Anette får være med å styre hverdagen, og at de ikke ønsker å dra henne inn i en hektisk hverdag. Deres ideal for en god barndom ligger oppunder det å ha tid sammen med datteren. Dette knyttes til det Ellingsæter (2005:318) skriver, at god tid er blitt samtidens symbol på den ”gode barndommen”. Det å være en god mor, eller en god far er knyttet til å ha tid til barna (Syltevik, 2000:40). Deres svar mot tidspresset kan tolkes til det Andenæs (1995:1) sier å ha et prosjekt om å bruke mest mulig tid med barnet. Foreldre lar barnet få drive på i sitt eget tempo. Et slikt ideal er også med få dem til å føle at de faktisk ikke har nok tid med Anette. Bilde av dette idealet kan knyttes til det Forsberg (2010) sier om et romantisert bilde av familien er bakgrunn for mange sin oppfatning av kvalitetstidsbegrepet. Det setter høye idealer som gjør at foreldre får dårlig samvittighet for ikke å være tilstrekkelig engasjert.

Anders sier at han gjerne skulle jobbet mindre slik at han fikk mer tid sammen med familien. Anders viser her til et ønske som mange mødre har, men få fedre faktisk har. Reisetiden til arbeidsplassen tar bort i to timer hverdag og stjeler mye av hverdagen hans. Måten Anders orienterer seg kan knyttes til det Skog (2006) kaller materielle/økonomiskesfære. Fedrene i undersøkelsen til Brandth (2007:286) viser til ulike strategier for å sette tidsmessige grenser mellom jobb og hjem. Den ene er fleksibel arbeidstid, hvor en kan noen dager begynne tidligere og noen dager slutte tidligere. Det andre er å redusere overtidsarbeid. Det handler ikke om å gå over i deltidsarbeid, men nærme seg normalarbeidstiden. En annen strategi er å gå ut på å



finne en jobb som lar seg kombinere med tid til barna. Anders sitt handlingsrom kan knyttes til den materiellesfæren. Dette med at barnehagen åpner 07.00, og han leverer Anette i barnehagen når Astrid arbeider. Til tross for at barnehagen åpner tidlig tar kjøretiden så lang tid at han likevel mener han er seint hjemme. Ettersom han er selvlært og ikke har lang utdanning, vil det være begrenset mulighet til å skifte jobb for å få mindre reisetid. Videre forteller de tradisjonelle foreldrene at de har stram økonomi, og begge har tilsvarende 100% inntekt. Og ingen av dem ser noen mulighet til å redusere deres stillinger. Anders nevner ikke om han må arbeide overtid. Ut fra det han forteller virker det ikke som arbeider mye overtid. Han har da egentlig en strategi for å få tid med datteren. Dette samsvarer med fedre i undersøkelsen til Brandth (2007:286). Derimot er dette ikke en strategi som løser ønsket hans. Orienteringen hans kan knyttes til den sosiale/kulturellesfæren. Han ønsker det hegemonisk "god tid". Dette idealet fører til at han får dårlig samvittighet. På bakgrunn av dette kan det tolkes som han opplever at handlingsrommet hemmer ham i å delta i datterens hverdag slik han ønsker.

De andre foreldrepårene opplever ikke en slik utbredt tidsklemme som de tradisjonelle foreldrene, de føler at de er nok sammen med barna sine i løpet av dagen.

*Dagny: eg føler at vi e mer enn nok med ungene (ler)*

*Daniel: (ler) ja*

*Dagny: nok. Det ikkje sånn at eg savner. Det ikkje sånn at føler at eg skulle hatt mer. At eg savner dem*

*Daniel: ja*

*Dagny: det gjør eg ikkje*

*Daniel: det står ofte i avvisen med folk som syntes det e problematisk med det moderne samfunnet for da e foreldre så lite sammen med ungene (ler). Så tenke e sånn. Jesus skal e være enda mer sammen med dem (ler)*

*Dagny: (ler)*

For de urbane millimeterlike foreldrene kan dette henge sammen med at de jobber redusert. De har på denne måten fått og tatt handlingsrom via de ulike sfærene (jf. skog, 2006). Dette gjennom økonomi, lovmessig permisjon, deres verdier og ønsker som har gjort at de har handlet slik at de har fått mer tid med familien. I undersøkelsen til Bungum (2005:149) er det å redusere stilling en strategi mange mødre valgte for å være i stand til å gi barna god tid. Foreldrepåret har alt gått gjennom en forhandling om tid seg i mellom, og med arbeidsgiver, og forhandlingen har resultert til det Bungum (2007:34) sier "god tid" eller "god nok omsorg". De har i tillegg gått utover det vanlige mønsteret med at det bare er mor som jobber redusert, til at begge gjør det.

For fedre har det å være en god far ikke krav om deltidsarbeid, men begrenset overtid (Kvade og Rasmussen 2007:22). Det som er dominerende er det Kitterød (2007:221-222) kaller et "tosporet foreldreskap"- ett for mødre og et for fedre. Tvillingforeldrene og de parallelle aleneforeldre kan tolkes i lys av dette. Dette ved at begge mødrene har hatt/har lange permisjon og begge mødrene velger/valgte å jobbe redusert. Fedrene i disse to familiene har valgt en strategi for å få mer tid med familien. De forteller at de

egentlig burde arbeidet mer for ikke å komme bakpå, men setter en grense for å komme hjem. Fedrene viser her til en strategi slik som informantene til Bungum (2007:286) brukte for å ha god tid med barna. Det at de har satte en slik grense kan tolkes til orientering mot den sosiale/kulturellesfæren om at dette er kravet for hva som forventes av en god far. I tillegg viser de til hvordan de oppfatter at de tar handlingsrom ved å forhandle med arbeidsplassen om ikke å arbeide overtid. Videre har disse fedrene større handlingsrom i forhold til å få "god tid" gjennom deres materiellesfære, ved at de har kort reisevei til både barnehage og arbeid. Dette gir foreldrene større handlingsrom til å disponere tiden.

To av foreldreparene som ikke opplever tidsklemmen, viser også til at de ikke kan forstå bilde som er gitt av tidsklemmen. De kan ikke forstå at foreldre skal være enda mer med barna. Måten de handler på for å få mer tid, viser til det Kitzinger (2007:117) kaller deres "private" orienteringer. Det de sier kan tolke i forhold til det Kitzinger kaller "offentlig" orienteringer. Hvordan foreldrene problematiser tidsklemme kan knyttes til Ellingsæter (2004:128-159), som er kritisk til vektleggingen av fenomenet tidsklemmen. Som Anders viser kan opplevelsen av tidsklemmen like mye handle om opplevelsen av, som det faktiske manglende handlingsrom.

Mangel på tid handler ikke bare om tid på arbeid eller tid med familie, men også fritid.

*Cathrine: eh ja... i løpe av en dag føler dokker at dokker har fått gjort det dokker ønsker og ville gjøre.*

*Christine: nei!*

*Cathrine: utdype litt*

*Christine: spinning prosjektene mine, trening det e ofte eg ikkje får tid til eller e for sliten til det, og det syntes eg e slitsomt.. så e det å (pause) og så e det jobb som eg har planlagt på kveld, så e eg for sliten. Å ha et sosialt liv å møte sånn det blir veldig sjeldent.. ja det e ofte e har planlagt masse å så..*

*Cathrine: mmm*

*Christine: så får isje eg tid til det, eller e for sliten til det.*

*Cathrine: mmm.. å du då*

*Carl: eg har rett å slett blitt for trøtt om kvelden til å gjøre noe som helst, eg legger ikkje noen planer heller da*

Christine viser til at hun lager planer som hun rett og slett ikke klarer å gjennomføre. Dette kan knyttes til krav om individuelle prosjekt blant de voksne (Danielsen, 2002), som skaper forventninger om tid til seg selv der de voksne prioriterer egne interesser, som trening, hobbyer eller dyrking av vennskap. Det samme gjelder tiden sammen som par. Det er sjelden foreldrene har barnevakt for å gjøre noe sammen som par. Noe de viser til at de kunne ønske mer av. Dette kan knyttes til det Danielsen (2002) kaller nye normer for krav til å pleie parforholdet som en egen relasjon innen familien. Dette kan skape behov for tid der foreldrene kan dyrke hverandre som kjæresten uten tilsyn til barn. Foreldrene viser til hvordan ulike forventninger til foreldrerollen kan føre til at foreldrene opplever at hverdagen ikke har nok tid (jf. orientering til

sosiale/kulturelsfære). Dette kan knyttes til forskjellen mellom det normale og det normative (Breivik og Eriksen, 2006:120-123). Foreldrenes oppfatning er at de burde ha fritidsaktivitet, kan knyttes til disse nye normene som viser til foreldrenes forestilling om hvordan de burde oppføre seg, som handler om det normative. Det normale er at småbarnsforeldre bruker mindre tid på fritidsaktivitet (jf. tidsbruksundersøkelsen, 2000).

### 6.3 Kvalitetstid

Når kvalitetstid ble tatt opp i forlengingen av tidsklemmen, sier alle foreldrene at de har kvalitetstid sammen med barna daglig. Parallell aleneforeldrene mener at kvalitetstid er alt de gjør sammen med barna.

***Berit:** bare være sammen, kanskje gjøre noe sånn gå på tur sammen eller.. ka tenker du?*

***Bjørn:** eh det ikkje sånn at vi bestemmer oss at noe denne timen skal vi ha kvalitetstid..*

***Berit:** neida*

***Cathrine:** nei*

***Bjørn:** det ikkje et bestemt tidsrom. Det ikkje det (snakker i munnen på hverandre)*

***Berit:** men eg tenker sånn*

***Bjørn:** men det e det vi gjør, etter vi e komt hjem å spist å sånn e vi sammen med de og det e det vi gjør*

***Berit:** å være med de..*

***Bjørn:** ja*

***Berit:** det tenker eg e kvalitetstid*

Kvalitetstid for de andre foreldrene handlet om at de er aktiv tilstedet med barna. Det at de sitter på gulvet med dem, prater med dem, går tur med dem, leser bok for dem osv. De sier at det ikke er å dra barna med på det foreldrene ønsker å gjøre, ikke det å lese avvisen mens barna styre på, eller det å gå på kafé med dem. Det handler om noe som både foreldrene og barna anser som kjekt. Foreldrene er da aktiv tilstedet med det som opptar barna. Foreldrene verdsetter det Haavind kaller (1987:100) den direkte interaksjon med barna. Mens de ikke ser det Haavind kaller (1987:100) interaksjon relasjon som kvalitetstid. Derimot er begge sosiale anledninger som gir viktige rammer rundt barnets hverdag. De orienter seg likt til foreldrene i undersøkelsen til Forsberg (2010) der foreldrene hadde en tendens å idealisere tid med barna. Det er tid med barn og ikke tid for barna som blir verdsatt. I tråd med Haavind (1987), mener Forsberg at engasjementet rundt barna og barneomsorg handler både om å gjøre ting for og med barna. Begge deler er like viktig.

Foreldrene orienterer seg mot den sosiale/kulturellesfæren (jf. Skog, 2006), der de viser til den normative oppfatningen om hva kvalitetstid er. Eksemplene de gir for hva som ikke er kvalitetstid viser måter til de "feile" måtene foreldre og barn er sammen. De

viser til det Lyngbø og Stefansen (2010) kaller en hegemonisk oppfatning, der begrepet kvalitetstid handler om det å ha ”god tid” og ”gjøre noe sammen”.

Ellingsæter (2004:128) sier at det er missforstått at foreldrene bruker mindre tid på barna enn før. Hun sier at foreldre i dag i praksis bruker mer tid på barna enn tidligere. Dette samsvarer med Carl sin oppfatning av begrepet kvalitetstid.

*Carl: tror at.. når du snakker om det med kvalitetstid, antall minutt man har oppmerksomhet rettet mot et barn, oppmerksomhet fra foreldrene sine tror nok eg e like stor i dag som for 30,40,50 år siden.*

Refleksjonen til Carl viser til at han har tenkt over at tiden dagens foreldre bruker med barna ikke nødvendigvis er mindre. Denne refleksjonen kan forklare hvordan han ikke opplever tidsklemmen. Ofte henger bekymringen for tidspress gjennom diskurser som handler om at kvaliteten i de sosiale relasjonene er svekket (Ellingsæter 2005:317). Der tempo i hverdagen får skylden for å ødelegge forholdet mellom familiemedlemmene.

Foreldrene er ening om at de har mye kvalitetstid, og at kvalitetstid igjen henger sammen med tidsklemmen. For kvalitetstid viser foreldrene til det viktige innholdet som legges i tiden med barna. Brandth (2007:287) sier at det ikke nødvendigvis handler om antall timer brukt. Thompson og Bundersom (2001 i Brandth, 2007:287) bruker metaforen ”tid som meningsbeholder” som alternativ til tidsklemmemetaforen. Et slikt perspektiv viser til et supplement om fordeling av tid mellom arbeid og barneomsorg. Ved å ta dette perspektivet, og se mer på meningsbeholder av den tiden familien er sammen, kan foreldre unngå å føle en så sterk tidsklemme. De vil da heller føle en moderat kamp om tiden, og unngå følelsen av utilstrekkelighet. Derimot er viktigheten av å ikke idealiser begrepet kvalitetstid til å handle om det spesielle, men heller fokusere på alle de små minuttene sammen med barna som foreldrene viser at de har i deres hverdagspraksis.

## 6.4 Oppsummering

I kapitel 6 har jeg presentert foreldres hverdagspraksis. Dette er blitt gjort gjennom foreldrenes fortelling om hvordan deres hverdag forløper seg fra morgen til kveld. Gjennom dette har jeg sett hvordan foreldrene danner foreldrefelleskap på ulike måter. Deres fortelling viser til at det ikke bare finnes en ”riktig” måte å danne et foreldrefelleskap på. Det finnes utallige varianter, som innehar de samme elementene. Foreldrepårenes ulike måte å lage foreldrefelleskap kan knyttes til ”community whitout unity”. Det betyr at fellesskapet handler om det som forener dem. Opplevelsen av tilhørlig og anerkjennelse er sentralt. Foreldrene viser flere ganger til at foreldrerollen er sammensatt og kompleks. I denne sammenhengen er deres handlingsrom viktig. Foreldrene er opptatt av innflytelsen spesielt fra den materellesfære i forhold til deres

organisering. Derimot har jeg vist at mye av deres orientering og handling like mye kan henge sammen med den sosiale/kulturellesfæren.

I kapitel 7 vil jeg vise arbeidsdelingen mellom foreldrene. Det vil bli diskutert ulike tolknings muligheter til hvorfor de innordner seg slik de gjør, samt deres begrunnelser for handlingene som finner sted.

## 7 Hvordan utfører foreldrene foreldreskapet? Hva gjør de og hvordan begrunner de sine handlinger?

Kapitel 7 vil diskutere hvordan foreldre fordeler arbeids- og omsorgsoppgaver mellom seg. Det vil bli presentert hvordan foreldrene viser til at de er familie, og hvordan de utfører familiepraksis. Handlingene foreldrene gjør, og hvordan de begrunner disse vil bli sett i lys av relevant forskning og teori. Hvordan foreldrene handler i forhold til likestilling vil bli diskutert. Foreldrenes utforming av foreldrefelleskap vil være sentralt.

### 7.1 Foreldrerollen

Foreldrene i undersøkelsen har forskjellige væremåter i forhold til barna. De skiller seg ut i forhold til hvem som gjør hva med barna. Som foreldre vil den sosiale konteksten ha betydning for både utførelsen av foreldrerollen og foreldrenes oppfatning av seg selv (Lyngbø og Stefansen, 2010:5-10). I tillegg er foreldrenes egen oppvekstsituasjon av betydning. Videre er oppdragelse av barn noe som skjer i et samspill mellom foreldrene, barnet selv og samfunnets verdier og materielle strukturer (Blom, 2004:93). Foreldre er forskjellig, og det vil også foreligge forskjeller mellom kjønnene.

Flere av foreldreparene viser til kjønnsstereotypisk væremåte. West og Zimmerman (1987:147) sier at kjønn er noe som gjøres og produseres gjennom sosiale handlinger og relasjoner. Foreldreparene viser til hvordan de i oppdragelsen av barna gjør kjønn. Kjønn blir synlig i hvordan foreldrene presenter seg selv og hverandre. Anders sier også at Astrid er mer forsiktig, og setter mindre grenser. Hvordan de forklarer handlingene i disse situasjonen kan knyttes til Westelsen (2000) som sier at det ikke alltid er mulig for foreldre å praktisere en balansert oppdragelse. Hun mener at enkelte situasjoner kan føre til at oppdrageren mister oversikt og tipper over i dominans, eller overdreven ettergivenesshet. Foreldrene viser da til det NOU:13 (1999) kaller kjønn som symbol, der det kvinnelig oppfattes som mild og føyelig, mens mannlig oppfattes som mer aggressivt.

*Astrid: men vi har hatt en liten diskusjon i de siste dagene at eg mener at han er sint i stemmen*

*(Snakker i munnen på hverandre)*

*Anders: bestemt*

*Astrid: men du ikkje bare bestemt*

*Anders: men det er sant sånn som du ikkje hører sjøl at du e så mild i stemmen og eg høre ikkje skjøl at eg e så*

*Astid: ehja*

*Cathrine: mmm*

*Anders: sant.. det er gjerne ikkje ment at eg e kjempe sint og streng (lager til stemmen sin)*

*[...]*

*Astrid: eg lar ting litt mer passere.. ansvarlig  
(Bryter inn)*

*Anders: mens det passerer med deg, så med meg så sier eg at det skje  
være sånn, at når pappa gir beskjed så gjør hon ikkje det mer*

*Astrid: hun strekker strikken litt lengre med meg  
(Bryter inn)*

*Anders: med mamma gjør hon.. eh og så gjør hon de en gang til*

*Astrid: mmm*

*Anders: med meg så lar eg hon griner*

Forskjellen mellom foreldrenes tilnærming kan også knyttes til etterkrigstidens oppdragsmønster som reflekter både et "farsprinsipp" og et "morsprinsipp". Farsprinsippet står for autoritet og lydighet kombinert med forventninger om selvstendighet. Mens morsprinsippet står for innlevelse, empati og internalisering gjennom selvutslettende og oppoffrende kvinne- og morsideal (Westelsen, 2000:20). Det kan også henge sammen med ideal om den gode far som "oppdrageren". Fedrene i undersøkelsen til Brandth og Kvade (2003:126) viser til dette idealet der fedre skal setter grenser og lærer barna forskjell på riktig og galt. Et annet viktig element for fedrene er å lære barnet selvstendighet. Denne selvstendigheten oppøves i kontrast til den måten mødre utøver nærhet og intimitet på (Brandth og Kvade, 2003).

Måten foreldrene beskriver seg selv kan også knyttes til Goffman (1992:27) som sier at mennesker utspiller ulike roller i forhold til den konteksten de er i. Det Anders sier i forhold til denne konteksten kan tolkes som at han ikke identifiserer seg med det å ha noe "mild stemme". Mens Astrid ikke identifiserer seg med "sint stemme" Det den andre foreldereren gjør fremstår som "det andre", som er en slags motsetning til hva de selv mener er riktig. Foreldrepåret bygger på denne måten opp under deres kjønn. Måten de kategoriser hverandre henger sammen med de kulturelle forventningene som de er sosialisert inn i, samt de kulturelle forventningene som er til kjønn (orienter seg til den sosialesfæren). Å sette grenser blir dermed gjort til en kjønn praksis.

*Carl: det liksom.. spesielt dette med kjefting, i hvert fall for min del.. e ser at det har veldig liten effekt, og kanskje en negativ effekt, men så kanskje e det veldig sånn... det e det som e den umiddelbare reaksjonen sant (kremt) at det kan se å forstå at veilede vil ha en mye bedre effekt umiddelbart og på sikt, men at min umiddelbare reaksjon e bare å kjeft sant. At det på en måte e en sånn prosess. Som eg prøver å bli mer å mer bevist på.*

Carls motstridene følelser i denne situasjonen kan knyttes til Løkke (2000: 150) som viser til at "farskap og maskulinitet er to gamle uvenner. Farskapets mykere valører blir raskt truende for maskulinitetens hardere idealer". Måten Carl beskriver situasjonen kan tolkes som at han mener sin medfødte egenskap og erverve egenskap som kjønn svekker hans handlingsrom (jf. Skog, 2006). Dette gjennom at han handler på en måte som faller "naturlig" for ham. Måten Carl referer til hvordan kjønn gjøres, kan knyttes til kjønn som noe sosialt betinget (Connell, 2005). Dette ved at han som mann er

sosialisert til å handle slik, og hvordan han handler vil ses i lys av at han er mann. Måten han iscenesetter seg selv som kjønnede kan knyttes til Connell (2009:74) som sier at personer ikke står fritt til å utforme kjønn slik de ønsker. Derimot vil ikke de sosiale strukturene bestemme hvordan Carl vil opptre i denne situasjonen, men de vil si noe om en forventning til hvordan han vil opptre. Det er dette han blir vurdert i forhold til, og det han vurderer seg selv i forhold til.

Det er forskjellig hos de ulike foreldrepårene hvem barna klenger på, snakker med og går til når de er lei seg. Hos de urbane millimeterlike foreldrene er Daniel flink å snakke med barna, mens Dagny er flink å finne på aktiviteter med dem. Dette viser hvordan kjønn kun er en faktor av mange i forhold som har betydning for hvordan personer handler. Foreldrene viser til at kjønnsforskjeller ikke styrer deres handling. Hos de tradisjonelle foreldrene varierer det hvem datteren klenger til, etter hvem hun har vært mest med. I de periodene Astrid jobber tett er det Anders, og motsatt når Astrid har fri. Dette kan knyttes til Brandth og Kvande (2003) som viser til forskjeller i fedres nærhet med barna når de er hjemme alene i pappapermisjon. Fedre som var alene ble flinkere å tolke barnas signaler. På den andre siden trenger ikke dette handle om far og hans tilstedeværelse. For dette vedvarer etter mor er tilbake, og endres tilbake til mor når hun har hatt mye tid med datteren. Dette kan da handle om hvem som gir datteren tid, som da datteren søker. Hos de tradisjonelle foreldrene ses kjønn i denne sammenheng på samme måte som hos de urbane millimeterlike foreldrene som ikke styrende for deres handlinger og samhandling.

Hos tvillingforeldrene ligger mye av omsorgsbyrden på Christine. Når barna slår seg går de hovedsakelig til mor.

*Carl: det å bare går sin gang, men de velge.. dersom de har slått seg å trenger trøst så e det Christine som de går, eh.. i første rekke.. stor sett alltid .. så det faller mer på hun på den biten.*

Carl begrunner dette med at barna bare er inn i en fase som vil gå seg til. Han viser til at han gjør andre omsorgsoppgaver med dem, som å gå til legen. Måten han fremstiller seg på kan knyttes til Goffman (1992) "front stage". Carl ønsker å fremstille seg som "den tilsdervedværende omsorgsfulle faren". Hvordan han forsvaret seg mot handlingene kan tolkes til den normative oppfatning om at foreldre skal ha det NOU (2009) kaller en kjønnsnøytral rolle i forhold til barna. Dette blir brukt som en målestokk for hans vurdering. Hans ambivalens i forhold til kjefting og trøsting kan også knyttes til dette. Måten han begrunner handlingen kan dermed henge sammen med innvirkning til den kulturelle/ sosialesfæren. Det at barna klenger mer på mor kan knytte til det Holte (2007:269) kaller "mammaismen". Dette kan fremstås som en kraft som understøtter og ordner tilværelsen. Den skapes tydeligvis kollektivt og på tvers av kjønn. Det vises til at mamma gir mindre motstandsvei. For far vil en kunne tenke at det "lønner seg" være litt mer fraværende og jobboptatt. For barnet kan det "lønner seg" å skrike på mor. Derimot er det usikkert hva som "lønner seg" for mor, [...] *for her er verbet heller å ofre*



*seg, slik at tanken om lønnsomhet kan virke forstyrrende og til med nedrig* (Holte, 2007:269). Dette kan knyttes til Solheim (2002) som sier at kjønn alltid finnes i bestemte former, bestemt gjennom tidligere bestemmelser, tidligere assosiasjoner, tidligere symboler. Videre sier tvillingforeldrene at det faller mest på Christine når det gjelder aktivitet i hjemmet. Dette fordi barna ønsker å være sammen med henne. Carl tar seg mer av aktiviteter utenfor huset, som å kjøre barna til gymmen, eller gå halloween. Måten de organiserer seg på kan knyttes til det Hochschilds (2003) hevder om at menn får rom til å ta barn med ut av hjemmet og gjøre ”spesielle ting”. Mens kvinner oftere yter omsorg i hjemmet og gjør ”dagligdagse” aktiviteter med barna. Derimot kan det som Brandth og Kvande (2003) sier være viktig for fedre å finne sin egen maskuline måte å bruke tiden sammen med barna. Disse situasjonene kan ses i sammenheng med hvordan kjønn gjøres, som også handler om konteksten. Med utgangspunkt i det foreldreparet uttrykker, er mønsteret at kjønns blir mer tydelig innenfor husets fire vegger. Solvik (2002) mener at kjønn sitter fast i husets vegger, gjennom at de er blitt internalisert gjennom ens oppveks, samfunnets holdninger og verdier. Kjønn blir da mer tydelig i hjemmet. Foreldrene viser her til gitte situasjoner som kan knyttes til det Goffman (1992) kaller sosialsituasjon. Foreldre blir presentert både via seg selv, hverandre og av barna som kjønn. I situasjoner blir kjønn satt i spill, og foreldreparenes kjønn blir synelig gjennom deres handlinger og beretninger.

Tvillingforeldrene og de tradisjonelle foreldrene viser til ulik relasjon med barnet/barna. Som er i tråd med Hareide og Moe (2006) som sier at fedre og mødre bringer forskjellige væremåter inn i oppdragelsen. Dette ved at mors relasjon til barnet handler mer om sårbarhet og avhengighet. Fars relasjon baseres mer på lek og mestring. Mor er ofte her-og-nå i form av omsorg, nærhet og felleskap. Mens far er mer handling og fremtidsrettet. Dette knyttes til det NOU: 13 (1999) kaller kjønn som symbol.

Foreldrepårene viser at det er morsidealet de ønsker å handle etter. Dette sees i forhold til hvordan de begrunner, forsvaret seg, eller viser til hvordan de handler ”riktig”. Dette kan tolkes som at fedrene etterstreber idealet om ”den tilstedeværende omsorgsfulle faren”. Derimot er det viktig at barn får oppleve to omsorgspersoner. Det er ikke slik at mødres omsorg er bedre enn fedres, de utfyller hverandre. Det som for øvrig er viktig er at det er felles innsats med barns best i tankene. Hos alle foreldrepårene bidrar begge foreldrene for å gjøre en fellesinnsats. Dette samsvarer til det som står i St.meld.nr 8, (2008-2009) om at samliv er et samarbeidsprosjekt mellom menn og kvinner. Hos tvillingforeldrene der de begge føler at byrden er størst på mor, forsøker de å finne strategier for å lette byrden. Dette med at far tar seg av andre omsorgsoppgaver utenfor huset slik som lege og tannlege, samt ta barna på aktiviteter utenfor huset. Dette er en måte å utfylle og avlaste hverandre, som kan knyttes til ”community witout unity” (Brent, 1997:70). ”Community witout unity” handler om at foreldrene innehar forskjellig oppgaver og praksiser, men likevel er sammen om fellesskapet.

## 7.2 Arbeidsfordeling; Samarbeid og deling

For alle foreldreparene er samarbeid og deling viktig. Hvordan foreldrene fordeler arbeidsoppgavene kan være et resultat av rasjonelle overveielser, men kan også handler om ubevisste og irrasjonelle mekanismer (Kitterød, 2000: 8). Foreldrene uttrykker at de er avhengig av hverandre. I enkelte situasjoner er det nødvendig og godt å være to om det.

Ingen av foreldreparene er uenig om hvordan de fordeler og deler oppgaver som handler om barna. Omsorgen for barnet/barna går ofte automatisk, på rutiner, samt at foreldrene ikke tenker over ting, de bare gjør det.

***Bjørn:** må liksom time alt sammen, men det.. eg føler at dagen e blitt så skjematisk at du ikkje trenger å snakke så mye om du bare vet at du..*

***Berit:** nei..*

***Bjørn:** du skjønner det e et godt tidspunkt å gjøre det på og gjøre det på*

***Berit:** ehja*

***Cathrine:** mmm*

***Bjørn:** det betyr at samarbeid e blitt så innkjørt at...*

***Berit:** ehja*

***Bjørn:**... du ikkje spør en gang*

Måten de handler på kan knyttes til Baumann og May (2004:18) som sier at individer i deres daglige rutiner er noe begrenset i forhold til egen livsverden. Alt blir automatisert i form av at de ikke trenger å løfte blikket for å se ting på en annen måte. Dette krever tid og ressurser som mange ikke har eller ønsker å bruke. Dersom foreldrene handler på en uhensiktsmessig måte vil det derfor være vanskelig for dem å se dette. Derimot har foreldrene vist noen eksempler på at de har løftet blikket. Dette gjennom at de har valgt det Minkler (2006:35) kaller ”sak/emner” som er viktig for dem når det gjelder omsorg. Eksempler på dette har vært barns tid i barnehage og sove-/natt rutinene.

Når det gjelder husarbeid er det mer uenighet om hvem som gjør hva, ikke minst hvem som gjør mest. Dette kan knyttes til forskning av Holte (mfl., 2007) som påpeker at det er en dominerende uenighet om hvor mye hver av partene gjør.

***Astrid:** men Anders vist vi hadde tatt kjære.. (latter)... dette er diskusjonen vår... så vist vi hadde tatt kor mye tid du bruker på ting ute og på ved og kor mye tid eg bruker inne i huset  
( Bryter inn)*

***Anders:** så kommer vi sikkert likt ut.*

***Astrid:** med støvsuging, å oppvaskemaskin å klesvask å alt dette her. Så kommer vi absolutt ikkje likt ut..*

***Anders:** ånei*

***Astrid:** enei*

***Anders:** nei*

Dynamikken mellom partene slik som eksempelvis over viser, kom tydelig frem hos flere av parene når tema arbeidsdeling var tatt opp i fokusgruppen. Måten parene snakket med hverandre og tok på hverandre i situasjonen rundt temaet uttrykket uenighet. Måten parene snakket med hverandre avslørte at parene hadde ulike oppfatninger av hva som blir gjort. Dette tolkes til det Goffman (1992: 62) kaller rollekonflikt. Ved at den ene deltagerne her avgir informasjon som er uoverensstemmelse med den ønskede oppreden til den andre. På den andre siden kan det knyttes Wilkinson (2006:55) som viser til at uenighet mellom deltager kan henge sammen med at deltagerne utfordrer hverandre i forhold til hva de sier de mener, og hvordan de faktisk handler. Deltagerens verdier, holdninger og mening blir aktiv konstruert i interaksjonen mellom dem.

Det kommer frem at det er kvinnene som i størst grad tar initiativ til forhandlingen. Forhandling handlet i stor grad om arbeidsoppgaver som ligger til huset. Bakgrunnen for forhandlingen kan knyttes til det Syltevik (2000:108) sier at forhandling skjer når parene har en uenighet, eller det kaller en "følt spenning". Forhandling blir brukt for å finne en løsning. Forhandling vil også kunne bidra til at personer får og tar handlingsrom ved at arbeidsbyrden fordeles.

De tradisjonelle foreldrene viser til en klar todeling av arbeidsoppgavene. Anders har ansvar for vedlikeholdsoppgaver og Astrid for husholdningsoppgaver. Han viser til at rundt 70% av husarbeid er hennes, og det er hun som tar ansvar for hva som skal gjøres. Dette samsvarer med undersøkelsen til Holte (mfl., 2007;Kitterød 2000;Kitterød 2004) som viser til at kvinnen mener at de tar seg av mesteparten av husarbeid, mens mennene hevder at de vanligvis eller alltid tar vedlikehold/ oppussing. Hvordan de fordeler arbeidsoppgavene viser til det Connell (2005) kaller maskulin og en feminin kjønnsrolle. Foreldrene sier de fordeler ansvar med utgangspunkt i ulik interesse. Foreldrene viser her til det NOU:13 (2009) kaller kjønn som identiteten, men også til kjønn som symbol. Der husarbeid som kvinnelig, mens vedhogging og vedlikehold som mannelig. Dette kan knyttes til at kjønn alltid farger. Husholdningsoppgaver som mat, vasking, rydding vil bli farget rosa. Ved, vedlikehold, og bil vil bli farget blått. Det henger sammen med de sosiale og kulturelle forventningen som ligger til slike oppgaver. Foreldrene viser til at de orienterer seg mot den sosial/kulturellsfæren gjennom hva de er internalisert inn i, og i tillegg hvilke forventninger som er til kjønnene.

Tiltross for at de tradisjonelle opplever at en todeling av arbeidsoppgaver er grei, så opplever Astrid at hun gjør mer. Dette kan knyttes til det Hochschild (2003) sier at når kvinners ansvar for eksempel er matlaging, så må dette gjøres til en bestemt tid. Dette innebærer at det blir en mer streng rutine, og fører til at kvinner føler seg mer bundet til hjemmet. Motsetning til dette er menn sitt tradisjonelle ansvar, som for eksempel vedlikeholdsarbeid. Hochschild mener menn har mer makt til å bestemme når de vil gjøre slik handlingen, og dermed blir ikke de bundet i så stor grad. Med et slikt utgangspunkt vil foreldrene ha ulikt handlingsrom. Dette kan være bakgrunn for hvorfor Astrid opplever det som skjevt fordelt, og prøver å forhandle i forhold til fordeling av "hennes" arbeidsoppgaver.

Tvillingforeldrene er også uenig om hvem som gjør mest. Christine opplever at hun gjør mer enn Carl. Dette etter som hun hele tiden må masse på ham for å be han gjøre forskjellige arbeidsoppgaver. Carl forklarer sin mer tilbakelente stil i forhold til husarbeid til sin personlighet, ved at han er mer en "sedat" og "seig" type enn Christine.

*Cathrine: for diskuterer dokker dette med fordeling og...*

*Christine: veldig ofte*

*Carl: du diskuterer*

*Christine: ja, eg e veldig opptatt av det. Men vi har forskjellige opplevelse av det altså. Det eg syntes e slitsom e at eg må gi beskjed om alt som ska skje. Alt. Det blir kanskje delt, men at eg må gi beskjed om at det.. at du ser ingenting av det selv.. ingenting, no e eg.. det var voldsomt... men " no må vi huske... kan du sette på maskin, kan du hente, kan du handle kan du ditt og datt".*

*Carl: det e din opplevelse av det*

*Christine: ja det e min opplevelse av det*

*Cathrine: ka e din opplevelse av det da?*

*Carl: at e... det e så godt som helt likt. Dersom vi setter hele bedriften samlet så tror e vi kommer veldig likt ut i forhold til innsatts.*

*Christine: men det e eg ening i*

*Carl: så e det man må forholde seg til i at man bidrar på foreskjellige måter. Å at.. å e man missfornøyd med fordelingen så får man heller vurdere det. Eg syns det fungerer helt fint og veldig bra, og eg synes det e veldig grei fordeling, også opplever eg at andre ikkje opplever det e det helt greit. Så e eg en mye mer "lay back" type og "sedat" og "seig" type enn du e. Så då får det gjerne sine utspring i at du føler at ting ike skjer kjapt nok elle vanskelig å tenke du på en måte at du... du e mer i forkant enn det eg e då. Sant.*

*Christine: mmm*

*Carl: Eg e mer sånn brannslukkingstype. Som for eksempel i dag at eg ikkje tenkte på at eg burde handle på vei hjem, så har eg tenkt at når eg kom hjem å oppdaget OI eg har ikkje handlet, då får eg gå å handle. Hadde eg tenkt, men du opplever det som at du må..*

*(snakker i munnen)*

*Christine: at du må ha beskjed*

*Carl: at du må tenke. Eg må ikkje ha beskjed. Ting blir gjort, men kanskje mye seinere, kanskje for seint.*

I følge Holte og Aarset (1993:164-165) kan det å være litt makelig anlagt være mildt nedsettende betegnelse. Når dette beskrives som et personlighetstrekk dreier det seg i følge dem ikke om medfødte arveanlegg. Men snarere om et kontekst-avhenig personlighetstrekk. Kjønn kan i denne sammenheng tolkes som sosialt betinget (Conell, 2005). Dette gjennom at kjønn er kulturelt bestemt, og det er noe som foreldrene er sosialisert inn i. Med utgangspunkt i Holte og Aarset kan en tolke det at Carl er "seig" og "sedat" som noe han gjør ubevist for å velge underlegen i stede for underdanning. Han vil da holde sitt mannlige selvbilde i takt. Det kan også tolkes til å være det

Baumann og May (2005:150) kaller å ha en makt posisjon, og dermed heller en overlegenhet. Dette fordi han da kontrollerer Christine ved å utsette arbeidsoppgavene på ubestemt tid. I denne situasjonen kan det tolkes som at Carls handling/eller mangel på handling svekker handlingsrommet til Christine. Videre er det å utsette arbeid også en maktform som brukes i forhandlinger. Denne tilbakeholdningen som også de andre mennene viser, kan knyttes til det Syltevik (2000:106) kaller ordløse forhandlinger. Makten mannen har over kvinnen i denne sammenheng, kan knyttes til det NOU:13 (1999) kaller kjønn som struktur.

Hos alle foreldrepårene er det kvinnene som maser på mennene om at ting skal gjøres. Dette kan knyttes til Smelbys (2005) undersøkelse om at tross for at far slipper mer til, er mor som koordiner arbeidsoppgavene i hjemmet. Som også er i tråd med Haavind (1987), Ellingsæter (2004: 150) og Syltevik (2000:101) som viser at kvinner i større grad enn menn har ansvaret for den daglige organiseringen av hverdagslivet i barnefamilier i Norge.

*Dagny: eg e veldig sånn at det må være helt på millimeteren likt. ikkje sant. Det skal ikkje være noen. Eg kan ikkje gjøre noe mer enn han Daniel. Så då må eg passe på...*

*Daniel: (ler)*

*Dagny: at det blir sånn og (ler)*

Bumgum (2008:58) viser til at det i mange familier der begge foreldrene arbeider fulltid, er i all hovedsak er mødrene som tar ansvar for å drive "likestillingsprosjektet" på arbeidsdelingen. Det er også ofte mor som definerer hva oppgavene i hjemmet består av, og som vurderer om det samlede utfallet blir bra nok for alle. "Bra nok" er benevnelsen Haavind (1987:145) bruker i sin bok på bakgrunn av at husarbeids skal gjøres uten at det brukes unødvendig tid på dette. Det skal også gjøres på en oversiktlig måte slik at det kan vurderes hva som er gjort. Foreldrene vil ha forskjellig stander på hva som er beregnet for "bra nok". Dette vil kanskje også ha betydning for arbeidsdelingen mellom kjønnene. Hos de tradisjonelle foreldrene og parallelle aleneforeldrene har mødre en sterkere mening om hvordan huset skal se ut. En høy stander vil kreve mer for å oppnå likhet. Brandth og Kvande (2005: 103) sier mors stander på omsorgs- og husarbeid vil være gjeldene for oppfattelsen av fars innsats. Kvinner vil i denne sammenheng ha modellmakt. Hvem som har makt av kjønnene kan på den ene siden handle om kvinners modellmakt i forhold til hvordan arbeidsoppgaver skal utføres. På den andre siden kan det handle om mens tilbakeholdenhet som en maktposisjon. Hvordan kjønn spilles ut, kan i denne sammenheng tolkes i forhold til de kulturelle forventningene om at hus og hjem har vært og enda er kvinnens arena. Problemstillingen til foreldrene blir da hvordan og på hvilke måte skal hennes arena fordeles på to.

Ut fra foreldrenes diskusjoner kan det tolkes som konkurranse "internt" i parene om hvem som gjør mest. I følge Holte og Aarseth (1993:189) handler konkurransen om et forhold mellom to, der den ene vinner og den andre taper. Derimot er

familieinnflytelsen basert på gavens logikk; på å gi, og skape et overskudd som danner utgangspunkt for nye gaver. Dersom partene står ovenfor en slik logikk står ikke parene mot hverandre. På den andre siden vil det alltid være en konkurranse "internt" i parene, eller mellom paret og andre par. Konkurransen kan både føre til at foreldrene etterstreber likhet og ulikhet gjennom at en av partene har mer makt. For eksempel hos foreldreparene som etterstreber likhet er det en konkurranse om hvem som gjør hva, slik at foreldrene hele tiden jobber mot likhet. På denne måten vil de kunne fremstille seg som bedre enn andre par som ikke klarer det. Dette kan knyttes til hvordan de ser på seg selv som et "vi" som handler mer likestilt enn "de andre". Og "de andre" som ikke er like "flinke" som "vi". Med utgangspunkt i Baumann og May (2004) kan dette tolkes som en måte de viser at de er et fellesskap. Holte og Aarseth (1993:189) viser til hvordan fedre i undersøkelsen deres prøvde å være flinkere enn mødrene. De påpekte hvor flink de var, mens for mødrene handlet det ikke om å være flinkes, men å gi og skape noe til fellesskapet. Dette viser til at det for fedrene handlet om konkurranse, men mødre var det gavens logikk. Eksempel på dette viser Anders gjennom hans beskrivelse av Astrid. **Anders:** "det er sikkert at alt sammen er reint og fint for Anette og meg og ikke for din egen del". Videre ser det ut som mennene har en tendens til at tone seg selv opp. Mens kvinnene også toner opp mennene, men de toner ned seg selv. Dette kan knyttes til at foreldrene tillegger forskjellige egenskaper ut fra kjønn, som er i tråd med forskning som tilsier at kjønn tolkes ulikt (NOU:13,1999). Dette er også en måte å opprettholde foreldrenes forestilling om at foreldrene er mer likestilt enn de egentlig er. Eksempelvis med at far er veldig flink og bidrar mye. Mens når kvinnen gjør det samme eller mer, så blir dette tonet ned og er av mindre betydning.

Hvorfor ses tradisjonelle kjønnsroller som negativt? Det kan tolkes i forhold til Skogs modell (2006). Foreldrenes ønsker er påvirket av den sosiale/ kulturellesfære. Kjønnroller blir til et problem for foreldrene ved at likestilling i form av likedeling anses som det Lyngbø og Stefansen (2010) kaller hegemoni. Foreldre bruker normen om likedeling som målestokk. Foreldre gjør det Mead (1934:186-226) kaller speiling i forhold til normen. Dette ved å speile både sin egen handling og andres handlinger i forhold til denne normen, samt at de får tilbakemelding i forhold til normen. Foreldrene begrunner sine handlinger i forhold til dette, og de prøver å korrigere sine handlinger igjennom forhandlinger om økt likedeling. "Det felles beste" om hvordan farspraksis skal være kan koble til en forståelse av hva det "gode liv" er for den enkelte (Johansen, 2010). Dette kan knyttes til Goffman (2000) som sier at mennesker blir betraktet, fordømt og rangert uti i fra oppfattning av det "gode liv".

I denne sammenhengen er spørsmålet om likedeling alltid er det rette. Kan fordeling etter effektivitet, evne, og interesse være et alternativ? Dette kan for noen innebærer større grad av likedeling, mens for andre en mer todeling av arbeidsoppgavene. Det viktigste er vel hva som rommer fellesskapets interesse? Foreldrene viser til at det finnes visse fordeler med å være "kjønnspartiske". De ser noen fortrinn med at de som kvinner og menn er ulike og har ulike erfaringer med seg inn i fellesskapet. Foreldrene svarer på det sosialt forventede, men samtidig viser de til at de finner bedre løsninger

for sitt fellesskapsprosjekt ved aktivt å utnytte at kjønn har betydning. Det at de som foreldre er ulike, er en ressurs som de velger å spille på. Øvrelid (i Haavind, 2000b) beskriver kjønnene både som like og ulike. Det vil derfor være mulig å argumentere skiftevis mellom hva som er likheter, og hva som er forskjeller i forhold til hvordan foreldre skal fordele arbeidsoppgaver i hjemmet.

### 7.3 Tradisjonelle kjønnsroller, likestilling og fordeling

Selv om de fleste er enig om et ideal hvor kvinner og menn deler likt på ansvar og oppgaver i politikk, arbeidsliv og familie, er det få som får til dette som hovedmål i sin hverdagspraksis (Holte:198 i Haavind, 2000b:189). Likhetsidealet fremkommer også i bruken av ordet fifty/fifty, et uttrykk som fokuserer på byttelikhet. Arbeidsdelingen er blitt til en norm om rettferdighet definert som likedeling eller ”likt bytte” (Holter og Aarseth 1993:146).

Foreldreparene som ser på seg selv som mest likestilt er dem som har et mål om å dele alt likt, og som etterstreber dette målet. Tanken deres er at alt skal deles likt for at de skal være likestilt. Dette gjelder spesielt de urbane millimeterlike foreldrene. De mener det er veldig viktig at alt deles helt likt. De har et system på hvem som skal gjøre hva til en hver tid. Dette skiller dem fra de andre parene som tar det mer som det kommer. I følge Kitterød (2000:9) vil høyt utdannede i stor grad etterstrebe idealet om lik arbeidsdeling. Deres utdanning vil kunne ha betydning for hvorfor de deler så likt. Dette kan knyttes til orientering mot den sosialesfæren (jf. Skog, 2006) ved at de kanskje også har venner som er høyt utdannet, som er deres sammenligningsgrunnlag. Dermed handler de i forhold til det Lyngbø og Stefansen (2010) kaller hegemoniske oppfatting. Hegemonisk i denne sammenhengen er at for at foreldre skal oppfattes som likestilt så krever dette at arbeidsoppgavene fordeles likt, fifty/fifty (jf. konkurranse med andre foreldrepar i kap. 7.2).

*Dagny: det e liksom sånn når vi skulle bestille ved no, så sa han Daniel bestille 40 kg sånn at du også klarer å bære dem (ler) opp. For eg klarer ikkje..*

*(bryter inn)*

*Daniel: 40 liters*

*Dagny: 40 liters for eg klarer liksom ikkje å bære de der.. vi har no, det e men de e rett og slett for tung*

Eksempelet viser til da paret hadde bestilt ved som var for tung for henne å bære. Dette førte til at de måtte bestille ved i mindre pakker neste gang for at hun også kunne bære dem. Ettersom kjønn ikke skal ha betydning for hvordan de fordeler, velger de dette alternativ for å nulle ut betydning av kjønn. På denne måten går de unna de biologiske forskjellene, som at han er fysisk sterke enn henne. Hvordan kjønn likevel farger, kommer frem når de viser til hvordan de deler inn helt likt. Der det å bære ved ikke kan gjøres av bare mannen, mens det å handle mat kan gjøres i hovedsak av mannen. Kjønn

farger her ”ved” som blått og ”handling av mat” som rosa. Dette viser til at arbeidsoppgave assosieres med ulike kjønn (jf. feminine og maskuline arbeidsoppgaver). Med dette utgangspunktet kan det tolkes at de oppfatter bare arbeidsdelingen som skjev dersom far gjør noe blått, men dersom han gjør noe rosa er det greit. Dette kan forstås som at kjønn har innvirkning på hvordan de fordeler oppgaver.

De parallelle aleneforeldrene syntes de at har en grei ordning.

**Bjørn:** *ka sier du? Eg syntes vi har kommet frem til den beste måten å gjøre ting på.*

**Berit:** *vi har kommet fram til en god.. ja. Du kunne gjerne tatt litt flere klesvask (ler).*

**Bjørn:** *ehja*

**Berit:** *det e bare dine klær(latter) Men ellers syntes at det fungerer bra.*

*[...]*

**Berit:** *jaa. At en ikkje føler at den ene gjør mye mer enn den andre. No som eg e hjemme så e det gjerne sånn at eg tar mer... å nå du e hjemme må jo du ta mer.*

**Bjørn:** *men det e ikkje en fifty/fifty deling...*

**Berit:** *men sant*

Det tradisjonelle foreldreparet viser også til at de er fornøyd med fordeling av arbeidsoppgaver etter tradisjonelle kjønnsroller. Dette samsvarer med St. meld. nr 8 (2008-2009) som viser til at de fleste foreldre er fornøyd med det tradisjonelle kjønnsrollemønsteret. Foreldreparet ser på seg selv som et fellesskap, som kan knytte til det som kalles ”familiefellesheten” (Holte og Aarseth, 1993:124) der gruppen går rundt et lagringscenter. ”Sum totalt” av ressurser er det gjeldende, både med tanke på detproduksjonsmessige, så vel som det reproduksjonsmessige. For foreldrene fremstår den kjønnsbaserte arbeidsdelingen som et uttrykk for personlige valg de har tatt. Denne orienteringen kan knyttes til det Skog (2006) kaller den sosialesfære. Måten kjønn gjenspeiler seg i hverdagslige ting kan knyttes til sosiale/kulturelle forventingene som allerede er internalisert hos foreldrene. Danielsen (2002:109) viser til at forventingene til morskap og farskap er et ”bevisst” valg, der kjønn ligger i strukturene morskap og farskap. Dette er i tråd med det de parallelle aleneforeldrene sier, at de var opptatt å dele alt likt før de fikk barn, men at bildet endret seg etter de fikk barn. De da ble mer tradisjonell. Dette er samsvarer med resultat i undersøkelsen til Engelsrud og Lilleaas (1999) som viser at foreldreparenes arbeidsdeling ble mer tradisjonell etter som de fikk flere barn. Lappegård (2003:2) sin undersøkelse viser til det samme funnet. Parene er generelt mer likestilte før de får barn, og kjønnsrollene blir mer definerte når de blir foreldre. Dette kan tolkes som at kjønn settes mer i spill når kvinne og menn, blir foreldre. Som kan forstås i forhold til at det er forskjellige kulturelle forventingene i det å være mor og far.

Hvordan arbeidsdeling er mellom foreldrene kan også forstås ut fra det Becker (2001 refererer til i Pettersen, 2004) sin tidsressurshypotese. Der antas det at den som har mer



tid til rådighet tar mer ansvar i hjemmet. Tid til rådighet avhenger av arbeidstid i yrkeslivet, antall barn i ulike alder, og når på døgnet de arbeider (Jf. side kap.6.2 ved bruk av Skogsmodell i forhold til tid som handlingsrom). Både hos de tradisjonelle foreldrene og hos de parallelle aleneforeldrene er det den som har mest tid til rådighet som gjør mest. Dette er en måte de begrunner hovedansvaret i hjemmet. Forskingen til Kitterød (2000: 5) viser at fedre bidrag mer i barneomsorgen når mødre jobber fulltid eller mer. I forhold til barn og barns alder, så har de urbane millimeterlike foreldrene eldre barn enn de andre. Disse er da avhengig av foreldrene på en annen måte, noe som også kan frigjør dem begge for tid i perioder. For tvillingforeldrene og de parallelle aleneforeldrene som har to barn tett kreves noe helt annet. Jo yngre barnet er, desto mer avhengig er de av å motta primær hjelp, støtte og stimulans fra foreldrene (Fauske og Øia:45, 2010).

En større likedeling hos tvillingforeldrene og de urbane millimeterlike foreldrene kan knyttes til det Pettersen (2004) sier om at flere forskere hevder at en økt likedeling bunner i at mor gjør mindre husholdsarbeid, snarere enn at far gjør mer. Derimot mener Kitterød (2002:200) at likedeling handler om at menn gjør mer. Men som hun sier er det usikkerhet knyttet til om dette skyldes at kvinnene i større grad klarer å overtale mennene, eller om det er at de slipper dem til i større grad. Hvordan foreldrene handler kan knyttes til deres økonomisk/ materiellesfære (jf. Skog, 2006). Dette i forhold til om de har økonomi til å handle slik, og/eller hvordan de har forhandlet seg frem til slik handling. Dette fører til at foreldrene får et større handlingsom. De urbane millimeterlike foreldrene frigjør seg fra arbeidsoppgaver ved å spise ute. Mens tvillingforeldrene har vaskehjelp for å lette byrden.

*Christine: det skjedde veldig masse når vi fikk vaskehjelp, for det var virkelig et konfliktområde det med husarbeid*

*Carl: jaa*

*Christine: så det hjalp veldig!*

*Carl: rett og slett*

Det kan tenkes at rengjøringshjelp er noe som Christine har forhandlet frem. På bakgrunn av hvordan konfliktene rundt arbeidsdeling var før de fikk rengjøringshjelp, og konflikten de enda har. I følge Kitterød (1999) forutsettes det at rengjøring er kvinners ansvar, dersom rengjøringshjelp er noe kvinnen har forhandlet frem (maktperspektiv), Som tidligere nevnt er det noe kjønnet over husarbeid, det er en kulturell/sosialforventning om at dette er noe kvinnelig. Videre er vaskehjelp et gode som begge får utbyttet av. Hvordan disse foreldrepårene frigjør seg fra arbeidsoppgaver kan tolkes som at det vil kunne være letter for dem å fordele de resterende arbeidsoppgavene, ettersom de har mindre oppgaver å fordele. Likedeling kan også henge sammen med at det er noe kvinnen har forhandlet frem gjennom hvordan hun ”maser” på mannen for at han skal ta sin del av arbeidsoppgavene.

Alle foreldreparene oppfatter seg som likestilt, men det er forskjellig hva de ligger i det å være likestilt. For noen av parene handler det om at arbeidsoppgavene skal ha lik verdi. Mens det for andre handler om at parene skal utføre de samme oppgavene. Dette samsvar med funnene i undersøkelsen til Danielsen (2002: 107). De urbane millimeterlike foreldrene har en oppfatning av at de skal utføre de samme oppgavene, dette er kan knyttes til det en Lappegård og Kjeldstad (2010: 11) kaller en kjønnsnøytral forståelse, som er når partene kan velge å prioritere sin egen innsats uavhengig av kjønn. For tvillingforeldrene er det også en forståelse om at partene skal kunne prioriteter selv. Men de vektlegger i større grad gjensidighet mellom partene i arbeidsdelingen. Perspektivet om gjensidighet, viser til at personer vektlegger å få et tilnærmet likt utfall mellom partene, eksempelvis lik samlet mengde innsats og tidsbruk (Lappegård og Kjeldstad, 2010: 11). De tradisjonelle foreldrene og de parallelle aleneforeldrene legger vekt på lik samlet mengde innsats og tidsbrukt. Men de har i tillegg en oppfatning om at det er greit om foreldrene tar utgangspunkt i forskjeller mellom kvinner og menn i det Lappegård og Kjeldstad (2010: 11) kaller kjønnskomplementaritet. Dette handler om å godta tradisjonell arbeidsdeling mellom kjønnene så lenge det ikke er urettmessig fordeling. De ulike foreldreparene viser her at det finnes ulike måter å fordele arbeidsoppgaver i hjemmet på, og likevel være likestilt. Likestilt trenger ikke å handle om å dele alt likt, men som det fremkommer av St.meld. nr. 8 (2008-2009) innebærer et likestilt foreldreskap at mor og far er like viktige for at barna skal få en trygg oppvekst.

#### 7.4 Oppsummering

I kapitel 7 har jeg sett at foreldrene handler likt og ulikt i forhold til både omsorgs- og arbeidsoppgaver. Jeg har diskutert hvordan foreldre former foreldrefellesskapet, hva som er viktig for dem, og hvordan de ønsker å fremstå som fellesskap. Foreldrene har vist at deres hverdagspraksis er det som bekrefter og kjennetegner dem som et fellesskap. Idealet for det "gode liv" og hva som er hegemonisk for foreldreskap har en innvirkning på hvordan foreldreparene utfører og begrunner sin hverdagspraksis. Foreldrene vurderer sine og andres handlinger i forhold til det hegemoniske om likedeling og kjønnsnøytralt foreldreskap. Jeg har vist hvordan foreldrenes fellesskap blir formet av foreldrenes kjønnsforskjeller. Kjønn blir gjort både eksplisitt og implisitt av foreldrene, der kjønn således blir et relasjonelt fenomen. Foreldrene viser da til hvordan kjønn også kan brukes som en ressurs i fellesskapet. Felles for alle foreldreparene er at det er mor som er husets overhode. Damene har på en måte alt i hjemmet. Det er de som tradisjonelt har vært hjemme med barn, definerer arbeidsoppgaver, hva som er "bra nok", og når oppgavene bør utføres. utfordringen blir slik som foreldrene viser når hus og hjem skal foredeles på to.

Oppgaven har til nå sett hvordan foreldrene blir formet av omgivelsen i de valgene de gjør, og i kapitel 8 vil det bli sett på hvordan foreldrene reflektere i forhold til dette i deres sammenligning med andre.

## 8 Foreldrenes vurderinger av seg selv i forhold til andre

Dette kapittelet tar utgangspunkt i foreldres vurdering av seg selv sett i lys av andre. Foreldrenes nettverk vil være viktig når foreldrene vurderer seg selv. Foreldrene møter som tidligere nevnt økte krav og forventninger til foreldrerollen. I følge Holte (2003) kan dette gi grobunn for skyldfølelse og utilstrekkelighetsfølelse. Det vil bli diskutere hvordan foreldrene vurderer sine handlinger i forhold til hvordan andre løser tilsvarende oppgaver.

### 8.1 Foreldrenes møte med idealfamilien og medias fremstilling av småbarnsforeldre

Småbarnsforeldre i dag møter mange ulike meninger om hvordan foreldre bør utføre sin rolle. I dagens moderne samfunn anses ytelse, mestring og synlig kvalifiserbare måloppnåelse som tegn på suksess (Solvik, 2004). Foreldre blir stadig minnet på hvilket ansvar de har for oppdragelsen (Holte 2003:14). Foreldre ønsker det beste for sine barn. Men det er mange ulike meninger om hva som er ”god” eller ”riktig” oppdragelse. Selv om foreldre i dag har tilgang til masse informasjon om foreldrerollen og blir bevisstgjort, så er det mange som opplever seg usikre og utrygge i foreldrerollen. Foreldre vil kunne se farere over alt. I dagens samfunn er det iverksatt ulike sikringstiltak for å hindre barna i å bli skadet. NOU:21 (2009) viser til at det i dag finnes flere sikringstiltak som foreldregenerasjonen ikke trenger å forholde seg til i så stor grad. Eksempelvis barnesete, som helst skal være bakovervent lengst mulig, sykkelhjelm, sikring av lekeplasser osv. Foreldrene må også forholde seg til en annen barndom for barna sine enn det de selv har gjennomlevd og erfart (Steinsholt og Sagberg, 2003:9-16).

Foreldrene i undersøkelsen viser til samfunnets forventninger, og bildet som media gir. Når det gjelder idealfamilie er det tvillingforeldrene som referer til den. De viser til hvordan den perfekte familie blir framstilt:

*Carl: det e det... tenker.. at det vellykket ... ka skal eg si et slags forbilde, et slags vellykket menneske. E jo på en måte en type jurist eller lege, siviløkonom med fire unger og stort hus som mestrer det med masse unger og et perfekt skinnende hjem og sånn da.*

*Å liksom tjene bra å sånn. Det vellykket mennesket, den vellykkete kjernefamilien. Det e sånn. Det e helt tydelig at det å ha en familie det e utfordrende, å å at*

*Christine: det e status*

*Carl: å det e status å mestre det, sant..*

*Cathrine: mmm*

*Carl: eg tenker at medias fremstilling av familieliv e jo at det e utfordrende og stressende, og ikkje enkelt. Men vist du e god så fikser du*

*det..ja.. å vist du ikkje fikser det så er du mislykket. Du skal på en måte fikse den utfordringen det e å ha familie. Å jo større familie å lykkes, jo bedre e det på en måte.*

Tvillingforeldrene viser direkte til det uoppnåelige idealet om den perfekte familie. De sier at det ikke er viktig for dem å ha både karriere og familie. Men det er viktig for dem å ha fotfeste i begge arena. Foreldrene viser også til at barn har blitt status symbol, gjennom diskurser om hvor krevende det er å kombinere både karriere og familie. For kvinner og menn vil idealet foreldrene viser til kreve ulikt utgangspunkt. For kvinner vil idealet om å mestre både karriere og det perfekte hjem kunne knyttes til superkvinnen. Berit viser også til dette idealet. Danielsen (2002:109) sier at det har sin pris å leve opp til myten om det å være superkvinnen. Det handler om å være den gode mor, og samtidig utføre lønnsarbeid etter en mannelig norm. I undersøkelsen til Høiland (2008:98) kommer det frem at kvinnene alltid sammenligner seg med sin egen "alltid tilstedeværende og bollebakende" mor. Kvinnene føler at de ikke kan leve opp til tradisjonelle idealene til en god mor. I følge Danielsen (2002:106) vil det være ekstra ordinært dersom en kvinne klarer karrierer og familie. Derimot er bilde av menn andreledes. Dersom menn tar ut lengre permisjon enn fedrekvoten oppfattes han som ekstra ordinær (Danielsen, 2002:106). I denne sammenhengen viser dette til en normativ oppfatning der begge kjønn burde handle likt når det gjelder arbeidsliv og familie, mens det normale er at det er forskjell mellom kjønnene. Dette resulterer i at kvinner og menn blir målt opp mot forskjellige stander og idealer. St.meld. nr. 8 (2008-2009) viser til idealet om likestilling, der menn skal kunne ta ansvar for omsorgsoppgaver og andre gjøremål i hjemmet på lik linje med kvinnen. I tillegg vil kvinnene som sagt bli målt opp mot stander for hva en god mor er. Der den ene målestokken er sin egen oppvekstfamilie, men også andre mødre. Mens mennene enda skal søke karriere og ha godt betalt arbeid. Foreldrene viser til at de begge skal mestre begge arenaer, men at forventningen til dem er kjønnnet. Derfor blir de vurdert, og vurder seg forskjellig.

***Carl:** du ska være perfekte foreldre, være ambisiøs karrieremessig, det e 82% av alle menn mellom 20-29år forventer å bli leder i løpe av yrkes karrien sin, å det ikkje mulig at alle blir. Det e forventning man har. Man skal være god foreldre, lykkes å være ambisiøs karrieremessig, tjene masse penger, man skal realisere seg sjøl, man skal se bra ut, man skal trene..*

*(snakker i munnen)*

***Christine:** skal ha et fint hjem*

Daniel viser til at media gir pekepinne på hvordan foreldre bør være. Og viser til at dette er noe han tar avstand fra.

***Cathrine:** at media har et bilde av familien som.. du snakket om ka som media mener e det rikige. å...*

**Daniel:** *e syntes kanskje det e mye fokus på at liksom at det visse måter man skal gjør ting på som e riktig, at det blir litt sånn firkantet.*

**Cathrine:** *mmm*

**Daniel:** *det at det e veldig viktig at man ikkje spiller dataspill mer en 33 minutter hver dag og.. så ikkje mer enn så og så mye tv...*

**Cathrine:** *mmm*

**Daniel:** *kosthold skal være sånn å sånn, det e så urolig mye ting man må passe på*

**Cathrine:** *mmm ja..*

**Daniel:** *ja, eg føler at man kommer ganske langt med sunn fornuft..*

[...]

**Astrid:** *det er blitt mye mer fokus i media å sånn med alle disse supernanny programmene.. oppdragelsen.. eh ja*

**Anders:** *der har vi fulgt boken ganske bra (kremt)*

Astrid viser til at det er ulike programmer som viser hvordan foreldre skal oppdra barn. Bjørn sier at dersom foreldre ikke er slik som idealfedre, men mer slik fedrene var på 50-tallet, så gir media et uttrykk om at de bør skamme seg. Berit viser til utsagn i media om at foreldre bør være hjemme med barna til de er minst to år. Foreldrene viser til at media gir et bilde av hvordan foreldre bør handle. Dersom en ikke handler i tråd med dette bli dette oppfattet som negativt. Alle foreldrene tar stilling til medias bilde. Selv om foreldrepårene sier at de ikke bryr seg om hva media sier, så tilsier måten de forsvare seg i forhold til dette bildet noe annet. Dette kan tolkes som at foreldrene vurderer seg selv i forhold til de forventninger samfunnet har til hvordan de skal opptre. Deres vurderinger kan knyttes til rollen det Mead (1934) kaller den generaliserte andre har. Den generaliserte andre kan da knyttes til de dominerende normene i foreldrenes nettverk eller media/samfunnet forøvrig. Foreldrene vil da vurdere seg selv i forhold til dette. De vil bli målt i forhold til dette, og de vil måle andre i forhold til dette. Deres handlingsrom vil da bli regulert ut fra hvilke forventninger som ligger i den sosialsfæren.

Videre ønsker foreldrene å fremstå på en spesiell måte overfor andre. Som den sosiale situasjonen som fokusgruppen er et eksempel på. Foreldrene vil være det Goffman (1992) kaller "front stage". De ønsker å fremstille seg som eksempelvis likestilt og/eller barneorientert, eller som "den gode mor", "den gode far". Dette er vist eksempler på tidligere i oppgaven (jf. kap. 7.1, 7.2 og 7.3). Hvordan de handler og bedømmer sine handlinger kan ses i lys av hvordan individer spiller roller i ulike settinger og med ulike personer (Goffman, 1992:27). Foreldrene vil kunne oppleve at de må holde tilbake informasjon om hvordan de handler for å holde fasaden. Dette viser til "backstage"; hvordan de faktisk handler, og "frontstage"; hvordan de fremstiller for andre hvordan de handler. Foreldrene viser også til hvordan "vi" som familie handler om å ta de valgene de tar, kontra det som er forespeilet i media, eller hvordan andre i nettverket handler. Foreldrepåren viser her til hvordan de skaper sitt eget foreldrefellesskap og hvordan "vi" skiller oss fra "de andre".

## 8.2 ”Vi” og ”de andre”

Foreldrene bærer med seg sin kultur og sin bakgrunn inn i foreldrerollen. Denne bakgrunnen er med å forme dem i forhold til hva de mener er det ideelle foreldreskap. Dette former også hvem de identifiserer seg med, og hvem de ser på som annerledes. På denne måten vil det foreldrene oppfatter som positivt og riktig være det de identifiserer seg med, som er ”vi”. Mens ”de andre” er dem som gjør det på en annen måte som de tar avstand fra, og som de mener handler feil og negativt. I følge Baumann og May (2004) er ”vi” den gruppen en tilhører og forstår. Mens ”de andre” er den gruppen en ikke har tilgang til eller ikke ønsker å være del av. Ens bilde av ”de andre” er ufullstendig og er konsekvensen av manglende forståelse eller frykt. Måten personer handler og oppfatter seg selv på er preget av forventninger til gruppen som en tilhører (Heggen, mfl. 2003:59; Bauman og May, 2004). Dette kan også knyttes til det Underlid (1997:79-81) kaller gruppesamhold. Gruppesamhold kan forstås som en følge av gruppen sin påvirkning på de enkelte gruppedlemmene. Påvirkning i gruppe er også en funksjon av samholdet. Det er viktig at det utvikles solidaritet til fellesskapet, dette gir grunnlag for gjensidighet, lojalitet og felles forpliktelser. Gjennom dette blir gruppedlemmene knyttet til hverandre, og blir gjensidig avhengig av hverandre (Lyngstad, 2003).

Foreldrene definerer ”vi” ut fra felles alder, utdanning og bosted. Tre av foreldrepårene definerer ”vi” som dem som har høy utdanning, er ung/voksen når de ble foreldre og bor i byen. For dem er ”de andre” dem som ikke har utdanning, er veldig ung når de får barn, og bor på landet. Et av foreldrepårene viser til ”vi” som ung/voksen når de ble foreldre, utdannet og bor på landet. For disse er ”de andre” de som er veldig ung når de får barn, uten utdanning og bor i byen.

De tradisjonelle foreldrene og de parallelle aleneforeldrene mente de var lik medias fremstilling av foreldre. Og at de var lik foreldre generelt.

**Cathrine:** kordan tenker at dokkers familieliv er kontra det bilde media gir.

**Berit:** vi e ganske ganske tradisjonell.. passer godt inn

**Bjørn:** mmm

**Berit:** urbane unge småba.. nybakte foreldre..

**Bjørn:** middelklasse, høy utdanning..

**Berit:** veldig, veldig typisk.

**Bjørn:** myk mann som også kan lage mat og skifte bleie.

Foreldrepåret viser seg her positivt til medias fremstilling, og hva som er vanlig. De viser på denne måten at dette er noe de identifiserer seg med. Mens de urbane millimeterlike foreldrene og tvillingforeldrene mener at de er mer likstilt enn

gjennomsnittet. Foreldrene viser her at de skaper linjer mellom ”vi” og ”de andre”. Foreldrepårene viser til at de tar avstand fra foreldre som ikke er likestilt på samme måte som dem. Og viser til at det er slik ”vi” handler som er å være likestilt. Måten ”de andre” handler er noe de tar avstand fra, og som de ikke identifiserer seg med.

Ved å se på personer rundt seg sier Astrid at hun ser at både utdanning og alder har betydning. Dette ved at de utfører foreldrerollen på en måte hun aldri ville ha gjort. Eksempelvis at ”de andre” ikke er like aktivt tilstede med barna som ”vi”. Men heller drar med barna i foreldrenes hektiske liv. For Astrid er ung alder, lav utdanning noe som hun mener berører foreldreskap negativt. Når hun snakker om ”de andre” viser hun til det hun selv tar motstand fra. Foreldres utdanningsbakgrunn er noe som går igjen hos alle foreldrepårene. De viser til ”de andre” som utøver arbeidsoppgaver og omsorgsoppgaver på en ”feil” måte. På en helt annen måte en det ”vi” gjør. Videre vises det til ulike utdanningsbakgrunn kan ha ulike måter å tenke på.

*Carl: eg vet ikkje eg altså. Eg bare innbilder meg at ... Jo mindre utdanning og kor lengre ut i distriktene man kommer jo mindre likestilte e det. eller, jo mer kjønntypisk e fordelingen heme kan du si*

Carl viser her til sin forestilling om dem med lite utdanning og dem som bor på landet. Daniel sier at forskning viser til at foreldre som har lavere utdanning er mindre likstilt. Bjørn viser til at innvandrere gjerne har en mer tradisjonell fordeling i forhold til at mor er hjemme og far er i arbeid. Han forklarer det med nærmer tilknytning til oppvekstfamilien og storfamilien. Alle foreldrepårene er enige om at det er forskjeller i forhold til hvor foreldre bor. De sammenligner alle det å bo i byen mot det å bo på landet. Foreldrene bruker ”vi” i forhold til der de selv bor og ”de andre” i forhold til dem som bor motsatt. ”Vi” som bor i byen viser til ”de andre” ved å si de som bor på landet er mer tradisjonelle, gjerne får tidligere barn, mindre utdanning osv. Mens ”vi” som bor på landet viser til at ”de andre” i byen, lever et mer travelt og hektisk liv.

Foreldrene viser her til en forståelse av at utdanning, bosted, alder, etnisitet har betydning for likheter og ulikheter av foreldrerollen. Dette er en måte foreldrene kategoriserer ”de andre” på. Måten de kategoriserer på innebærer en stereotypisering. I følge Goffman (2000:13-20) har alle samfunn inndeling av mennesker etter ulike kategorier. Når individer møter en fremmed vil individet kunne forutsi hvilken kategori personen tilhører på bakgrunn av eksempelvis utsendt, etnisitet, utdanning, alder, bosted, samt de ulike egenskapene personen innehar. I denne sammenhengen overdriver foreldrene ulikheter de har til ”de andre”, og dette oppfattes som ”feil”/”ikke bra”. Foreldrene overdriver også likhet i forhold til dem de identifiserer seg med. Dette viser de til det som er ”riktig”. Dette kan knyttes til det Baumann og May (2004) sier om hvordan personer oppfatter ”de andre” kan være ufullstendig, og kan henge sammen med en manglende forståelse av dem.

### 8.3 Oppvekstfamiliene

Kravene til foreldre har endret seg. I følge Hareide og Moe (2006) har den nye foreldregenerasjonen gjennom oppveksten sin fått et grunnleggende syn på menn og kvinner som likeverdige. I følge St.meld. nr 8 (2008-2009) viser forskning at særlig yngre menn har en likestillingsorientert praksis i hjem og familie. Det er en vesentlig endring i oppfattning av far og farsrollen i forhold til dagens unge foreldre og deres oppvekstfamilie. I dag er fedrene, i likhet med mødrene, mest av alt omsorgspersoner i barnas liv. De stiller opp for sine barn, på alle mulig områder. I dagens samfunn er det utviklet en unisex foreldrerolle på foreldrenes ansvarsområder. Oppgaver overfor barna er ikke lenger så lett å skille fra hverandre. Den kjønnsnøytrale benevnelsen kommer også frem i ”forelder”. Ordet har i økende grad erstattet bruken av far og mor, først i ulike offentlige dokumenter, men etter hvert også i dagligtalen (NOU, 2009).

Foreldrene har parvis vokst opp i samme tid. Men på ulikt sted, i ulike familier. Foreldrene opplever oppvekstfamiliene sine ulikt, det samme gjelder mellom parene. Flere av foreldrene viser til at deres fedrene var helt eller delvis fraværende når det gjaldt barnestell.

*Anders: for å si det sånn.. når eg vokste opp så eg min far to ganger i uken så var eg egentlig heldig.*

For Anders er det å være tilstede for datteren viktig. Det er det som skiller ham fra sin egen far. Dette er i tråd med det NOU:21(2009) sier at dagens fedre er involvert i barnets liv på en annen måte enn foreldregenerasjonens fedre. Anders er som de andre fedrene sammen med barna sine på en annen måten, enn det de opplevde at fedrene deres var. Måten de er sammen med barna kan knyttes til NOU:21 (2009), som sier at fedre har en annen følelsesmessig nærhet til barna. De engasjerer seg mer i deres hverdagslige opplevelser og aktiviteter.

Alle foreldrene viser til hvordan dagens foreldre har et annet bilde av tilstedeværelse og lek med barn enn oppvekstfamiliene. Det samme gjelder hvor mye barn er i fokus, og styrer foreldrenes. Fokuset på barn viser seg også i foreldrenes organisering (jf. kap.6.). Alle foreldreparene tilrettelegger sin hverdag i forhold til barna, enten det gjelder hva de liker til middag, eller hva de liker å gjøre. Dette er i tråd med forskning av Frønes og Brusdal (2000 i Kitterød 2003: 15) som viser til at dagens foreldre involverer seg i barnas fritid og skolehverdag på en måte som ikke var vanlig tidligere. Videre kan foreldre engasjementet knytte til det Forsberg (2010) sier om at det engasjerende foreldreskapet ikke bare innebærer at foreldre er ansvarlig for barna, men det handler også om barneorientering. Selv om hverdagen er hektisk og travel er det barnet/barna som er i sentrum og foreldrene sentrere seg rundt dem.

*Astrid: det viktigste e at Anette har det bra.*

*Anders: ja, skal vi se på det sånn ja*



*Astrid: så styres alt rundt det.*

Dette er i tråd med Fauske og Øya (2003) som sier at foreldre oppfatter barnet som et prosjekt. Foreldrene planlegger barna sine liv, samtidig som de mener det er viktig å la barna gjøre egne valg, samt ta hensyn til barnets ønsker. Dette kan knyttes til MacNaughton (mfl. 2007:41-42), hvordan de voksne ser på barnet som aktive deltagere. Dette er en stor forskjell fra hvordan foreldrepårene selv husker sin barndom. Der de som barn måtte tilpasse seg de voksne. Selv tilpasser de seg rundt sine egne barn.

*Cathrine: men når dere e først.. altså først e tilstedet.*

*Christine: oi ja. Det e det at det e det fokuset på barndom, e liksom det med kvalitetstid som e viktig i dag og man skal leke, man skal lese opp og i mente om barnetsbehov. Før var det ikkje så ... før var det ikkje sånn.. det var mer gå ut å leik å...*

*Carl: ja*

*Christine: det var ikkje så fokus på barn da, de var liksom små voksne som ja..*

*Carl: skulle gjerne være stille, skulle ikkje snakke når voksne folk var til stede..*

*Christine: janei, det var ikkje så ille..*

*Cathrine: man var tilstedet på en annen måte.*

*Carl: eg tenker.. eg tror*

*(snakker i munnen på hverandre)*

*Christine: på barnets premisser.*

*[...]*

*Carl: da skulle de tilpasse seg de voksne, men det e litt mer at de voksne må tilpasse seg andre vei altså.*

Foreldrenes forståelse av at dagens foreldre er mer tilsted på enn annen måte enn deres oppvekstfamilie var, er i tråd med Gullestad (1997: 116 i Blom 2004:97). Han viser til at det er et generelt inntrykk at barn i dag blir hørt, samt er med å bestemme i familien. Forskere har pekt på at oppdragelse og verdiformidlingen mellom foreldre og barn har gått fra krav om "å være lydig" og "å være til nytte" til en større vektlegging av at barn "skal være seg selv". Dette kan knyttes til å oppfatte barn som sosiale aktører som er med på å skape sin egen identitet (MacNaughton, mfl. 2007:41-42). Videre viser NOU (2009) til foreldrenes følelsesmessige aspekter ved foreldre-barn-relasjonen har fått økt betydning. Moderne foreldre lytter til sine barn, prater med dem, deler tanker og følelser med dem. Felles for alle foreldrepårene er hvordan de oppfatter deres foreldre som annerledes i forhold til omsorg og tilnærming av barna. Måten de gjør det på kan knyttes til hvordan foreldrene skiller seg fra oppvekstfamilien som "de andre".

## 8.4 Politikk som berører foreldre

Fedre og farsrollen er på den politiske dagsorden. I denne sammenheng er det ofte fedrekvoten et tema som tas opp. Intensjonen med fedrekvoten er å få fedre til å delta aktiv allerede i løpet av barnets første leveår. Tanken er at dette skal kunne skape føringer for praksisen i familien, også etter permisjonen (St.meld. nr. 8, 2008-2009). Hos foreldrene er det ulike refleksjoner og engasjement omkring fedrekvoten. Det er fedrene i undersøkelsen som er mest frempå når tema blir nevnt. Fedrenes fremtoning kan knytte til Kitzinger (2007) som sier at den hverdagslige kommunikasjonen i fokusgruppe vil fortelle mye om hva personer vet.

For Carl er fedrekvoten veldig viktig.

**Cathrine:** sånn som fedrekvote og farsrolle e mye i media og...

**Carl:** mmm

**Cathrine:** ka tenker dokker om den..

**Carl:** eg tenker det e nødvendig med litt lover på ting. Å få inn pappapermisjon at det blir naturlig.. for far sin del

**Christine:** ja.. jaja

**Carl:** for samfunnet e ikkje kommet ditt hen enda at det i alle jobber vi bli akseptert at far tar ut seks måneder av foreldrepermisjonen. Det e liksom forventet av en arbeidsgiver at mor tar ut største delen også må far ta denne plikt delen. Men så vil det bli hevet øyenbryn om far ønsker noe annet. Derfor tenker eg at far i de aller fleste tilfeller går glipp av en stor del av det å få muligheten til å være hjemme med små barn. Å derfor e det positivt om man innfører en fedrekvote, som hjelper far å ta en større del av barnets leveår, enn man ville tatt uten den.

**Christine:** mmm

**Carl:** derfor i aller størst del for far sin del e positivt.

[...]

**Carl:** likestilling må påtving, og fedrekvote ikkje e kvinne kamp, men mer mannskamp. Det har vi snakket om noen ganger at det e viktig

**Christine:** ja det har vi

**Carl:** den mannskamp.

For Carl er det menns rettighet som er i fokus. Dette er i tråd med Holter (2007:264) som sier at det de fleste menn opplever den nye ordninger mer som en utvidelse av rettigheter, enn som et spørsmål om tvang. For Carl er dette veldig viktig ettersom han på sin tidligere arbeidsplass ikke kunne få mer permisjon enn det han hadde rettmessige krav på i form av fedrekvoten. Dette er i tråd med mennene i undersøkelsen til Holte og Aarseth (1993:180) som forteller om at det er mange arbeidsplasser hvor maskulinitets verdier og tenkesett fortsatt står sterkt. Det var derfor ikke rom for at fedrene tok lengre foreldrepermisjoner. Carl sier at han kunne tenkt seg å ta lengre permisjon, men ikke hadde mulighet til dette. For ham er pappapermisjon en markeringssak, i forhold til arbeidsgivere. Han viser til en kjønnet forståelse av permisjonen som er i tråd med Johannesen (2010). Der han viser til fedrekvoten som en rettighet som vil gi fedre større

mulighet til å endre arbeidstakers forestilling om at foreldrepermisjon bare er kvinnens. Dette er likhet med det Johannesen (2010) som sier at målet med fedrekvoten er at den både skal endre mentaliteter og holdninger til dem som befolker arbeidslivet, samt gi dem rettigheter for å kunne endre arbeidslivet. Carl viser da til fedrekvoten som en rettighet som vil kunne gi fedre større handlingsrom i forhold til å kunne være hjemme med barn.

For Daniel er fedrekvoten også et viktig tema. Han mener som Carl at det er nødvendig med fedrekvote, ettersom samfunnet ikke er kommet så langt enda. Daniel hadde selv lang permisjon med sin første datter, og viser til at det er viktig at det gis større rom til fedrene. Ved at han har hatt lang foreldrepermisjon vil han av mange bli fremstilt som en flink far. Men som Danielsen (2002:106) sier at dersom han var en kvinne ville ikke han bli fremstilt som særdeles flink, men at det var en selvfølge. Dette kan knyttes til forskjellen mellom det normale og det normative (Breivik og Eriksen, 2006:120-123). Det normative er i dette tilfelle at kjønn burde handle likt når det gjelder arbeidsliv og familie. Det normale er at det er forskjell mellom kjønnene når det gjelder arbeidsliv og familie. På bakgrunn av dette får kvinner og menn forskjellig tilbakemelding på samme handling.

Kontrasten til Carl og Daniel er Anders. Han mener at det er lagt for sterke føringer på hva foreldre gjør.

*Cathrine: det er litt på politikken. Det med både i forhold til barn, men også generelt. Den måten media forestilling om at gjerne at kvinner skal jobbe like mye som menn, mens menn skal...*

*Anders: mer hjemme med ungene... de har tatt en spansk en og vi har tatt kvinnens tid.. så det ikke blitt mer rettferdig*

*Astrid: ka sa du no?*

*Anders: at du*

*Cathrine: fedrekvoten tenkte du?*

*Anders: så det.. men det er blitt annerledes en tilbake i tid for å fokusere på ka foreldre gjør. Ka det var før. Nå har du ikke lov å si nei høylytt uten at folk ser på deg rart.*

Anders stiller seg kritisk til en slik styring, og viser til at foreldre blir dømt dersom de ikke sier seg ening eller handler etter dem. Anders orienter seg mot den sosiale/kulturellesfæren (jf. Skog, 2006) i forhold til hvilke normer som er gjeldene. Han viser til innvirkningen idealet av en "nærværende faren" har på personers mening om hvordan en bør handle. Disse meningene vil da representere det Mead (1934:186-226) kaller den generaliserte andre. Dersom personer ikke handler i tråd med dette vil de bli sett negativt på. Personen blir stigmatisert slik en kan tolke Goffman (2000). Dette kan knyttes til Johansen (2010) som mener at fedrekvoten blir brukt som en irrettesetting av holdninger, moral og ansvar i form av indirekte styring.

Dagny stiller seg kritisk til at samfunnet har valgt mannsrollen.

**Dagny:** *man har valgt mansrollen da. Ja okay vi skal være likestilt.. i forhold til vår generasjons mødre som var hjemme.*

**Cathrine:** *mmm*

**Dagny:** *då valgte man på sett at det e best å være i jobb. Da e vi alle det*

**Daniel:** *ja*

**Dagny:** *det jo også en nødvendighet økonomisk sett.*

**Daniel:** *mener du at begge to skal være hjemme?*

**Dagny:** *nei nå skal alle være hjemme, det hadde jo også vært likestilling..*

**Daniel:** *(ler) ja*

**Dagny:** *men som eg syntes e syn som eg sa i sted, hvorfor dersom det hadde vært en mer mangfoldig likestilling hadde vært at det hadde vært naturlig at en av foreldre var hjemme i .. at det var flere som var hjemme liksom..*

**Cathrine:** *mmm*

**Dagny:** *at det liksom ikke gikk .. at det ikkje var kjønns..*

**Cathrine:** *kjønnsbasert....*

**Dagny:** *kjønnsbasert.. mmm*

Dagny viser til at det ville være vanskelig å være hjemme med barn ettersom de fleste barn er i barnehage. Hun viser til at det i samfunnet ofte bare er rom for en retning. Samfunnet har da valgt begge foreldre i arbeid. Dette kan knytte til Bjørnholt (2010) som påpeker at samfunnet har valgt den dobbelte foreldremodellen. Videre kan dette knyttes til Holter (2007:252) som mener at det finnes to kjønns likestillingsbevegelser. Den ene er kvinner mot yrkeslivet, og den andre er mannen mot hjemmet og omsorg. Dette er to ulike praksiser. Kvinners bevegelse er det hun kaller sideveis med at det gir oppdrift og oppovermobilisering i form av sosial status eller klasse. I motsetning til menn bevegelse som gir nedgang eller nedovermobilitet. Som Dagny var inne på så har samfunnet valgt mansrollen. Og som hun er inne på handler dette om at det er det som lønner seg økonomisk for samfunnet. Holte (2007:255) sier at forslaget om deltid for menn blir mer problematisk enn heltid for kvinner. Hun viser til at arbeidslinja er såpass hellig at det vil være særlig vanskelig om det foreslås rokering av arbeidskraft fra produksjon til reproduksjon.

## 8.5 Oppsummering

I kapitel 8 har jeg diskutert hvordan foreldre vurderer seg selv i forhold til andre. Andre har vært, media, venner/ bekjente og oppvekstfamilien. På denne måten har jeg sett hvordan foreldrene vurderer sin måte å lage foreldrefelleskap i forhold til andre. Jeg har her vist hvordan dette er med å forme foreldrefelleskapet. Undersøkelsen viser til at foreldrene ønsker å ta avstand fra medias bilde av foreldrerollen. Mens de samtidig forholder seg til det ved at de vurderer sine, og andres handlinger i forhold til dette. Videre viser undersøkelsen hvordan foreldrene kategoriserer andre foreldre etter alder, utdanning, etnisitet, bosted og klasse. De viser da til "vi" og "de andre" i forhold til hvordan deres forestillinger om hvordan foreldre bør handle, og hvordan andre handler "feil". På denne måten viser de til hvordan "vi" som foreldre handler i motsetning til "de andre" foreldrene. Foreldrene viser også til forskjeller i deres oppvekstfamilie, og hvordan de opplever at dagens foreldre har en mer aktiv rolle i barnets liv og fokus på barns medvirkning.

## 9 Avslutning

Gjennom mine samtaler og intervjuer med fokusgrupper med fire par småbarnsforeldre har jeg fått mange svar på spørsmål angående foreldrenes hverdagspraksis. Med utgangspunkt i livsformsintervju i fokusgruppene fikk jeg en dialog med foreldrepårene om deres hverdagslivsprioriteringer. Problemstillingen var å undersøke hva småbarnsforeldre gjør for å danne et foreldrefelleskap, hvordan mødre og fedre former sine foreldreskap og hvorfor de ordner seg som de gjør. Det empiriske materialet som er produsert viser hvor komplisert og sammensatt det er å danne et foreldreskap. Jeg har ikke empirisk materiale til å svare på alle spørsmål, men nok til at feltet blir belyst.

Foreldrenes forståelse av felleskap og deres innsats for å danne dette fellesskapet var noe som ble tydelig da jeg studerte deres hverdagspraksis fra morgen til kveld. Foreldrene viser at det er mange ulike måter å gjøre foreldreskap på. Undersøkelsen viser hvordan foreldre opplever en fellesskapsfølelse i forskjellige konkrete situasjoner i løpet av sin hverdag (måltidene og leketid) som kan knyttes til "sense of community". Hvordan foreldrene oppfattet seg selv som "vi" i motsetning til "de andre" har også vist hva de mener er viktig for dem og deres fellesskap.

Undersøkelsen har vist at foreldrenes praksis henger sammen med hvilket handlingsrom de har og hvilket handlingsrom de tar. Foreldrene viser til hvordan forhandling i noen sammenhenger fører til at de utvider eller endrer sine handlingsrom. Noen av foreldrene viser for eksempel hvordan de legger hver sin unge, mens andre har hver sin dag hvor de legger ungene. De bytter på hvem som leverer og henter ungene. Foreldrene kontrollerer med den andre om det er greit at hun/han trener, går på tur, møter venner osv. De viser til ulike situasjoner der de fordeler ansvar, og der de da gir/tar forskjellig handlingsrom. Det kom frem at selv om foreldre har forskjellige oppgaver, forskjellig praksis eller handler i forskjellige løp, er det noe som forener dem. De er felles om barna, de er felles om forholdet og slik skaper de et fellesskap. Foreldrene viser til at de er et "community without unity", sammen om noe felles, og sammen om hver sitt.

Om foreldrene skal få eller ta handlingsrom henger sammen med deres materielle- og sosialsfære. Foreldrene har i stor grad vært opptatt av hvordan de er påvirket av den materiellesfæren og de bruker denne som en målestokk i forhold til seg selv og andre. Foreldrene viser for eksempel til barnehagens åpningstid, reisevei, bil, arbeidstid og økonomi som noe som styrer deres handlinger. Foreldrene viser også hvordan de forhandler om å få tid med barna, få fritid og hvordan de fordeler arbeids- og omsorgsoppgaver som kan knyttes til "community without unity". I tillegg viser de til at det er ulike situasjoner der det er nødvendig og godt å gjøre ting i fellesskap som kan knyttes til "sense of community". På denne måten viser de til viktigheten av fordeling og samarbeid. Jeg har gjennom diskusjoner også sett hvor viktig den sosialesfæren er for hvordan og hvorfor foreldre ordner seg slik de gjør. Den sosialesfæren handler om personens normer og de verdier som personen er blitt sosialisert inn i. Den kan også handle om nettverket. Foreldrene bruker den sosialsfæren som

målestokk både i forhold til egen vurdering og til hvordan andre vurderer dem, men også i forhold til hvordan de vurderer andre.

Diskusjonen om det "gode liv" er viktig for å forstå hvordan individer handler (Sudmann, 2010:17). Foreldrene har vist at ideen om det "gode liv" henger sammen med en standard hvor begge arbeider fullt, deler alt likt i hjemmet, er aktivt til stede for barna og i tillegg har god tid. Foreldrene viser til den offentlige samtalen rundt barnefamilier som noe de må forholde seg til, gjennom hvordan de skaper og forhandler, slik at de kan bygge fellesskap som er felles, men også gir rom for individualitet. Foreldrene viser hvordan de hele tiden enten handler, forhandler eller forsvarer seg i forhold til den normative oppfatningen om det NOU:21 (2009) kaller et "kjønnsnøytralt" foreldreskap. Dette kan knyttes til det Lyngbø og Stefansen (2010) kaller hegemonier. Foreldrene viser til ulike hegemonier som "likedeling" og "nærværende/omsorgsfulle far". Men foreldrene har også vist at er det visse fordeler med å være "kjønnspartiske". De ser noen fortrinn med at de som kvinner og menn har ulike erfaringer med å være menneske, med å vokse opp og leve og med å lage det "gode liv". De svarer altså på det sosialt forventede, men samtidig viser de til at de finner bedre løsninger for sitt fellesskapsprosjekt med aktivt å utnytte det at kjønn har betydning. Det at de som foreldre er ulike er en ressurs som de velger å spille på.

Foreldrene må også vise til at de har lyktes i forhold til hegemoni om "god tid" med barna og "riktig anvendt tid" med dem. Undersøkelsen har vist at foreldrenes handlinger i stor grad er påvirket av dette. Disse forventningene har innvirkning på oppfattelsen av hva som er viktig og hva som er bra. Dette blir spesielt tydelig i forhold til opplevelsen av tidsklemmen og hva foreldrene legger i begrepet kvalitetstid. I tillegg er dette tydelig gjennom deres hverdagspraksis, der de viser til fokuset på barnet og tid med barnet. Foreldrene viser til at hvordan de anvender tiden med barna er det største skille mellom deres egen praksis og praksisen i oppvekstfamiliene deres. Foreldrenes har en forståelse av at fedrene er sammen med barna sine på en annen måte enn deres fedre var. Fedrene er mer aktivt til stede i stell og lek og viser en følelsesmessig nærhet til barna. Videre viser foreldrene til at de er mer barneorienterte, ved at de setter barnet/barna i sentrum og tilpasser seg rundt barna. Dette i motsetning til deres oppvekstfamilier der de forteller at de som barn måtte tilpasse seg mer rundt de voksne.

Noe som er gjennomgående er at alle opplever foreldrerollen som utfordrende og trang og at det er vanskelig å vite hva som er rett og riktig til enhver tid og i enhver situasjon. Foreldrene viser at det finnes mange ulike måter å organisere sin hverdag på. De viser at det er en fordel at de har funnet sin egen måte å løse hverdagen på. Dette underbygger at det ikke bare er én riktig måte å danne et foreldrefellesskap på. Foreldrene viser også til hvordan de kan klare mer om de utvider repertoaret ved å trekke på erfaringer fra egen oppvekst, like mye som fra den offentlige samtalen om oppvekst. Dette mener jeg vil være viktig å ta med seg når en skal sette i gang med ulike tiltak og programmer rettet mot foreldre. De offentlige programmene viser ofte til hva som er allment forventet og politisk akseptabelt nå for tiden. Dette vil ofte basere seg på middelklasseverdier og idealer om et "kjønnsnøytralt" foreldreskap. Et sentralt spørsmål

er: vil det å oppdra alle foreldre på samme måte gi dem større eller mindre kompetanse på eget liv? Jeg mener at det ville vært mer nyttig å ta utgangspunkt i samfunnsarbeid som metode. Da tar en utgangspunkt i å mobilisere de menneskelige ressursene som foreldrene besitter. Gjennom bruk av fokusgruppemetodikk har jeg sett hvordan dette kan brukes som en veiledningsmetode i forhold til foreldre. Et viktig fundament i samfunnsarbeid er å starte der personene er (Minkler, 2005:27). Med denne metodikken tar en utgangspunkt i at foreldre er eksperter på egne liv og er de som best vet hvor skoen trykker. Gjennom samtalegrupper vil foreldre gjennom dialog kunne utveksle erfaringer, men også være kritiske til egen og andres praksis. Dialogen i samtalegruppen vil da kunne starte det Friere (1999) kaller en bevisstgjøringsprosess. Denne har som utgangspunkt at variasjon er et gode og ser på hvordan det er mulig å utnytte de forskjellige ressursene som ligger i fellesskapet. Med denne metodikken vil foreldrene kunne bygge opp tiltro til egen kompetanse og handlekraft. Gjennom deltagelse kan de mobilisere egne ressurser.

## 9.1 Veien videre

I oppgaven har jeg vist at erotikk og kjærlighet er viktig for å lage et godt foreldrefellesskap. I tillegg er det også viktig å ta vare på felles materielle strukturer som hus, hjem og ressursene som fellesskapet bringer inn, slik som arbeid og penger. Dette har jeg likevel ikke diskutert i oppgaven, siden mitt anliggende i denne omgang var å studere konkrete hverdagspraksiser sammen med og for barna. Jeg har derfor ikke fått innsikt i alle sider ved å skape, vedlikeholde og endre et fellesskap. For eksempel på hvilke måte det erotiske bidrar til å bygge, sprengte, sanksjonere eller smøre et fellesskap. Til videre forskning kan det være interessant også å undersøke hvilken rolle erotikken og/eller det de materielle strukturer (hus, bil) spiller inn, og på denne måten kunne få et bredere bilde av hvordan fellesskap bygges. Dette gjennom hvilke konsesjoner foreldre gir hverandre, hvilke sanksjoner som brukes, og hva som regnes som godt nok på alle fronter.

Videre ser jeg at sosialt nettverk er viktig for foreldrefellesskapet. I boken *Savnet fellesskap* (Bauman 2000) gir inntrykk av at mennesket lengter etter fellesskapet. Velferdsstaten har innført flere tiltak om skal hjelpe til ved den manglende kontakten mellom mennesker. Tiltakene skal spesielt styrke nærmiljøet som et fellesskap. Et eksempel på dette er barselgrupper på helsestasjoner. Foreldre ønsker å bidra til at barna vokser opp som trygge, sterke barn med positivt selvbilde og sosial kompetanse. For videre forskning kunne det vært interessant å ta tak i nettopp hvordan nettverk og nærmiljø berører både foreldre og barn. Eller/og hvordan foreldre kan bygge nettverk i forhold til trygging av sine roller som foreldre.

Tilslutt ser jeg at barn og barns medvirkning er sentral i foreldreskap. I oppgaven har det ikke vært rom for denne diskusjonen, men jeg mener at dette er en viktig diskusjon. Det ville vært interessant å ta med barn i undersøkelsen for å kunne studere hvordan både foreldre og barn



bygger et fellesskap. Det ville også vært interessant å undersøke hva barn oppfatter og mener om hvordan foreldrene organiserer hverdagen.

## Referanseliste

- Alver, B. G. and Ø. Øyen (1997): *Forskningsetikk i forskerhverdag: vurderinger og praksis*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Andenæs, A. (1996): *Foreldre og barn i forandring*. Oslo: Pedagogisk forum
- Bauman, Z. (2000): *Savnet fellesskap*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag.
- Bauman, Z. & May, T. (2004): *Å tenke sosiologisk* Abstrakt forlag, Oslo
- Bjørnholt, M. (2010): ”Den norske likedelingsmodellen – fra samfunnskritikk til hegemonisk styringsmodell” *Sosiologi i dag 40* [Tidsskriftet] Oslo: Novus
- Blom, K. (2004): *Norsk barndom gjennom 150 år*. En innføring. Bergen: Fagbokforlaget
- Bondevik, H. og Rustad, L. M. og (red.) (1999): *Kjønnsperspektiver i filosofihistorien* Oslo: Pax
- Bracht, N. F. (1999): *Health promotion at the community level: new advances*. Thousand Oaks, Calif: Sage Publications.
- Brandth, B. (2007): ”Fedres selvutvikling og grensene mellom jobb og hjem” i Kvande E. og Rasmussen B. (red.) (2007): *Arbeidslivets klemmer: paradokser i det nye arbeidslivet* Bergen: Fagbokforlaget
- Brandth, B. og Kvande, E. (1996): ”Nye fedre i likestilte familier” I: Brandth B og Moxnes, K. (red.) (1996): *Familie for tiden: stabilitet og forandring* Oslo: Tano Aschehoug
- Brandth, B. og Kvande, E. (2003) *Fleksible fedre – Maskulinitet, arbeid, velferdsstat*. Oslo: Universitetsforlaget
- Brandth, B. og Kvande, E. (2005): Fedres valgfrihet og arbeidslivets tidskultur *Tidsskrift for samfunnsforskning* 1-2005 Årgang 46
- Brandth B. og Øverli B. (1998): *Omsorgspermisjon med kjærlig tvang. En kartlegging av fedrekvoten*. Allforsk, Trondheim.
- Bratterud Å., Emilsen K. og Lillemyr O. F. (2006): *Menn og omsorg- i familien og profesjon* Bergen: Fagbokforlaget
- Breivik, J. K. og Eriksen, T. H. (2006): *Normalitet* Universitetsforlaget, Oslo.
- Brent, J. (1997): ”Community without unity” (pp.68-84) I Hoggett, P. (ed) (1997): *Contested Communities. Experiences, struggles, policies*, Bristol, The Policy Press.

- Bungum, B. (2005): "Å velge det beste for barna." i Brandth B., Bungum B., og Kvande E. (red)(2005): *Valgfrihetens tid. Omsorgspolitik for barn møter det fleksible arbeidslivet*. Gyldendal Akademisk.
- Bungum, B. (2007): "Når blir jeg henta? Barns tidsforhandling med yrkesaktive mødre og fedre" I Kvande E. og Rasmussen B. (2007)(red.): *Arbeidslivets klemmer: paradokser i det nye arbeidslivet* Bergen: Fagbokforlaget
- Bungum, B. (2008): *Barndommens tid og foreldres arbeidsliv: en sosiologisk studie av barns og yrkesaktive mødres og fedres perspektiver på arbeids- og familieliv*, (PHD) Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse.
- Coleman, J. S. (1988): "Social capital in the creation of human capital". *American journal of sociology*, 94 (Supplement), 95-120.
- Connell, R. W. (2005): *Masculinities*. Cambridge: Polity Press.
- Connell, R.W. (2009): *Gender: in world perspective* Cambridge: Polity Press
- Danielsen, H. (2002): "Den kjønnskonservative velferdsstaten". I: Holst, C. (red.)(2002): *Kjønnsrettferdighet. Utfordringer for feministisk politikk*. Makt- og demokratiutredningen. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Ellingsæter, A. L. (2002): "Hvorfor så små effekter? Politikkenes muligheter og begrensninger" i *Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring NOVA Rapport 12/2002 Forskning om småbarnsforeldres dagligliv*
- Ellingsæter, A. L. (2004): "Tidskrise i familien?" i Ellingsæter, A. L. og Leira, A. (red.)(2004): *Velferdsstaten og familien. Utfordringer og dilemmaer*. (128-159) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Ellingsæter, A. L. (2005): "De "nye" mødrene og remoralisering av moderskapet." I "Nytt Norsk Tidsskrift" 4/2005 side 373-382.
- Ellingsæter, A. L. og Leira, A. (red.) (2004): *Velferdsstaten og familien. Utfordringer og dilemmaer*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Engelsrud, G. og Lilleaas, U.B. (1999): *Par i bevegelse - opplevelse av arbeidsdeling og kroppsvaner*. Oslo: Senter for kvinneforskning, Universitetet i Oslo
- Farstad G. R. (2010): "Hva betyr det å ta pappaperm? Når fedrekvotens intensjoner møter menns ulike farskapsmodeller" *Sosiologi i dag* 40 [Tidsskriftet] Oslo: Novus
- Fauske, H. og Øia, T. (2010): *Oppvekst i Norge*. Oslo: Abstrakt Forlag.

- FN (1989): FNs konvensjon om barnets rettigheter edited by Barne-  
\_og\_familiedepartementet.
- Forsberg, L. (2010): "Engagerat föräldraskap som norm och praktik" *Sosiologi i dag* 40 [Tidsskriftet] Oslo: Novus
- Freire, P. (1999): *De undertryktes pedagogikk*. Oslo: Gyldendal. Original edition, 1968.
- Giddens, A (1998): *Sociology*. Cambridge: Polity press
- Gilje, N. og Grimen, H. (1996) *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger* Universitetsforlaget: Oslo.
- Goffman, E. (1969): *Behaviour in public places: notes on the social organization of gatherings*, New York: Free Press
- Goffman, E. (1992): *The Presentation of Self in Everyday Life*. London: Penguin Books
- Goffman, E. (2000): *Stigma: om afvigerens sociale identitet*. Oslo, Pensumtjenesten.
- Halkier, B. (2010a): *Fokusgrupper*. Oslo: Gyldendal akademisk
- Halkier, B. (2010b): "The analysis of focus group data. Focus groups as social enactments: integrating interaction and content in the analysis of focus group data", *Qualitative Research February* 2010 vol. 10 no. 1 71-89
- Halldén, G. (2003): *Barnperspektiv som ideologisk eller metodologisk begrep*. *Pedagogisk forskning i Sverige* Årg. 8:s 12-23.
- Hareide B. J. og Moe J. B. (2006): *Barn og fedre: informasjon og veiledning til fedre* Oslo: Bufetat
- Hart, R. A. (1992): *Children's participation: from tokenism to citizenship*. *Innocenti essays*.
- Heggen, K., Paulgaard, G., og Jørgensen, G. (2003): *De andre. Ungdom, risikoser og marginalisering* Fagbokforlaget: Bergen
- Hochschild, A. R. (1997): *The time bind. When home becomes work and work becomes home*. New York: Metropolitan Books.
- Hochschild, A. R. (2003): *The second shift: working parents and the revolution at home*. London: Piatkus.
- Hollander, J. A. (2004): "The Social Contexts of Focus Groups" *Journal of Contemporary Ethnography* 2004; 33; 602

- Holte, H. (1975): "Familie, klasse og sosialt nettverk" i Holter H., Ve H., Gjertsen A. og Hjort, H. (1975): *Familien i klassesamfunnet*. Oslo: Pax forlag AS.
- Holte, V. G. (2003): *Profesjonalisering av barneoppdragelse*. Oslo: universitetsforlaget
- Holter, Ø. G. (2007): "Kjønn som innovasjon og det nye pappasporet" i Kvande, E. og Rasmussen, B. (2007)(red.) *Arbeidslivets klemmer: paradokser i det nye arbeidslivet* Bergen: Fagbokforlaget
- Holter, Ø. G og Aarseth, H. (1993): *Menns livssammenheng*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Holter, Ø. G., Svare, H. og Egeland, C. (2007): *Likestilling og livskvalitet 2007* Forskningsrapport av Norsk institutt for kvinne- og kjønnsforskning og arbeidsforskningsinstituttet
- Haavind, H. (1987): *Liten og stor: mødres omsorg og barns utviklingsmuligheter*. Oslo: Universitetsforlaget
- Haavind, H. (2000a): "På jakt etter kjønnede betydninger" i Haavind, Hanne (red.)(2000): *Kjønn og fortolkende metode. Metodiske muligheter i kvalitativ forskning*. (7-59) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Haavind, H. (2000b): "Analytiske retninger ved empiriske studier av kjønnede betydning" i Haavind, H. (red.)(2000): *Kjønn og fortolkende metode. Metodiske muligheter i kvalitativ forskning*. (155-220) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Jakobsen, M. H. og Kristiansen, S. (2005): *Hverdagslivet. Sociologier om det upåagtede* Hans Reitzels Forlag, København.
- Johansen, E. B. (2010): "Far som familiepolitikkers trojanske hest. Fedrekvoten som maktteknologi" *Sosiologi i dag* 40 [Tidsskriftet] Oslo: Novus
- Kamberelis, G. and Dimitriadis, G. (2005): "Focus Groups. Strategic articulation of pedagogy, politics, and inquiry" I Denzin N. K., Lincoln Y.S. (2005) *The Sage handbook of qualitative research* Thousand Oaks, Calif. : Sage
- Killen, K. (2004): *Sveket: omsorgssvikt er alles ansvar* Oslo: kommuneforlaget
- Kitterød, R. H. (1998): "Kjøp av rengjøringstjenester-større sosiale ulikheter blant kvinner?" *Sosiologisk tidsskrift*, årg.6(3): 185-208
- Kitterød, R. H. (1999): "Privat rengjøringshjelp- et gode for mødre eller for hele husholdningen?" *Tidsskrift for samfunnsforskning*, årgang. 40(3): 335-367

- Kitterød, R. H. (2000): "Hus- og omsorgsarbeid blant småbarnsforeldre: størst likedeling blant de høyt utdannede" *Samfunnsspeilet* nr. 5, 2000. Statistisk sentralbyrå
- Kitterød, R. H. (2002): "Utdanning og ulikhet? En diskusjon av utdanningsnivåets betydning for deling av husarbeid blant småbarnsforeldre". *Sosiologisk tidskrift*, årg. 10 (3): 179-208
- Kitterød, R. H. (2003): *Min tid, din tid – vårt ansvar? Endring og variasjon i familiarbeidet. Empiriske analyser og drøfting av begreper og målemetoder.* Doktorgradsavhandling i sosiologi. Oslo: Universitetet i Oslo
- Kitterød, R. H. (2004): "Hvem gjør mest hjemme? Hva sier mor og hva sier far?" *Samfunnsspeilet* nr. 6, 2004: 39-48, Statistisk sentralbyrå.
- Kitterød, R. H. (2005): *Han jobber, hun jobber, de jobber. Arbeidstid blant par av foreldre.* Rapporter 2005/10. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Kitterød, R. H. (2007): "Fremdeles et to sporet foreldreskap? Mor og fars yrkesarbeid i barnefasen" I Kvande, E. og Rasmussen, B. (2007)(red.) *Arbeidslivets klemmer: paradokser i det nye arbeidslivet* Bergen: Fagbokforlaget
- Kitzinger, J. (1994): "The methodology of Focus Groups: the importance of interaction between research participants", *Sociology of Health & Illness*, vol. 16, no. 1, pp. 103-121.
- Kvande E. og Rasmussen, B. (red.)(2007): *Arbeidslivets klemmer: paradokser i det nye arbeidslivet* Bergen: Fagbokforlaget
- Lappegård, T. (2003): "Pappa til (hjemme)tjeneste - hvilke fedre tar fødselspermisjon" *Samfunnsspeilet* nr. 5, 2003 Statistisk sentralbyrå.
- Lappegård, T. og Kjeldstad, R. (2010): "Holdninger til kjønnsroller og likestilling på Hjemmebane" i Kjeldstad, R. og Lyngstad, J. (red.) (2010) *Utradisjonell likestilling? Analyser av undersøkelsen Livsløp, generasjon og kjønn (LOGG) 2007*
- Ledwith, M. Consultant editor: Jo Campling.(2005): *Community development: a critical approach.* Bristol, UK: Policy Press.
- Levin, I. og Trost, J (2005): "Symbolsk interaksjonisme – hverdagslivets samhandling" I: Jakobsen, M. H. og Kristiansen, S. (2005): *Hverdagslivet. Sociologier om det upåagtede* Hans Reitzels Forlag, København.
- Lovdata (2010). Lov om barn og foreldre (barnelova). Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet Oslo, Lovdata.

- Lyngbø, S.T. og Stefansen (2010): "Redaksjonelt" *Sosiologi i dag* 40 [Tidsskriftet] Oslo: Novus
- Lyngstad, R. (2003): *Makt og avmakt I kommunepolitikken*. Bergen: Fagforlaget
- Løkke, P.A.(2000): *Farsrevolusjonen: fedre og maskulinitet i en ny tid*. Oslo: Pax
- MacNaughton, G., Hughes P., and Smith K. (2007): Rethinking Approaches to Working with Children Who Challenge: Action Learning for Emancipatory Practice. *International journal of early childhood* 39 (1):19.
- Mead, G.H. (1934): *Mind, self, & society from the standpoint of a social behaviorist*. Chicago and London: The University of Chicago press
- Minkler, M (2005): *Community organizing and community building for health*, New Brunswick, N.J.:Rutgers University Press.
- Morgan, D.H.J. (1996): *Family Connections. An Introduction to Family Studies*. Cambridge: Polity Press
- Morgan, D.H.J. (1999):"Risk and Family Practices: Accounting for Change and Fluidity in Family Life" In: Silva, E. B. and Carol S. (red.)(1999): *The New Family?* (13-30) London: Sage Publications
- Morgan, D.L. (1996): "Focus groups", *Annual Review of Sociology*, vol. 22, pp. 129-152.
- NOU: 13 (1999): *Kvinnens helse i Norge*. Helse og omsorgsdepartementet.
- NOU: 21 (2009): *Adopsjon – til barnets beste – Kap 2*. Barne- og likestillingsdepartementet
- Pettersen, M. (2010): "Når egen forforståelse blir utfordret. Med metablikk på egen forskningsprosess"(fagartikkel) *Fontene forskning* 1/10
- Pettersen, S. V. (2002): *Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte våren 2002* Oslo: Statistisk sentralbyrå
- Sagberg, S. og Steinsholt, K. (2003) *Barnet: konstruksjoner av barn og barndom* Oslo: Universitetsforl.
- Skivenes og Sandbu (2005): "Familieråd som deliberativ beslutningsmodell og behov for et barneperspektiv" I: Willumsen, Elisabeth (2005) *Brukeren medvirkning! : Kvalitet og legitimitet i velferdstjenesten* Oslo: Universitetsforlag
- Skog, O.J. (2006). *Skam og skade. Noen avvikssosiologiske temaer* Oslo: Gyldendal Akademisk.

- Smeby, K. W. (2005): *Det tredje skiftet: mellom jobb og hjem : en kvalitativ studie av heltidsarbeidende småbarnsforeldre*. (Hovedoppgave) Trondheim: K.W. Smeby
- Solheim, J. (2002): "Kjønn som analytisk nøkkel til kultur", *Tidsskrift for samfunnsforskning*, vol. 43, no. 1, (pp. 105-117)
- Solvik, A. (2004): "Likeverd i barneoppdragelsen" I: Frønes, I. og Wetlesen T. Schou (2004) *Dialog, selv og samfunn*. Oslo: Abstrakt forl.
- St.meld.nr 8 (2008-2009): *Om menn, mannsroller og likestilling* Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
- Strandbu, A. (2007): *Barns deltakelse og barneperspektivet i familierådsmodellen*. Tromsø, Universitetet i Tromsø.
- Sudmann, T.T. (2009): *(En)gendering body politics: physiotherapy as a window on health and illness*, Department of public health and primary health care, Bergen University, Bergen.
- Sudmann, T. T. (2010): *Fagplan mastergradsstudiet i samfunnsarbeid 2010*
- Sudmann, T. T. and Henriksbø K. (2009): "Hva kan samfunnsarbeid være i 2009" *Nordiske Sosialhøgskole komites 23. konferanse*. Bodø.
- Syltevik, L. J. (2000): *Differensierte familieliv. Familiepraksis i Norge på slutten av 1990-tallet*. Rapport 2/2000. Senter for samfunnsforskning. Bergen: Universitetet i Bergen
- Thaagard, T. (2009): *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode* Bergen: Fagbokforl.
- Toner, J. (2009): "Small is not too small: reflection concerning the validity of very small focus group (VSFGs)" *Qualitative Social Work*. Vol.8 (2) (pp.179-192)
- Twelvetrees, A. (2002): *Community work* Basingstoke: Palgrave
- Underlid, K. (1997): *Gruppesykologi*. Bergen: Fagbokforlaget.
- West, C. and Zimmerman, D.H. (1987): "Doing Gender". *Gender & Society*. Vol. 1:2, (pp.125-151)
- Wetlesen T. (2000): *Å gi videre. Kultur og oppdragelse i familien* Bergen: Fagbokforl.
- Wilkinson, S. (1998): "Focus groups in feminist research. Power, interaction, and the co-construction of meaning", *Women's studies international forum*, vol. 21, no. 1, p. 111.



- Wilkinson S. (2006): "Analysing interaction in focus groups" I Drew, P., Raymond, G and Weinberg, D. (2006) *Talk and interaction in social research methods* London: SAGE

**Elektroniske dokumenter:**

- Fjeld, B. (2009) *Barn og søvn. Slik sover ungen i egen seng* [Internett] Tilgjengelig fra: <<http://www.klikk.no/foreldre/dinbaby/babytid/sovn/article514851.ece>> [Nedlastet 13.06.11]
- NAV (2007): *Flere fedre tar lengre pappaperm*. Arbeids- og velferdsetaten [internett] Tilgjengelig fra <<http://www.nav.no/805358124.cms>> [Nedlastet 13.06.11]
- NAV (2010) *Nye regler for fedrekvoten* [Internett], Tilgjengelig fra: <<http://www.nav.no/Familie/Svangerskap%2C+f%C3%B8dsel+og+adopsjon/Foreldrepenger+ved+f%C3%B8dsel>> [Nedlastet 13.06.11]

## **Vedlegg 1: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring**

### **Forespørsel om deltagelse i forskningsprosjektet om Småbarnsforeldres hverdag i dagens samfunn.**

#### **Bakgrunn og hensikt**

Jeg, Cathrine Amundsen, er mastergradsstudent i samfunnsarbeid ved Høgskolen i Bergen. Hensikten med dette forskningsprosjektet er å få bedre kunnskaper om hvordan småbarnsforeldre organisere sin hverdag og hvordan foreldreskap skapes i felleskap. For å lære mer om dette skal jeg intervju foreldrepar. Jeg vil herved invitere dere som til å delta i dette prosjektet.

#### **Hva innebærer deltagelse i denne studien?**

Dersom dere velger å delta i forskningsprosjektet, vil dere sammen delta i et intervju om ulike sider ved småbarnsforeldres hverdagsliv. Intervjuet vil være av ett par av gangen og vare i ca. 2 timer. Intervjuene skal gjennomføres i tidsrommet 11. oktober – 11. november hjemme hos meg. Tidspunkt velges slik det passer best for dere. Samtalen vil bli tatt opp på bånd. Personkjennetegn (navn, alder, adresse med videre) skal ikke tas opp på båndet. I intervjuet vil det bli tatt opp tema rundt foreldrerollen; organisering, rutiner, samarbeid og forventninger rundt det å være småbarnsforeldre i dag.

#### **Hva skjer med informasjonen om dere?**

Informasjonen som registreres om dere skal kun brukes slik som beskrevet i hensikten med studien. Jeg forventer å levere masteroppgaven innen juni 2011. Alle opplysningene blir anonymisert, og lydopptakene slettes etter at prosjektet er avsluttet. Den informasjonen jeg får fra dere som deltagere i prosjektet vil bli behandlet konfidensielt. I oppgaven vil jeg benytte meg av pseudonym, og det vil heller ikke på andre måter være mulig å spore de ulike synspunktene tilbake til dere som personer.

#### **Mulige fordeler/ulempes med deltagelse i studien**

Deltagelse i undersøkelsen blir ikke honorert, men utgifter for transport og/eller barnepass vil dekkes. Dere vil få lett servering. Å delta i undersøkelsen vil være interessant og det skal ikke være noen ulemper for dere. Det medfører ingen ulemper å si at man ikke ville delta.

#### **Frivillig deltagelse**

Det er frivillig å delta i studien. Dere kan når som helst og uten å oppgi noen grunn trekke deres samtykke til å delta i studien. Dersom dere ønsker å delta, undertegner dere samtykkeerklæringen på siste side. Om dere nå sier ja til å delta, kan dere senere trekke tilbake deres samtykke. Dette får ingen konsekvenser for dere. Dersom dere senere ønsker å trekke dere eller har spørsmål til studien, kan dere kontakte Cathrine

Amundsen (414 571 86) eller sende en mail til [h114345@stud.hib.no](mailto:h114345@stud.hib.no). Veileder Tobba Therkildsen Sudmann kan kontaktes på telefon 5558 5675 eller e-post [tsu@hib.no](mailto:tsu@hib.no).

### **Taushetsplikt**

Som forsker har jeg full taushetsplikt når det gjelder den informasjonen jeg får gjennom undersøkelsen.

### **Informasjon om utfallet av studien**

Dere har til enhver tid rett til å trekke dere fra deltagelse i studien. Videre kan dere til enhver tid be om informasjon om utfallet av studien. Informasjon om utfall av studien vil ikke kunne identifisere enkeltpersoner, men vil kun vise hovedtendenser basert på generelle kjennetegn, slik som kjønn, alder og informasjon basert på de innsamlede data.

Cathrine Amundsen  
Myrdalskogen 347  
414 571 86  
[h114345@stud.hib.no](mailto:h114345@stud.hib.no)

## Informert samtykke/ samtykkeerklæring

Jeg har mottatt informasjon om prosjekt ”Foreldreskap”, og er innforstått med at data/informasjon studenten skal få av meg brukes kun i denne sammenheng

Foreldres signatur (far)

Foreldressignatur (mor)

Dato:

---

Jeg bekrefter at jeg har gitt informasjon om studien, om at deltagelse er frivillig, og at data vil bli anonymisert i henhold til krav fra Personvernombudet

Signatur prosjektleder/student:

Dato \_\_\_\_\_

Dette utfylles i to eksemplarer; ett til deltagere og ett til prosjektleder/student

## Vedlegg 2: Temaguide for fokusgruppe med foreldrepar

### INNLEDNING

Kort presentasjon om meg

Kort presentasjon av temaet

Underskriving av samtykkeskjema

Rammen for intervju: ca 2 timer inkludert en liten pause

Informasjon om at samtalen tas opp på bånd

Taushetsplikt

Anonymitet

Prøve lydbåndet

### BAKGRUNNSOPPLYSNINGER om begge foreldre

Kjønn,

Alder,

Utdanning, nivå, fag el.l.

Arbeid (privat eller offentlig), stillingsprosent,

Antall barn, felles barn/ikke felles, alder på barn.

Avstand hjem – barnehage (barn på samme sted?)

Avstand hjem – barneskole

Avstand hjem – arbeid

Transportmuligheter – hovedvaner: hovedsakelig bil, sykkel eller buss eller til fots (ikke detaljer, bare for å se de praktiske utfordringene hos familien med en gang)

### *Livsformsintervju.*

Livsformsintervjuet er strukturert innenfor dagliglivet, men spørsmålene som stilles vil være

avhengig av hvilke fortellinger foreldrene og jeg i felleskap får til å romme i intervjusituasjonen. Tid og rom benyttes aktivt for å få innsikt i foreldrenes hverdagsliv. Jeg holder orden på personene – utspill fra de forskjellige – hvor de er, hva de gjør, og hva de sier.

Spørsmålene under stilles åpent slik at begge foreldre forteller sine historier – parallelt eller en om gangen, alt etter hva som passer best

## **1. Kan dere fortelle meg hva dere gjorde i går, fra dere våknet og til dere gikk i seng?**

### *Morgenen*

Hvem sin vekkerklokke ringte først?  
Hvem står opp først?  
Hvem dusjet/ordnet seg først?  
Hvilke klær tok dere på dere?  
Hvordan ble det sånn?  
Hvordan ble barna vekket?  
Hvem steller dem?  
Hvordan får barna klærne på seg?  
Hvordan ble det sånn?  
Pleier det å være sånn?  
Hva synes dere om det?  
Hvem ordnet med kaffe og/eller frokost?  
Hvem lagde matpakkene?  
Er det alltid slik?  
Hvordan spiser dere frokost?  
Hva gjøres etter frokost?  
Hvem går først? Eller går dere sammen?  
Hvordan kom barna i barnehage?  
Er det alltid den samme som levere barna?  
Hvordan ble det slik?  
Hvordan er det når det ikke er slik?  
Hva tenker dere om det?

### *Hjem fra jobb.*

Hvem henter barna?  
Er det alltid den samme som henter?  
Hva syntes dere om det?  
Hvem handler?  
Hvordan ble det slik?  
Hvem lager middag, dekker på bordet?  
Hva gjør barna?  
Er det alltid slik?  
Hvordan er det når det ikke er slik?  
Hva synes dere om det?  
Er alle samlet til middag?  
Evt. Hvorfor ikke?  
Hvordan går det rundt middagsbordet?  
Hva snakkes det om?  
Er alle ferdig samtidig?

Pleier det å være slik?

*Etter middag.*

Hva gjør etter middagen er spist ferdig?

Hvem rydder?

Pleier det å være slik?

Hva gjør barna?

Hvem er barna sammen med?

Lekes det inne /ute?

Hva gjør dere?

Er det slik det pleier å være om ettermiddagen?

Hvordan kan det være annerledes?

Hva tenker dere om det?

*Kvelden og natta:*

Hvordan startet kvelden til barna?

Hvem lager kveldsmat?

Hvem ser på barnetv med barna?

Hva skjer etter barnetv?

Hvem bader/steller barnet?

Hvem leser for barnet?

Hvem synger for barnet?

Pleier det å være slik?

Hvordan er det når det ikke er slik?

Hva skjer etter barnet er i seng?

Hva gjør dere om kvelden?

Er dere sammen?

Evt. Hvorfor /hvorfor ikke?

Hvem gjør husarbeid?

Pleier det å være slik?

Når er det på tide å komme i seng?

Legger begge seg?

Hvordan er natten?

Sover alle hele natten?

Er det alltid slik?

**Oppsummering av dagen:**

Hvordan har dagen vært?

Hva har vært positiv/kjekt og hva er mindre positivt/stressende?

Føler dere at dere har fått gjort alt dere ville og burde ha gjort?

Evt. Hvorfor ikke og hva er det som ikke er gjort. (Tidsklemme???)

Har dere kvalitetstid med barna? Hva er kvalitetstid?

## PAUSE

Når vi snakket om deres hverdag. Var dere redd for reaksjoner på hvordan dere organiserer og utformer deres hverdag? Er det noe dere la vær å si eller pyntet litt på for at andre ikke skulle dømme deg/dere? Dersom ja hvorfor? Dersom nei, har det hent at dere har gjort det når dere har snakket om hverdagslig ting med bekjente, kollega, venner eller familie? Har dere noen gang tenkt over hvorfor?

### **2. Hva tenker dere om samarbeid og deling av arbeidsoppgaver?**

Diskuterer dere parvis noen gang fordelingen av husarbeid og omsorgsoppgaver?

Hva mener dere med samarbeid i forbindelse med foreldrerollen?

Er samarbeid viktig for dere?

Kan dere beskrive eksempler på samarbeid mellom dere?

Hva tenker dere når jeg sier å *dele* på arbeidsoppgaver i hjemmet?

Hva ligger i arbeidsoppgaver i hjemmet?

Er det noen arbeidsoppgaver som er viktigere enn andre?

### **3. Hvilket bilde gir media av hvordan småbarns familier skal organiseres sin hverdag?**

Hva tenker dere om medias fremstilling av foreldre og familielivet?

Hvordan ser dere på deres familieliv i forhold til medias bilde av familielivet?

Kan dere utdype hvordan særtrekkene i likheter og uliker er og hvorfor det er slik?

Hvordan er dere lik/ulik andre småbarnsforeldre (som dere kjenner, venner, familie) i organisering av hverdagen?

Hva tenker dere er årsaker til lik/ulikhet i organiseringen?

-utdanning?

- arbeid?

- bosted?

- alder?

### **4. Kan dere fortelle om hvordan dere utfører foreldrerollen i forhold til foreldre generasjon?**

Hva er likt og ulikt?

Er arbeidsdeling forskjellig? Evt. Hvordan?

Hvordan var forventningen i forhold til i dag?

Hvordan er tidsbruket annerledes?

Hvordan er tilstedeværelsen for barna?

Hvordan er forholdet mellom familie og arbeid?

### **5. Kan dere fortelle om deres nettverk?**

Hvem er viktig for dere?



Hvem omgås dere mye?

Hvem gir råd om foreldrerollen?

– reaksjoner på råd

Hvem går dere til for å få råd?

Hvem snakker dere om foreldrerollen?

Hvem snakker dere om arbeidsfordelingen?

**6. Dersom noe av dette under ble endret – tror dere det ville hatt noen konsekvenser for deres utforming av foreldreskap?**

- arbeidsdeling hjemme
- jobbsituasjon, arbeidstidsordninger
- storfamilie
- geografi
- bolig
- økonomi
- familiepolitikk
- andre endringer som ville blitt merkbare?

**Oppsummering**

Har jeg forstått dere riktig?

Har jeg glemt noe?

## Vedlegg 3: Godkjenning fra NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS  
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES



Harald Hårfagres gate 29  
N-5007 Bergen  
Norway  
Tel: +47-55 58 21 17  
Fax: +47-55 58 96 50  
nsd@nsd.uib.no  
www.nsd.uib.no  
Org.nr. 985 321 884

Tobba Therkildsen Sudmann  
Avdeling for helse- og sosialfag  
Høgskolen i Bergen  
Postboks 7030  
5020 BERGEN

Vår dato: 23.09.2010

Vår ref: 25017 / 3 / AMS

Deres dato:

Deres ref:

### KVITTERING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 16.09.2010. Meldingen gjelder prosjektet:

25017	Foreldrefelleskap
Behandlingsansvarlig	Høgskolen i Bergen, ved institusjonens overste leder
Daglig ansvarlig	Tobba Therkildsen Sudmann
Student	Cathrine Amundsen

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

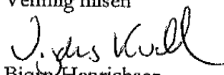
Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, vedlagte prosjektvurdering - kommentarer samt personopplysningsloven/-helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

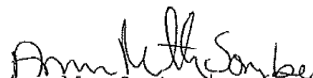
Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, [http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk\\_stud/skjema.html](http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html). Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.05.2011, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

  
Bjørn Henrichsen

  
Anne-Mette Somby

Kontaktperson: Anne-Mette Somby tlf: 55 58 25 83  
Vedlegg: Prosjektvurdering  
Kopi: Cathrine Amundsen, Myrdalskogen 347, 5117 ULSET

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no  
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no  
TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uio.no

## Personvernombudet for forskning



### Prosjektvurdering - Kommentar

---

25017

Utvalget er 5 foreldrepar som rekrutteres fra eget nettverk.

Det gis skriftlig informasjon og innhentes skriftlig samtykke. Informasjonsskrivet er etter personvernombudets vurdering godt utformet.

Opplysningene samles inn gjennom intervjuer, og det vil bli brukt lydopptak. Datamaterialet skal aidentifiseres og lagres på privat pc. Lydopptak låses inne når det ikke er i bruk.

Innen prosjektslutt 31. mai 2011 skal datamaterialet anonymiseres. Dette innebærer at indirekte personidentifiserende opplysninger (bakgrunnsopplysninger) i transkripsjoner slettes eller skrives om. Lydopptak og navneliste skal slettes